This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.

+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.

+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.

+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at `http://books.google.com/`

De Conceptu,

ET GENERATIONE HOMINIS: DE MATRICE ET EIVS PARTIBVS, NEC NON DE

conditione infantis in vtero, & grauidarum cura & officio: De partu & parturientium, infantiumq; cura omnifaria: De differentijs non naturalis partus & earundem curis: De Mola alijsq; falsis vteri tumoribus, simulq; de abortibus & monstris diuersis, nec non de conceptus signis varijs: De sterilitatis causis diuersis, & de præcipuis Matricis ægritudinibus, omniúmque horum curis varijs, libri sex, opera clarissimi viri IACOBI RVEFFI, *Chirurgi Tigurini quondam congesti.*

Nunc denuò recogniti & in plerisque locis castigati, picturis insuper conuenientissimis fœtus primùm in vtero siti, deinde in partu, mox etiam matricis & instrumentorum ad partum promouendum, & extrahendum pertinentium, illustrati, ornati, & in vsum eorum qui parturientibus & obstetricibus consulere debent, typis euulgati.

Francofurti ad Mœnum. Anno M. D. LXXXVII.

CLARISSIMO ET SPECTA-BILI VIRO, DOMINO LEONHARDO THVRNEISSERO, zum Thurn / ELECTORIS Brandenburgici Archiatro ordinario, & Chimico solertissimo, Domino & fautori suo colendo.

BIBLIOTEC

MVLTAS esse, Thurneisere clarissime, doctrinæ Physicæ partes, nemo est qui absq; minus sani iudicij nota ambigere velit. Vulgò namq; in Scholis exordia quædam vsitatè tradi solent, de elementis, de certo numero primarum qualitatum, quibus miranda Sapientia Deus vagabundæ materiæ quasi metas circumdedit, de loco, de motu, de tempore, de corporibus mixtis, de differentijs causarum. Quæ quidem exordia cognosci necesse est, sed tradenda sunt ordine, & non miscendæ præstigiæ inanium disputationum. Ac-

cidit enim & in hoc genere doctrinæ, ingeniorum vanitate, vt relictis materijs necessarijs, quia videbantur esse notæ, procul quæsitæ sint argutiæ, admirationem paritura propter nouitatem: cùm reuera longè maior sit Sapientia, mediocris consideratio rerum, quas Deus in natura condidit, in quibus conspici suam Sapientiam voluit, quàm illæ verborum cauillationes, quarum nulla est in vita vtilitas. Mox autem ex illis exordijs Physicis ducenda est iuuentus ad aspectionem humani corporis, vt nosipsos, qui certè præcipuū opus in hac visibili natura sumus, agnoscere incipiamus. Et quamuis dulcedo cognitionis per seipsa inuitat bona ingenia, tamen & vtilitatis magnitudine moueamur, quæ quidem in conspectu est. Ratio enim tuendæ valetudinis non potest quotidie ex Medicorum præscriptis peti, sed aliqua ex parte singulis propter quotidiana pericula nota esse debet: ad quam cognoscendam profectò necesse est multorum membrorum positus, substantias, qualitates & officia scire, ac obseruare quæ quibus foueantur aut lædantur. Hæc quantulacunque cognitio prodest ad vitandos multos morbos: Sæpè enim Philosophica diligentia depelli possunt recens nati morbi, antequam confirmantur, quibus postea Medici frustra adhiberent remedia. Id fieri non potest, nisi corporis humani ædificium aliquo modo notum sit. Deinde nutrix est multarum virtutum hæc ipsa aspectio ædificij multarum in nobis partium. Et quia prima virtus est, Agnitio Dei opificis, valdè confirmatur adsensio de Prouidentia, cùm admirandam artem in tota fabricatione hominis consideramus, de qua non temerè dictum est, hominem esse paruum mundum: quia mens imago Dei est, fastigium hominis Cerebrum, nerui & spiritus qui gubernant omnes actiones, cœlestem naturam referūt. Culina gignens alimentum, terræ & aquæ similior est. Cor autem, quod fons est vitæ & viuifici caloris, Soli rectissimè conferri existimo. Iam singulæ partes ita aptè distributæ sunt locis, & distinctæ materia, figuris, qualitatibus, vt ordine ac arte conuincamur, hanc rerum naturam nequaquam casu extitisse, sed esse mentem conditricem, quæ de seipsa testimonium extare in hominū natura, idq; à nobis agnosci & intelligi velit. Nec tantum conuincit nos hic ordo, vt esse Deum fateri cogamur, sed etiam qualis sit, monet, & imaginem gubernationis diuinæ in nobis circumferimus. Hæc cum agnoscimus, cogitemus nos verè Deo curæ esse, cum res in ipso optimas, scilicet, sapientiæ suæ radios, in nos transfuderit. In harum maximarum rerum consideratione nos adiuua-

adiuuari aſpectione naturæ hominis ſatendum eſt. Ideò enim veſtigia Diuinitatis multa nobis impreſſa ſunt, vt agnoſcamus Architectum, & tota noſtra vita ad normã diuinæ mentis congruat, cuius in nos ſimilitudo tranſfuſa eſt. Multum etiam prodeſt ad valetudinis curam & mores regẽdos agnitio fragilitatis in hoc ædificio humani corporis. Etſi enim fragilitas noſtrorum corporum, etiam ſine doctrina, ex triſtiſſimis exẽplis cognoſci poteſt: tamen aliqui doctrina præmoniti, minus temerarij ſunt. Cùm igitur ingens ſit vtilitas, noſſe humani corporis ædificium, hæc doctrina nequaquam neglegenda eſt. Digna enim eſt omninò res homine, aſpicere rerum naturam, nec aſpernari conſiderationem huius mirandi opificij mundi, quod ideò tanta arte conditum eſt, vt tanquam theatrum aſpiciatur, nosq; de Deo, & de eius voluntate commonefaciat. Sed tamen maximè in nobis ipſis & decet, & prodeſt partium ſeriem, figuras, coagmentationem, vires & officia videre. Oraculum eſſe dixerunt: γνῶθι σεαυτόν, quod etſi multa monet, tamen etiã huc accõmodetur, vt illa, quæ in nobis ipſis admiratione digna ſunt, & quæ ſunt fontes plurimarum actionum in vita, ſtudioſè aſpiciamus. Cumq; homines ad Sapientiam & Iuſticiam conditi ſint, ac vera Sapientia ſit Agnitio Dei, & naturæ conſideratio, fatendum eſt, hanc doctrinam cognoſcendã eſſe, in qua cauſæ multarum actionum & mutationum in nobis conſpiciuntur. Inter alios autem congeſſit clariſſimus & ſolertiſſimus Medicus, Iacobus Rueff, Tigurinus, non contemnendum librum, de conceptu & generatione hominis, vnde Prouidentiæ diuinæ, noſtræ ſtructuræ, fragilitatis & valetudinis curæ, manifeſta ſigna conſpiciuntur. Quem authorẽ, cum propter Latinæ dictionis puritatem, tum propter elegantem doctrinam, ac inſignem multiplicium rerum experientiam, ſummis laudibus vehi cognoſcerem, & immenſam vtilitatem, quæ ex huius tanti viri limatis ac conſummatis lucubrationibus ad induſtrium & vigilantẽ lectorem redundare poſſe videretur, mecũ aliquantò diligentius expendiſſem. Et verò illa ipſa Cõmentaria ante aliquot annos ab hinc impreſſa inuentu rariora eſſe, ijsq; vt in tranſcriptionibus librorum fieri ſolet, mendas non paucas irrepſiſſe animaduertens: Adhæc à quibuſdam iũ officij mei, tum vtilitatis publicæ admonitus, meis impenſis eum typis deſcribendũ eſſe recepiſſem, operæpretiũ me facturum putaui, ſi eum multis editione priore mendis deprauatũ & obſcuratum, ſuo nitori priſtino, quoad fieri poſſet, reſtitui, figurisq; plane nouis illuſtrari & ab

interitu vindicari curarem. Cæterum: cum Opus hoc de conceptu & generatione hominis, meâ qualicunq; opera repurgatum, magno cuidam & spectabili viro cõmendaturus ac inscripturus essem, qui & ipsum & impensum ipsi recognoscendo, ac elimando laborem meum ab iniquâ maledicorum hominũ censura, maleuolaq; obtrectatione vindicaret: Ad T.E. Thurneissere clarissime, illud peculiariter cum nominis tui clarissimi inscriptione mittere, tuoq; acerrimo iudicio subijcere volui, quod T.E. doctrina & peritia bonarum literarum, ac plurimarum rerum experientia singularis, in varijs negotijs ac consultationibus ita probata & cognita sit, vt de hoc genere scriptorum tui iudicij calculo reportato, aliorum iniquæ censuræ non sint extimescendæ: nec ea cuiquam gratiora fore sperarem, quam vtilitatem & præstantiam ipsorũ intelligenti. Nam (vt vulgo dici solet) artis cuiusq; Iudex cõst optimus, qui eam cognoscit, nec scientia inimicum, nisi ignorantem, habet.

Tibi igitur, spectabilis ac solertissime Thurneissere, tuoq; patrocinio authorem hunc commendo ac consecro: Teq; rogo vehementer, vt eum pro tua singulari, qua præstas omnibus humanitate, candido atq; beneuolo animo suscipias, tuoq; patrocinio contra maleuolos protegas, hanc compellationem meam benigne admittas, institutum Dedicationis probes, meq; in numerum cultorum tuorum referas, etiam atq; etiam peto. Id quod si obtinuero, vberrimos consilij mei fructus percipiam, ac nihil eorum, quæ ad prædicationem & laudem T.E. pertinere poterunt, prætermittã. Quam ea valetudinis prosperitate, eoq; rerum ac studiorum fœlici successu florere precor, quo viri pietate, virtute, studijs, meritisq; erga quamplurimos insignes a bonis omnibus dignissimi iudicantur, ac me meaq; studia fauori tuo commendo. Francofordiæ ad Mœnum, 3. Idus Martij, Anno CIↃ IↃ LXXX.

T. E.

Studiosissimus

Sigismundus Feierabendius,
Bibliopola Francofordiensis.

DISPOSI-

DISPOSITIO OPERIS PER ARGVMENTA librorum & capitum.

LIBER PRIMVS, DE GENERATIONE hominis.

Cap. 1. De genitali semine, quid sit, vnde & quomodo nascatur.

Cap. 2. De mixtura vtriusq; sexus seminis, eiusq; substantia & forma.

Cap. 3. De tribus tunicis, quibus fœtus in vtero munitur ac tegitur.

Cap. 4 De tribus facultatibus corpus dispensantibus, & ipso Spiritu.

Cap. 5. De vera partium generatione, & incremẽto fœtus pro ratione dierum ac mensium.

Cap. 6 De nutrimento fœtus in vtero, quibus alimentis alatur, & quando in infantem excrescat.

LIBER SECVNDVS, DE MATRICE ET eius partibus, nec non de conditione infantis in vtero, & grauidarum cura, & officio.

Cap. 1. Quàm necessarium sit matricis anatomen huic operi inserere.

Cap. 2. De matricis substantia, forma, qualitatibus, & partibus annexis.

Cap. 3. Quanta vtilitatis sit exactam huius tractationis tenere notitiam.

Cap. 4. De conditione infantis in vtero, & grauidarum cura & officio.

Cap. 5. Quomodo se infans in vtero, 5. 6. 7. & 8. mense habeat, nec non de discrimine sexus & formarum.

Cap. 6. De præceptis quibusdam prægnantibus vsque ad partus horam ad varios casus admodum necessarijs.

LIBER TERTIVS, DE PARTV, ET PARturientium infantiumq; cura omnifaria.

Cap. 1. De legitimo partus tempore & forma, & parturientiũ doloribus.

Cap. 2 De obstetricum officio & apta sedilis forma.

Cap. 3. De naturalibus quibusdã præceptis & medicaminibus partus moram & difficultatem alleuantibus.

Cap. 4. Quomodo Secundæ moram facientes ad facilem exitum permouendæ sint.

Cap. 5. De cura puerperæ, & infantis recens nati.

Cap. 6. Quomodo & quibus inſtrumẽtis impediti & mortui infantes producendi.

LIBER QVARTVS, DE DIFFERENTIIS non naturalis partus, & earundem curis.

Cap. 1. De prima forma nõ naturalis partus, & quomodo ei ſubueniendũ.
Cap. 2. De ſecunda.
Cap. 3. De tertia.
Cap. 4. De quarta.
Cap. 5. De quinta.
Cap. 6. De ſexta.
Cap. 7. De ſeptima.
Cap. 8. De octaua.
Cap. 9. De nona.
Cap. 10. De decima.
Cap. 11. De vndecima.
Cap. 12. De duodecima.
Cap. 13. De decimatertia.
Cap. 14. De decimaquarta.
Cap. 15. De decimaquinta.

LIBER QVINTVS, DE MOLA ALIISQVE falſis vteri tumoribus, ſimulque de abortibus & monſtris diuerſis, nec non de conceptus ſignis varijs.

Cap. 1. De mola, cæteriſq; falsò creditis conceptibus.
Cap. 2. De cura molæ, & aliorum falſorum tumorum vteri.
Cap. 3. De imperfectis infantibus, nec non monſtroſis & prodigioſis partubus.
Cap. 4. De abortus cauſis & ſignis, nec nõ de abortientiũ omnifaria cura.
Cap. 5. De ſignis conceptus.
Cap. 6. An homines ex dœmonibus, & rurſum dœmones ex hominibus, infantes concipere poſſint.

LIBER

LIBER SEXTVS, DE STERILITATIS causis diuersis, & de præcipuis matricis ægritudinibus, omniumque horum curis varijs.

Cap. 1. De sterilitate virorum & fœminarum, eiusq; causis & signis.
Cap. 2. De cura sterilitatis à phlegmate profectæ.
Cap. 3. De cura sterilitatis à bilioſis matricis humiditatibus ortæ.
Cap. 4. De cura sterilitatis, si à matricis sanguineis humoribus superfluis proueniat.
Cap. 5. De cura sterilitatis, ex melancholico humore natæ.
Cap. 6. De cura sterilitatis, à nimia caliditate, siccitate, humiditate & frigiditate profectæ.
Cap. 7. De generalibus quibusdam præceptis, virorum & fœminarum sterilitati curandæ inseruientibus.
Cap. 8. De suffocatione matricis, eiusq; causa, signis & cura.
Cap. 9. De præcipitatione matricis, eiusq; causis & cura.
Cap. 10. De superfluitatibus menstruorum, & eorundem cura.
Cap. 11. De retentionis menstruorum causis & cura.

CONRADVS GESNERVS ad Lectorem.

NOn parca laus debetur illi & gloria,
Qui rebus in magnis ſui
Exercet ingenij vires: & publicè
Prodeſſe quærit plurimis.
Sed alij rerum partes alias excolunt,
Laude omnes dignandi ſua.
Excellit ille, principia qui maximè
Doctrinæ cultu ornauerit.
Iam porrò vt princeps omnium rerum eſt homo.
Quas mundus hic complectitur:
Sic principem illi gloriam debebimus,
Qui naſcituro fert opem
Homini doctrina ſcriptisq́; , vt initia ſtatim
Sint commoda & facillima.
Quod ſi quis non multum, nec magna præſtitit,
Conatus eſt laudabilis
Et inſtitutum ſaltem, quod quidem optimum
Fuit Iacobo Rueffio,
Chirurgo inſigni, & artis experientia
Paſsim celebratiſsimo.
Amore hunc Lector te decebit candido
Multo & fauore proſequi,
Fruiq́; rebus traditis ab eo magis,
Quàm verba carpere & ſtylum.

LIBER

LIBER PRIMVS DE GENERATIONE HOMINIS.

CAPVT I.

De genitali semine, quid sit, vnde & quomodo nascatur.

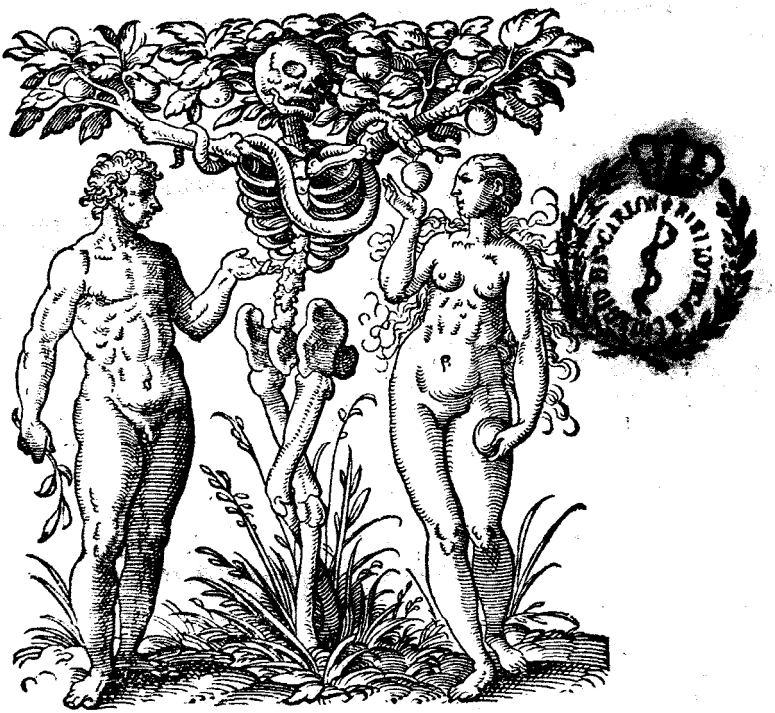

PRocreationem naturalem hominis, talem omninò obseruamus, qualem omnis generis stirpium generationem animaduertimus. Vt enim illæ ex semine sui quæque generis telluri commisso, germinant, augentur, & ad perfectam suæ naturæ formam naturaliter excrescunt: ita homo quo-

que rationalis creatura, sui corporis ratione, ex viri genitura in vterum fœmina, tanquam agrum, proiecta, naturaliter suum trahit principium. Ea ipsa autem genitura, quam sperma siue semen dicimus, sua origine atque natura, superfluus tantùm humor est, residuum inquam alimenti, & superfluum tertiæ in corpore concoctionis, per abstrusa organa ex potissimis corporis membris ad partes genitales deductum, generationi inseruiens.

Semen genitale quid sit.

Oritur autem ex omnium alimentorum hominis nutritioni inseruientium residuis, eorundem naturali in tertiam vsque concoctionem alteratione facta: ex cuius concocti alimenti superfluo, suo modo hoc recollectum, pro ætatis & naturæ constitutione, generari compertum est. Fit enim cuiusque cibi in animantis alimentum conuersi, vsq; ad seminis generationem triplex concoctio, sequente nihilominus ea quæ omnium concoctionum est purissima. Alimento nanq; per manducationem ad ventriculum demisso, mox quod syncerum alimentum reliquis destinatur partibus (excremento sicco per intestina ad aluũ depulso) per venas meseraicas exugentes, raptum ad vnam veluti portam, ex innumeris canalibus corriuatum, iecinori infertur. Vbi ad prioris in ventriculo concoctionis rationem, altera mox etiam in hepate ad ipsum deriuati alimenti fit concoctio: & separatis superfluis, vtraque bile scilicet, & humore aquoso à vasis emulgentibus attracto, vt colatus per renes, inde per vreteres meatus in vesicam defluat, residuũ per concoctionem hanc hepatis defecatum, sanguis inquam ad cor, velut ad vitalem administrationem transmittitur. In corde rursum tertia semel sumpti alimenti fit concoctio. Illic enim sanguis vitali assumpto spiritu, per singula corporis membra diffusus, rursus quod in se superfluum est per latentes poros excernit. Tandem hi spiritus per vasa spermatica, venæ cauæ ramos, deriuatum sanguinem, amplius illic concoctum, in spermatis naturam conuertit, minimorum ad hoc vasorum crispatis reuolutionibus & glandulosa testium & quas paraſtatas vocant substantia, conducentibus. Sic elaboratus in hepate sanguis, & in vitalem spiritum magna ex parte conuersus, mox per obortã arteriam eius q; ramos ad omnia reliqua totius corporis membra deriuatur. Inde verò quarto loco (vt hoc præter institutum subijciamus) assimilatio fit, vegetante & confirmante hoc succo vitam qui vltimo omnium purissimus cum vitali spiritu remansit, expulso rursum in sudore per poros, si quid impuri vel relictum vel obortum fuerit.

Vnde nascatur.

Concocti ones quatuor.

1.

2.

3.

uomodo ascatur en.

4.

Cæterùm

Caterùm vt planior nobis huius generationis & originis ratio conſtet, eandem ſtirpium quoque & ſi quæ cum ſtirpibus ſub eandem rationem cadunt, originem eſſe, ſubiecta breui demonſtratione declarabimus. Itaque quemadmodum in cuiuſcunque generis ſeminibus, granum ipſum terræ commiſſum, omnium ſequentium alterationum alimentum, & quaſi primum ſubiectum exiſtit, vnde in ſimilem ſui naturam germinat, augetur & excreſcit: ita ſumptus cibus in humano corpore primam variæ concoctioni præbet materiam. Et vt illic certiſſimam diſcretionem puri ab impuro, & reſidui à ſuperfluo obſeruamus, ita hic naturalem inutilis ab vtili ſeparationem certis ſuis gradibus animaduertimus. Primo enim ſemen terræ commiſſum, mox eius humore tumidum, pellicula ſua qua concluſum erat ſeſe exuit, ſurſumq; germinando illam, quaſi ſiccum excrementum, inanem proïcit, grano interim, vt ad incrementum tendat, progerminante. Incremento deinde ad nudatam vſque flore frugem tendente, altera depuratio florem in eminentia rami natum deïcit: denudatam autem flore frugis ſpem, velut hoc quod purum & vtile ex altera purgatione remanſit, conſeruat. Exinde, fruge iam adiuſtam quantitatem enata, tertia alteratio folia, velut huius gradus ſuperfluum, deïcit, fructum vero iam totie ſexcoctum ad vtilitatem alimenti hominum data maturitate, deſtinat. Iam vero & fructum ipſum latens in eo ſemen vel rumpit, vel putrefaciendo excutit, terræque commiſſum, rurſum in ſuæ naturæ proprietatem feſtinat, non in ſe, quod eſt manens, ſed ad ſui primitiui vnde enatum eſt ſimilitudinem tendens, vt omnino verum in eo eſſe conſtet, Naturam ſimilia ſibi generare. Quiduis enim eius vnde enatum eſt formam & ſimilitudinem naturaliter appetit: vnde non è piro mala, vt nec è malo pira, niſi inſitionis & plantationis ratione ſecus fiat, generari videas. Quare idem in hominum generatione, quod in ſtirpium ortu, agnoſcendum relinquitur, vt quoniam ex vno ſemine membris bene diſtincta corpora generari videmus, ex diſtinctis quoq; corporis partibus illud oriri credamus. Vnde, quid & quàm bene dicant, ipſi viderint, qui genitale ſemen tantum ex cerebro generari aſſeuerant, cum & concoctionũ rationi & corporum conſtitutioni minus hoc ſit conſentaneum. Certum quidem eſt, aliquã huius nec paruam etiam partẽ à cerebro deriuari, potiſſimam autem ex totius corporis potiſſimis partibus colligi. Si enim ex

Similis ratio ſeminũ in ſtirpib.

1.

2.

3.

4.

An ex cerebro genitale ſemẽ.

vna aut altera tantum parte hoc generari dicamus, illud ipſum non fallac
ratione conſequi nemo non videbit, eaſdem tantum partes iterum generar
oporteret. Rectè itaque dicimus, præter eam quam & a cerebro trahit origi
nem, ex toto quoque corpore eiusque partibus potiſſimis generari, effect
ipſo cauſam docente, maximè cum membra diſtincta & ad iuſtam corpor
formam perfectè abſoluta in prognatis videamus. Habemus pro nobis contr
aliorum opiniones ipſum quoque Hippocratem, omnium medicorum faci
principem: qui & ipſe genituram ex toto colligi corpore aſſeuerat, & it
quidem, vt conſtitutioni generantis, generatum quoque reſpondeat, ex in
firmo inquam ſemine, infirmo, ex valida verò genitura, valido nato homi
ne. Quibus accedit, quod & in liberis quoque non raro eas, quæ & paren
tibus ægritudines vel vitioſæ corporis notæ inſunt, obſeruamus, quæ ge-
nituræ vitio in ipſos tranſiſſe omnino credimus. His itaq; certò
conſtitutis de genitalis ſeminis origine atq; ma-
teria, hæc præmiſiſſe ſuf-
ficiat.

CAPV

CAPVT II.

De mixtura vtriuſque ſexus ſeminis, eiuſq; ſubſtantia & forma.

Poſtquam autem vterus, quod genitale fœminei ſexus membrum eſt, virigenituram conceperit, ſuum quoque ſemen illi admiſcet, ita vt ex

ambobus vtriuſque ſexus ſeminibus vna mixtura fiat. Circa hanc autem proximam fœtus materiam, non omnibus idem eſt iudicium. Ariſtoteles enim fœminæ menſtruum, præparatam dicit eſſe totius fœtus, licet crudam materiam, quæ informetur intromiſſo in hanc virili ſemine in vitalem ſpiritum verſo, qui artificis inſtar hanc diſtinguat, & fabri inſtar rude ferrum malleo ſuper incudem complanantis, formet. Galenus autem ambo in matrice confuſa ſemina primam fœtus perhibet eſſe materiam, & ita quidem, vt ſine debita horum mixtura nihil neque concipiatur neque generetur. Licet verò par horum confuſio fiat, tamen non eandem eorum eſſe qualitatem, non eſt dubium. Calore enim & ſpiſſitudine viri genitura, muliebre ſemen ſuperat, quod præ illo magis humidum & frigidum, ideoq; & aquoſum magis eſſe, vel temperamenti ratione conſtat. Nihilominus tamen, licet in tantum qualitate differant, muliebre ſemen viri genituræ par in fœtu conſtituendo præbet auxilium, ita vt vtriuſq; virtute ſimul ipſa inter ſemina mutuo coaleſcant.

Prima fœtus materia quæ ſit.

Menſtruum quid ſit.

Porrò cùm ſanguis menſtruus genituræ muliebris materia ſit, (vt huius etiam non minus quàm virilis genituræ origo conſtet) tenendum eſt, menſtruum aliud non eſſe, naturali ratione habita, quàm tertiæ concoctionis excrementum, ſingulis menſibus collectum expurgatumq;, à menſe lunari menſtrua purgatione dicta. Quæuis enim fœmina eius quæ purgationem hanc ferre poteſt ætatis, valetudine modò corporis benè conſtituta, naturaliter ſingulis menſibus ab hoc ſuperfluo purgari debet. Et ea ipſa de cauſa expurgationem hanc Germani florem vocant, quòd quemadmodum arbores quæ flores non emittunt, vel ſenio vel naturæ vitio, non fructificant: ita etiam quæuis fœmina, hoc flore, hac inquam purgatione ſuo tempore deſtituta, naturaliter neque concipere neque generare poſſit, ſterili viro ſimilis, eadem generandi facultate, aut aliquo vitio, aut propter complexionem nimis humidam & frigidam, exhauſto calore naturali, deſtituto.

Mixtis

Mixtis itaque ambobus ſeminibus & in vterum receptis, mox tenui quadam tunicula ex calore matricis generata concluduntur, & ad formam oui tenuißima pellicula concluſi coagulantur, quemadmodum adiecta hac ipſa figura demonſtrat.

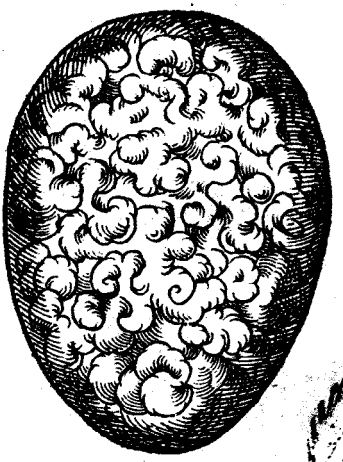

CAPVT III.

De tribus tunicis quibus fœtus in vtero munitur & tegitur.

GEnerato primùm poſt conceptionem loculo, concluſus in illo ſe vitalis ſpiritus exerit, & munimenta concepto fœtui generantur. Et primum quidem ex extrema ſeminis ſuperficie, propter muliebris genituræ humiditatem aquoſiorem, tenuis membrana generatur, quæ propter humidiorem qualitatem latius extenditur, pellucida primum, poſt partum autem in faſciculum concluſa, chorion vel ſecundæ dicta. Ex huius autem humiditate ſuperflua, generantur & aliæ duæ tunicæ, quæ à ſuperfluis fœtum muniunt, veluti à menſtruis poſt conceptum retentis, nec non alijs quoque ſuperfluitatibus, quæ neque alimento neque incremento fœtus ſeruiunt, ſed officiunt magis, nihilominus tamen in matrice intra ſecundas vſque ad pariendi tempus retinentur, quando aut ſponte ruptura facta, aut obſtetricis ope ſoluta, diffluunt.

Prima fœtus tunica Chorion.

Secunda itaq; tunica Arabicè Biles, Græcis allantoides dicta, connexis fœtus partibus adiacens, ab vmbilico omnia inferiora concludit, rugoſa & ſinuoſa admodum, ſinuoſæ veſti non abſimilis, in quam vrina, ſudores, & ſi ali-

Secunda Biles.

ſi aliqui alij acriores humores à maturo ferè iam fœtu profluunt, deſtillant, & ad pariendi tempus vſque detinentur. Maturiores enim iam infantes non per vteres ad pudenda, ſed meatibus quibuſdam per vmbilicum extra ſeptum hoc vrinam excernunt. Ab hac ergò & humoribus alijs fœtum illa tunica munitur, ne horum acrimonia afficiatur, aut impuritatis aliquid ſibi contrahat.

Tertia abgas.

Tertia tunica, totum fœtum interius ambiens vndique complectitur, & ab humoribus & aſperioribus exterioribus tunicis tenerum fœtum defendit, mollicula & tenuis admodum, eoque à Græcis amnœa, quaſi ad agni mollitiem accedens, nuncupata. Quibuſdam verò Armatura conceptus, Arabicè abgas dicitur. Harum autem tunicarum differentias cum contenta genitura mixtura, adiecta figura declarat.

CAPVT IIII.

De tribus facultatibus corpus diſpenſantibus, & ipſo ſpiritu.

MIxta iam & concluſa vtraque viri & fœminæ genitura, mox vis ſiue facultas, animæ inquam potentia eſſentialiter ei ad ſuas in corpore actiones peragendas attributa, ſe exerit, & triplici ferè modo conuenienter operari incipit.

Prima facultas naturalis.

Prima facultas naturalis eſt, facultatum aliarum fomes & baſis, animalibus ſimul & plantis communis. Hæc mox à tempore generationis vſq; ad perfectionem eius quod generatum eſt operatur, augmentando inquam & nutriendo. Locum autem in hepate obtinet, vnde deinceps per venas in totum corpus ſpargitur. Eius verò operatio prima fronte duplex eſſe deprehenditur. Alteratrix inquam, quam Immutatiuam nonnulli dicunt, quæ generatim primum ſeminis ſubſtantiam immutat, & ex eo quod ante fuerat in

1. Alteratrix.

rat in ſubſtantiam ſingularum partium vt ſingillatim fiat qualibet, conuertit: particulatim verò ex mixtis qualitatibus & elementaribus facultatibus in eam ſubſtantiam rurſum intendens, per calidum & humidum molliorem ſubſtantiam efficit, qualis in animalibus eſt caro, in plantis verò flores & medulla: per calidum & ſiccum in animalibus cor, in plantis radices: per frigidum & humidum, in animalibus pilos, in plantis folia: per frigidum & ſiccum autem in animalibus neruos & oſſa, in plantis verò cortices & ligna operatur. Formatrix deinde, quam informatiuam vocant alij, quæ eam quæ alteratur materiam, effingit ad eius ſimilitudinem, vnde ſuam traxit originem, partibus ſuo primitiuo ſimilibus ſingillatim diſpoſitis. Hac ipſa partes quæ caua eſſe debent, veluti inteſtina, venæ, arteriæ & ſimilia caua fiunt: quæ verò ſolidæ, ſolidæ itidem. Et breuibus, hæc omnia ſingillatim vel minutiſſima quæq; format, & cuiuſuis particulæ ſuperficiem perficit, ita vt nihil otioſum, nihil etiam ſuperfluum exiſtat. 2. Formatrix.

His autem principalibus facultatibus ad naturalem vim in perficiendo animali pertinentibus, aliæ quoque auxiliares vel famulantes potius inſuper accedunt. Generatrix inquam vel generatiua, in lõgitudinem, latitudinem, & profunditatem ipſum generatum diducens. Auctrix etiam, quæ per nutritionem auget, & ad iuſtum augmentum vſq; perficit. Nec non & nutrix, quæ fœtui in vtero iam inde à concepto ſemine ſeruit fouetq;, vt tot ac tantis animalis partibus conſtituendis ſufficiat. Vltimæ autem huic aliæ quoque auxiliares facultates quatuor accedere perhibentur. Attractrix, quam appetitiuam dixêre quidam, quæ conueniens nutrimentum ſingulis partibus ſuæ vi ceu inſtrumento attrahit, veluti pro carnis nutrimento ſubſtantiam ſanguinis, pro cerebri verò alimento ſubſtantiam phlegmaticam, & ſimiliter in alijs calida & ſicca facultate ſua operans. Coctrix vel alteratrix calida & humida vi operans, alimenti ſubſtantiam immutat, & diuerſa natura alimenta in vnam veluti maſſam redigit. Retentrix vel retentiua, quæ purum nutrimentum retinet (vnde id excoctum ſingulis membris aſſimilatur atque vnitur) frigidi & ſicci ope vſa. Expultrix vel expulſiua, quæ ſuperflua, neque quantitati neque qualitati partium conuenientia, ideoq; partibus nullatenus aſſimilanda, humidi & frigidi ope neceſſario expellit. Facultates auxiliares vel famulantes. 1. 2. 3. 4.

Secunda facultas, Vitalis.

Secunda facultas quæ in humano ſemine principaliter operatur, Vitalis dicitur, & ſuum in corde locum habet. Ea autem cor viuificat, à quo per arterias annexas vitalis ſpiritus ad omnia membra, naturali facultate diſpoſita, viuificanda, cor atque arterias dilatando & conſtringendo procedit. Dilatando inquam, quia quæ cordi motiua vis ineſt, ipſius cordis motum à medio ipſius in omnes extremitates dilatat. Conſtringendo autem, quia eadem vis cordis motum ab omnibus extremitatibus rurſum ad medium ipſius colligit & conſtringit. Vtrunq; verò horum pulmonis beneficio fieri videmus, qui follis inſtar aerem cordi per arteriam attrahit: is ab eodem rurſum ad alias corporis partes per arterias tranſmittitur. Idem continuo motu pectus mouet, neruis & lacertis motis primitus. Summè ergò neceſſarius hic eſt, tum propter naturalis caloris circa cor mitigationem, qui ex aere frigido temperandi gratia nimium calorem attrahitur, maximè cùm tanti caloris ipſum cor eſſe conſtet, vt niſi ex aere frigidum per pulmonem ſibi ſubinde temperamentum attraheret, in ſe mox ſuffocatum periret: tum etiam propter vitalis ſpiritus nutrimentum, ex cuius temperamento animalis generatur ſpiritus, cuius in cerebro ſedem eſſe mox dicemus, vnde omnes nerui originem trahentes, per ſpinam dorſi deſcendunt, & in corpus hinc inde diuiduntur, nec non & à primitiuo ſuo animali ſpiritu ope vitalis ſpiritus conſeruantur. Idem tamen ille per anhelitum attractus pulmonis miniſterio aer, & in vitalem ſpiritum tranſiens, multis quoq; modis non rara obſeruatione corrumpitur, cerebri inquam diſpoſitione mala, infectione hepatis, affectione cordis, perforatione pulmonis & ſimilibus, exterius quoque accedente nimia aeris corruptione: de quibus in præſenti plura dicere, & præter inſtitutum, & præter vtilitatem aliquam ſingularem foret.

Pulmo.

Tertia facultas, Animalis.

Tertia facultas Animalis eſt, quæ regina veluti ſupremum locum occupat, ſedemq; in cerebro obtinet. Ea verò triplex certò deprehenditur. Prima enim huius virtus Ordinatrix eſt, quæ totum cerebrum diſponit, & ſola ſuo ordine occupat. In priori enim huius parte Imaginationem, in media Rationem, in poſteriori verò collocat Memoriam. Quod enim in prima cellula phantaſia concepit, mox id ad Rationis domicilium velut iudicandum tranſmittit: & quod hic iudicio decerptum, Memoriæ ad conſeruandum & in effecta dirigendum relegat. Altera Senſitiua eſt, quam licet va-

ea variam pro ſenſuum ratione ſciamus, hoc tamen fieri modo teneamus. 2
Spiritus animalis (cui modò in cerebro locum eſſe diximus) procedens ab interioribus cerebri cellulis, mediantibus neruis quibuſdam ſubtiliſſimis, ſenſus format, & ſua virtute horum neruorum miniſterio, ad oculos viſum, ad nares olfactum, ad aures auditum, ad palatum verò guſtum dirigit, quos ex ſenſibus capitis tantum numerari videmus. Tertia Motiua, in cerebro generata : cui mouere proprium dicitur. Sicut enim Spiritus animalis diſponit & dirigit ordines ac proprietates ſenſuum, vti prædictum, ita eiuſdem beneficio motus quoque diriguntur, quibus ſpirituum virtutes dilatentur, & alia quoque membra dimittantur. 2

Cæterùm ad omnium harum facultatum perfectionem, neceſſario ſpiritus exigitur, cuius beneficio & motu continuo tam ſenſus quàm virtutes impellantur, vt actiones ſuas peragant. Hunc autem dicunt ſubtilem quandam aeream eſſe ſubſtantiam, quæ corporis virtutes continuè ad ſuas peragendas actiones excitet. Et reuera hic Spiritus ſubtile quoddam corpus eſt, caloris vi generatum, propter ſanguinem in hepate ſcaturientem, per anhelitum & arterias attractus, indeq; per venas ad omnia membra diffuſus, corpora viuificans, promouendo motui, mediantibus neruis & muſculis, inſeruiens. Hic autem primò ad hepar dirigitur hoc modo : Calore exiſtente in ſanguine, ebullitio quædam fit in hepate, vnde fumus quidam vel vapor prodit, qui mox per venas hepatis depuratus in ſubtilem quandam aeream mutatur ſubſtantiam, & Spiritus Naturalis dicitur, qui ſanguinem ſubtiliat, & inde ad ſingula membra dimittitur. Inde, ab hepate inquam, idem ille Spiritus per venas quaſdam ad cor tranſmittitur, vbi motu partium cordis & agitatione mutua magis purus fit, & in naturam magis ſubtilem conuertitur, & Vitalis ſpiritus eſſe incipit, eò quòd à corde per arterias ad totius corporis membra ſe diffundit, & naturalis ſpiritus virtutem auget & adiuuat. Rurſum autem & à corde idem ille ſpiritus ſurſum per arterias ad cerebri cellulas penetrans, ibidem plus elaboratur, & in eſſentiam Animalis ſpiritus, qui omnium eſt puriſſimus, tranſmutatur, vnde mox rurſum per ſenſuum organa ad confirmandos illos aliquatenus dimittitur. Licet ergo idem ille vnus ſit ſpiritus, tamen propter diuerſa in diuerſis partibus officia, aliter atque aliter in-

Spiritus quid ſit.

Quomodo generetur ſpiritus Naturalis.

Quomodo Vitalis.

Quomodo Animalis.

telligitur, vt in hepate Naturalis, in corde Vitalis, in cerebro verò Animalis dicatur.

An Spiritus sit anima.

Caterùm hunc Spiritum non credendum est esse Animam illam immortalem homini à Deo infusam, sed tantum instrumentum & vehiculum eiusdem. Nam hoc spiritu mediante tantum, anima corpori coniungitur: neque tamen etiam sine huius ministerio perfecta animæ in corpore exercitatio est: id quod multis rationibus probare facile esset, nisi alias isthæc de Facultatibus & Spiritu tractatio in longum sat nimis excreuisset.

CAPVT V.

De vera partium generatione, & incremento fœtus pro ratione dierum ac temporum.

Postquam matrix recipiendo genitali semini naturaliter propria (magneti ferrum, & electro crines ac plumas attrahenti, simili) genitale semen receperit, & calore suo in coaguli vel oui formam ambo semina concluserit, à primo statim die vsque ad sextum vel septimum plurimæ & subtilissimæ fibræ oriuntur, calido motu natæ, in quibus mox hepar cum potissimis organis suis naturali virtute generatur. Vitalis enim Spiritus per sua organa ad conceptum semen dimissus, potissima membra intra decimum diem format atque distinguit, intromissus inquam per venas quasdam secundinæ, quibus matrix est affixa, quibus sanguis importatur, & ex quibus vmbilicus generatur, vt ex tertio capite constat. Eodem verò tempore in concreto semine tria alba minuta puncta concreto lacti non dissimilia, loco hepatis, cordis, & cerebri oriuntur hac ipsa figura teste.

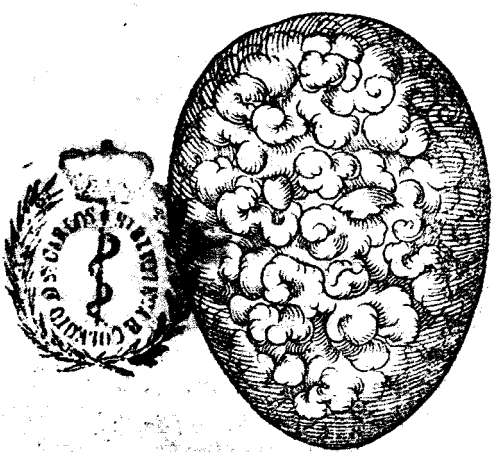

Mox

Mox etiam vena per vmbilicum directa craßiorem ſanguinem in ſemine confuſum, alimento idoneum, attrahit, vnde ad huius figuræ formam bifurca vena generatur.

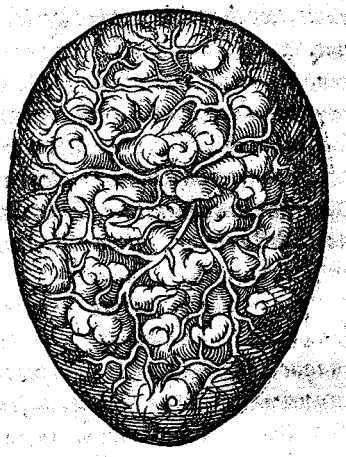

Hepatis generatio.

In altero eius venæ ramo ſanguis colligitur, ex quo primùm hepar generatur, eo modo quo ſupra de facultate naturali dictum eſt. Vnde facile conſtat hepar coagulatum & concretum tantum eſſe ſanguinem, maſſam inquam quandam ſanguineam: nec non etiam videre licet quàm multas & varias in expulſiua & attractiua virtute venas ſibi habeat accommodas. In altero vero ramo generantur textura illæ vel tela venarum, cum dilatatione aliarum venarum, nec non ventriculi, ſplenis & inteſtinorum in infima ventris parte. Hinc mox omnes venæ tanquam rami ad vnum recolliguntur truncum in ſuperiori hepatis textura ad venam cauam. Is truncus mox ramos venarum ad conſtituẽdum diaphragma dimittit, & non paucos in ſuperiorem partem ſpinæ dorſi ſupra diaphragma ſitam, nec non & in inferiorem vſq; ad femora dirigit.

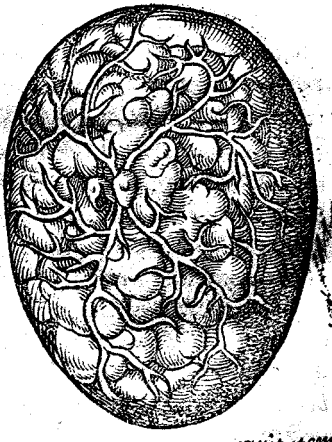

Cordis generatio.

Deinde cor cum venis ſuis ab vmbilico in ſemen extentis, vitali virtute generatur, ad ſpinam dorſi directus, pro huius figuræ demonſtratione.

Iſtæ vero venæ calidißimum & ſubtiliſſimum ſanguinem attrahunt, ex quo cor generatur in membrana cordis vel pericardio, natura carnoſum & craſſum, pro calidi membri ratione neceſſaria. Vena caua autem extendens ſe & penetrans interiorem con-

cauitatem dextri in corde lateris, ſanguinem pro cordis alimento eò deriuat. Ex eodem etiam eius venæ ramo in eadem cordis parte, alia quædam vena ſuboritur, immota quibuſdam vel tranquilla dicta, eò quod pro aliarum cordis venarum pulſantium ratione non pulſet, ſed tranquilla deliteſcat, in hoc ordinata, vt excoctum in corde ſanguinem ad pulmonem dimittat, binis arteriarū inſtar (vnde vena arterioſa dicitur) circundata tunicis. Cæterùm in concauitate ſiniſtræ in corde partis, maxima vena pulſatilis Aorta dicta oritur, vitalem ſpiritum per ſanguinem cordis in omnes venas pulſatiles corporis diffundens. Vt enim vena caua origo eſt omnium venarum per quas corpus totum ſanguinis nutrimentum attrahit: ita ab Aorta deriuantur omnes venæ pulſatiles, per totum corpus ſpiritum vitalem vndiquaque diffundentes. Cor enim fons & origo vitalis caloris eſt, ſine quo nullum nec animal, neq; membrum foueri poſſet.

Vena immota vel tranquilla.

Aorta.

Sub modo dicta magna Aorta in concauitate ſiniſtra cordis, alia adhuc vena, arteria venoſa dicta, oritur. Ea etiamſi verè pulſatilis venæ ſit, & vitalem ſpiritum dirigat, vnicam tantum tamen tunicam habet pro ſanguinearum venarum more. Ideò vero illa condita eſt, vt frigidum aerem à pulmone ad cor refrigerandi gratia deriuet, & nimium calorem temperet.

Arteria venoſa.

Quia verò ex vtraque concauitate cordis venæ prorumpunt, & pulmoni inſeruntur, ex his pulmo quoque formatur. Vena enim è dextra concauitate cordis procedens, ſanguinem producit ſubtiliſſimum, qui diſperſis hinc inde fibris in carnem pulmonis mutatur. A magna vero vena cordis & hepatis, caua inquam & aorta, generatur totum pectus, nec non ſucceſſiue etiam cum brachijs cruta.

Pulmonis generatio.

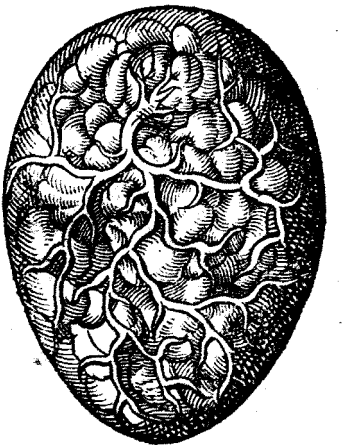

Intra prædictum tempus generatur etiam ſuprema & potiſſima huius ſtructuræ pars, cerebrum inquam, in tertia huius maſſæ pellicula. Repleta enim

Cerebri generatio.

tota

tota ſeminis maſſa animali ſpiritu, contrahit is magnam genitalis humoris partem, & in concauitatem quandam, in qua cerebrum formetur, concludit. Externè autem operculo quodam circumquaque tegitur, quod calore toſtum & ſiccatum, in os redigitur, & Cranium fit, pro præcedentis figuræ forma.

Sic autem formatur cerebrum, vt vitalium ſpirituum omnium naturas concipere, retinere & mutare poſſit, vnde etiam & rationis & omnium ſenſuum initia proueniant. Vt enim ex hepate venæ, ex corde vero arteriæ ſuam trahunt originem: ita etiam à cerebro nerui mollioris & lenioris naturæ exiſtentes, oriuntur, non venarum more concaui, ſed ſolidi. Illi autem prima & potiſſima omnium ſenſuum inſtrumenta ſunt, per quæ omnes ſenſuum motus propter vitalem ſpiritum ritè fiunt. Neruorum origo.

Poſt neruos ex cerebro etiam medulla ſpinæ dorſi generatur, non abſimilis à cerebro naturæ, vt vix medulla dici poſſit, tum quod nullam ad medullam ſimilitudinem habet, tum quod nec ſubſtantia illam refert. Medulla enim ſuperfluum quiddam eſt alimenti membrorum ex ſanguine ortum, ad humectanda & vegetanda corporis oſſa deſtinatum: cerebrum autem & medulla ſpinæ dorſi ex ſemine ſuam trahunt originem, non pro alendis aut vegetandis alijs deputata membris, ſed vt per ſe priuatas corporis partes conſtituant, propter ſenſuum motum & vſum, vt inde omnes alij nerui ſua initia ſumant. Ex medulla enim ſpinæ dorſi plures nerui oriuntur, ex quibus corpus ſenſum & motum habeat, ſicut ex facultate vitali & animali bono diſcrimine conſtat, vt in ſuperioribus capitibus declaratum eſt. Medulla ſpinæ dorſi.

Porrò hic notandum eſt, ex ipſo ſemine generari cartilagines, oſſa, tunicas venarum hepatis, & arteriarum cordis, cerebrum cum neruis, rurſum tunicas & panniculos tum alios tum tegumenta fœtus. Ex proprio vero fœtus ſanguine generatur ipſa caro, & ſi quæ carnoſa ſunt, velut cor, hepar & pulmo. Deinde vero omnia hæc ſimul vegetantur ſanguine menſtruo per vmbilici venulas attracto, quæ ex venarum orificijs in matricem directæ obſeruantur. Quæ omnia diſtinctè ab ipſo conceptu vſque ad decimum octauum diem primi menſis fiunt, quo tempore ſemen dicitur, deinceps vero fœtus & dici & eſſe incipit, quod veteres quidam his etiam carminibus complexi ſunt: Fœtus.

Sex in

Sex in lacte dies, ter sunt in sanguine trini.
Bisseni carnem, terseni membra figurant.

Et aliter.

Iniectum semen, sex primis certe diebus
Est quasi lac: reliquisq; nouem fit sanguis: at inde
Consolidat duodena dies: bis nona deinceps
Effigiat: tempusq; sequens producit ad ortum.
Talis enim prædicto tempore figura confit.

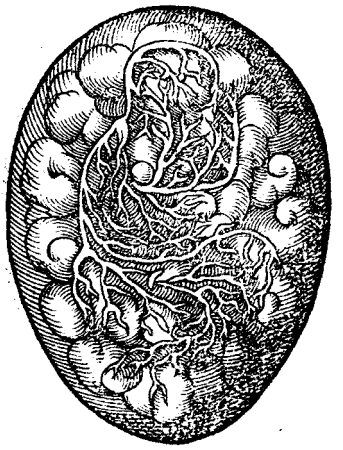

CAPVT VI.

De nutrimento fœtus in vtero, quibus alimentis alatur, & quando in infantem excrescat.

DVm in vetero fœtus est, attracto per vmbilicum fouetur sanguine, quo fit vt post conceptum menstrua mulieribus fluere desinant. Fœtus enim tum appetere multumq; sanguinis attrahere incipit. Sanguis autem mox à conceptu triplici discrimine discernitur. Primam & purissimam eius partem fœtus pro alimento attrahit. Secundã minus puram & tenuem sursum matrix per venas quasdam ad vbera propellit, vbi in lac transit, quo iam natus nutriatur infans: eoq; fit vt meatus quidam à matrice sursum ad vbera tendant, vt sequenti libro in demonstratione patebit anatomica. Tertia & impurissima sanguinis pars in matrice remanet, & cum secundina in partu & post partum effluit. Inde est quod Hippocrates multum affinitatis inter lac & menstrua esse dicat, cum illud ex his fieri contingat. Galenus etiam huius rei gratia eleganter monet, infantem plus ex matre quam à patre habere, eo quod primum semina menstruis augeantur, mox his in vtero nutriatur fœtus, rursus natus alatur lacte: & quemadmodum quæuis stirpes plus ex terra quam parente planta habent, ita infantes plus ex genitrice.

Tria sanguinis mẽstrui discrimina post cõceptum

Lactis generatio.

genitrice. Hinc etiam fieri ait, quòd tanto plus matribus tribuatur, quanto plura ipſæ dederint.

Cæterum formatus iam & perfectus in vtero infans, primo menſe vrinam per vmbilici meatus emittit: poſtremo autem menſe, occluſo eo ductu, per pudenda, vt ſupra in 3. cap. de tribus panniculis eſt demonſtratum. Per anum autem, dum in vtero eſt nihil excernit, quia per os nullum adhuc alimentum attraxit. Poſt 45. diem Hippocrate monente vitam accipit, & cum hac animam diuinitus infuſam, multorum iudicio, ita vt tum ſentire incipiat. Ab eoq; tempore non fœtus porrò, ſed infans & dici & eſſe, hac forma, incipit.

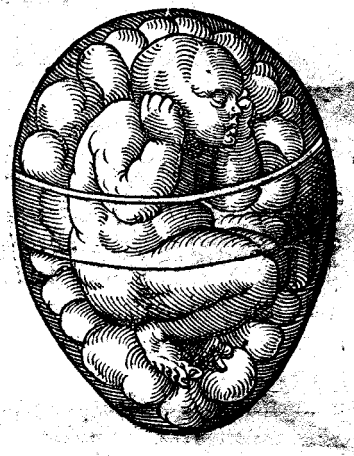

Vitæ infantis tempus.

Motus tempus.

Licet vero hoc tempore ſentire poſſit, motu tamen caret, vt pote tener adhuc admodum. De motus autem tempore ſcitè Hippocrates ſic monet. Si duplo accipias à conceptu dies, motum deprehendes. Motus autem numerus triplicatus, indicabit diem partus. Exempli gratia. Si 45. diebus formatus fuerit infans, 90. die ſe mouebit, qui dies medium tempus eſt latentis in vtero: nono vero menſe prodibit, & ad partum feſtinabit, quanquam puella decimo demum menſe plerunq; naſcantur. Et hæc de formatione, incremento & perfectione pro ratione dierum & temporum.

LIBRI PRIMI FINIS.

LIBER SECVNDVS.

DE MATRICE ET EIVS PARTIBVS: nec non de conditione infantis in vtero, & grauidarum cura & officio.

CAPVT I.

Quàm neceſſarium ſit, matricis anatomen huic operi inſerere.

ETiamſi pro materiæ & operis ratione, huius capitis tractatio facile omitti poſſet, circumſtantiæ tamen (quia de prægnantibus res eſt) hanc non immeritò poſtulare videntur. In quauis enim re, obiecta plurimum docere, ſenſusq; ad percipiendam rei certitudinem plurimum excitare, rudioresq; ex his plura poſſe aſſequi, nemo eſt qui neſciat. Vt enim cæcus, quia luminis orbus eſt, nihil artificioſum dabit: ita nec obſtetrix harum ignara præceptionum in dubijs caſibus ſe expedire poterit. Quomodo ſolabitur hæc alias quæ propter ignorantiam ipſa formidoloſior extiterit? quomodo infanti opem feret, quæ nec partus ſigna nec prolis conditionem & ſitum nouerit? quomodo parturienti, cui commoda præcepta ignorantiæ cauſa dare non poſſit? Non ibi conſilium, non ibi auxilium. Ergo quemadmodum in ſpeculo quæuis obſeruantur, ita in hac tractatione ſumme neceſſaria præcepta percipiuntur, quæ huic negotio & curæ cum primis ſeruiunt. Ea cauſa moti, hanc ex celeberrimi doctiſſimique Andreæ Veſalij Anatome fœminei corporis figuram cum matrice & alijs vteri partibus proferre voluimus, vt hac ceu ſpeculo quot quot prægnantibus inſeruiunt vtantur vtiliter.

Cæterum

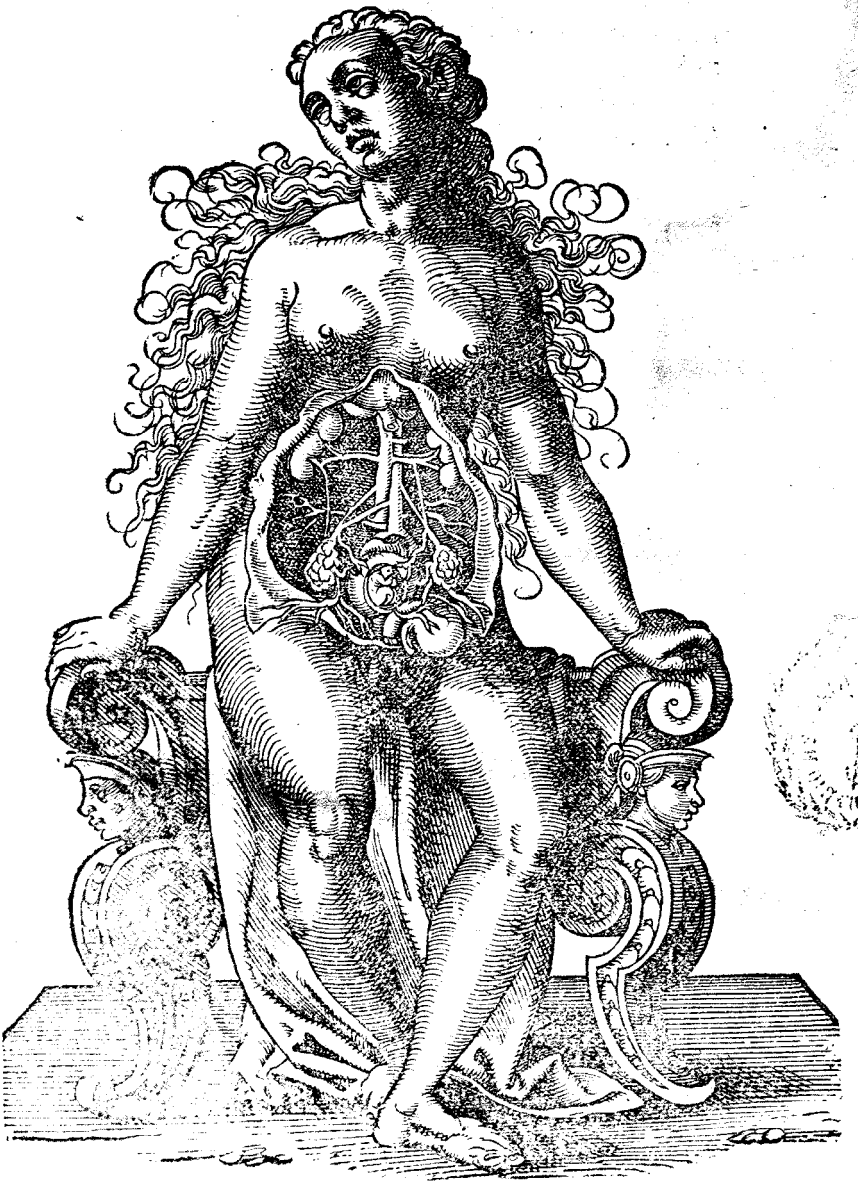

Cæterùm quia in inteſtinis fœminei & virilis corporis nihil exiſtit diſcrìminis, niſi in genitalibus & vaſis ſpermaticis tantùm, ſigillatim illa pro noſtræ tractationis ratione diſtinguimus, & matricem cum orificio colliſui, annexis poris vreteribus, & tota eiuſdem ſtructura, ſequenti figura ſpectandam proponimus.

Sequens

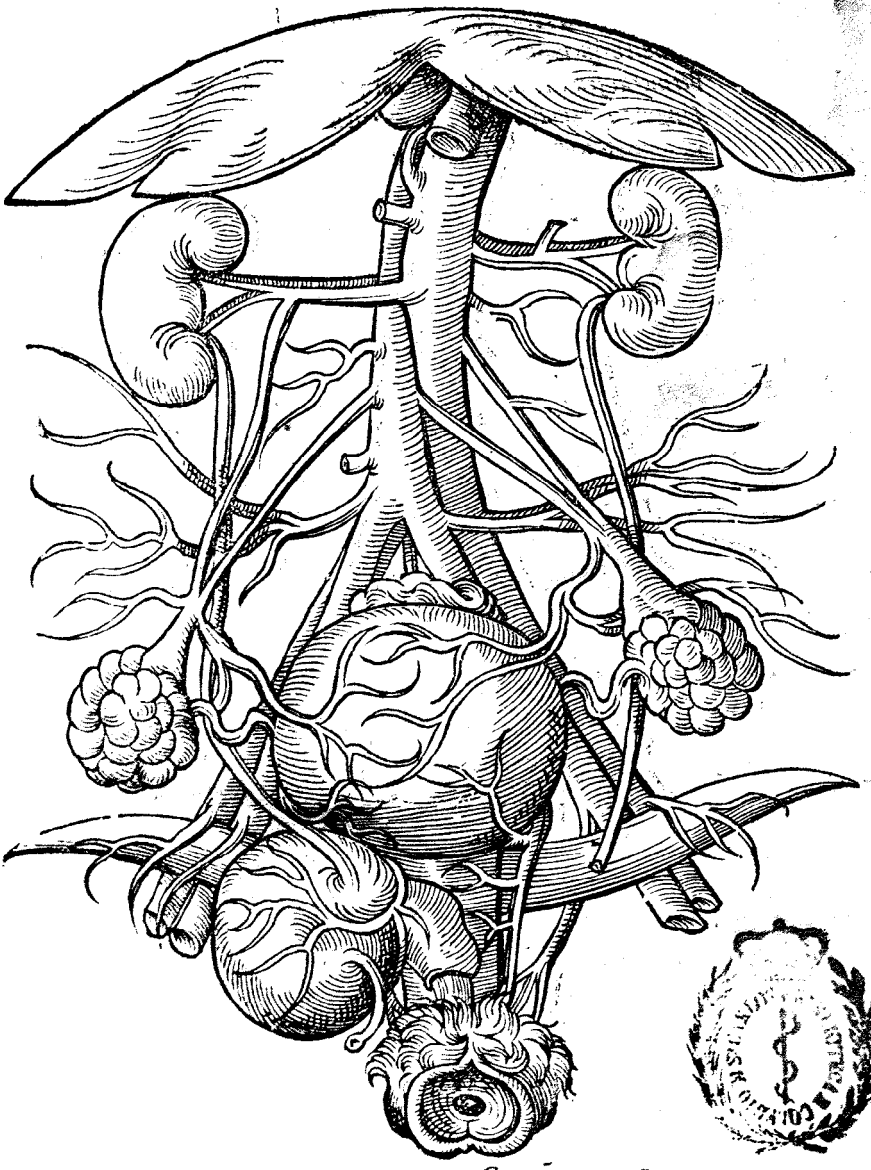

BIBLIOTECA COLLEGII REGII SOCIETATIS IESV

Sequens verò figura vterum ipſum reſecto collo, cum occluſo matricis oſtendit orificio, intra quod conceptum formatur & ad partus vſque horam detinetur ſemen. Ea ipſa veſicam quoque à collo reſectam ſimul adumbrat. Singula autem literis & characteribus ſignare ſuperfluum duximus, quia in Anatomicorum libris hæc paſſim extant.

CAPVT

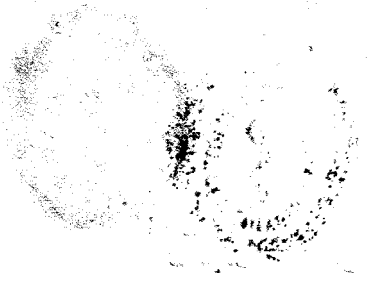

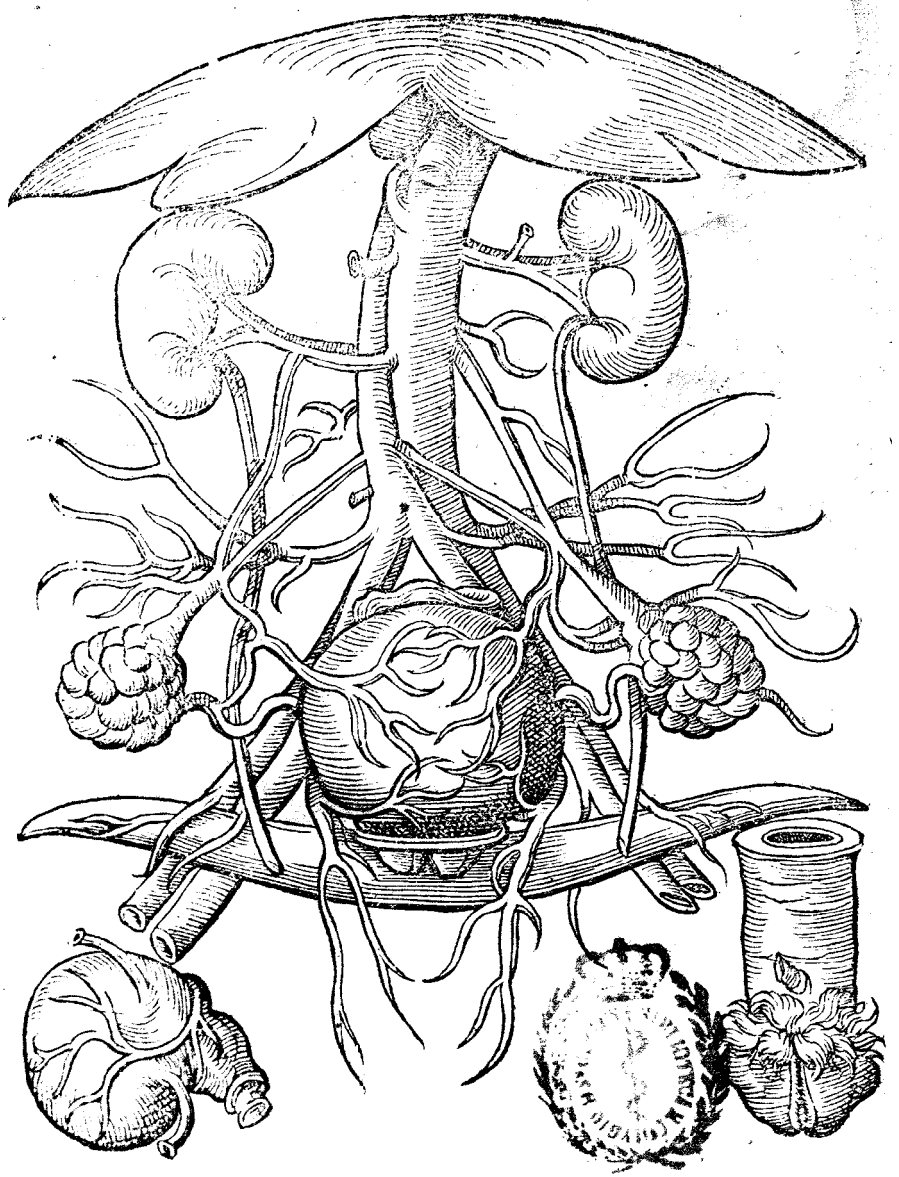

CAPVT II.

De matricis ſubſtantia, forma, qualitatibus, & partibus annexis.

Matrix membrum fœmineo ſexui proprium, conditum eſt à natura ſeminis receptaculum, in quo conceptum retineatur vſq; dum ad iuſtam corporis formã excreuerit. Forma huius quadantenus quadrata, ſimul tandẽ rotunda eſt, veſicæ nõ abſimilis. Partes huius duæ ſunt. Prior, receptaculũ, concauitas ſiue ſinus, cuius ſubſtantia neruoſa, ex neruis, ligamẽtis & carne mixta confuſis, vnius tunicæ, ſenſu exiguo prædita, arcto meatu conſtricta, naturalis humoris recipiendi, alterãdi & diuidendi appetens. Ea pars matrix dicitur vel genitale membrum, in quo ſemen cõcipitur & formatur. Huius meatus & porta poſt conceptum tam arctè conſtringitur, vt hanc ne acus quidẽ ſine periculo penetrare poſſit, quod certiſſimum cõceptus ſignum eſt. Non recluditur etiã hic meatus, niſi in conceptu, coitu, partu, & menſtruis purgationibus. Poſterior, ceruix ſiue collũ dicitur, lacertoſa, quaſi cartilaginea carne conſtans, non ſine pinguedine tamen, ſuperius rugam habens & per ſe ſatis ſenſibilis exiſtens. Ea pars pudenda dicuntur, in quorum apice duo labra ſunt, præputia dicta, quibus vterus & pudenda teguntur, & contra ſubeuntem cõmuniuntur aerem. Circa fundum huius partis ſub oſſe ſacro veſicæ collum & vrinæ meatus cernitur, quibus & colon ſubeſt. In media parte colli matricis panniculus virginalis eſt, tenuiſſimo reticulo nõ abſimilis, multis contextus fibris, cuius corruptio, virginitatis eſt diminutio. Hunc alij eugion, centonem & hymena vocant. Porrò in eadẽ parte à dextra & ſiniſtra duo cornua prominent, ligamenta matricis dicta, quibus & firmatur & ab vtraq; parte ſpinæ dorſi affixa hæret. Ligamentis illis & teſticuli, ſua natura minores & duriores quàm virorũ, annexi ſunt. Vtraq; aũt hæc albis & tenuibus neruis, vaſis inquam ſeminalibus, cincta ſunt, ex arterijs compacta. His itidem venulæ ex vena caua ductæ affixæ ſunt, per varios ramos in matricem diffuſæ, ad vegetandum fœtum in vtero, & menſes ſuo tẽpore reddendos. Renes ligamentis quibuſdam pone ſpinam dorſi vtero appendent, calidi & ſiccitẽperamenti, per quos omnis ex venis in veſicam deferenda attrahitur coloratur q; aquoſa humiditas. Mammæ, frigidæ & humidæ qualitatis, venis & arterijs intertextæ, ſpongiæ non abſimiles, molli carne pulmonis inſtar conſtantes, ſanguinẽ dealbandi & in lac conuertendi vim

Matricis forma.

Partes. Receptaculum.

Collum vel ceruix.

Hymen.

Cornua ſiue ligamẽta

Teſticuli.

Renes.

Mammæ.

vim habent. Vt enim hepar attractum chylum in ſanguinem, ita mamma ſanguinem ipſum in lac tranſmutant. A mammis porrò in matricem duæ venæ deſcendunt, quæ ſanguinem illinc in lac mutandum hauriunt. Quo fit vt nato infante, menſtruæ ſtatim his meatibus aſcendant, & in lac tranſire incipiant, nec non mulierum tumeſcant & indurentur vbera, donec lactando papillæ laxatæ ſint.

Qualitates matricis.

Quia non parum matricis qualitates cognouiſſe iuuat, eas breuiter his notis obſeruare poteris. Calidam in ijs, quibus pulſus velox, ſitis frequens, vrina colore intenſa, amor Veneris, delectatio cita, ſperma copioſum, pili criſpantes, menſtrua ad colorem ſubflauum declinantia, tertiumq; diē non excedentia. Frigidā, quibus pulſus tardus, ſitis rara, vrina tenuis & alba, nullus amor Veneris, ſemen paucum, delectatio nulla, ignauia ſocors, pilorū paucitas, menſtrua ad albedinem declinantia. Siccam, quibus pulſus durus, vrina tenuis, labia ſicca, delectatio pauca, menſtrua rara. Humidā, quibus pulſus mollis, vrina ſpiſſa, labia lubrica, delectatio nulla. Et hoc modo ſimplices qualitates cognoſcuntur. De compoſitis vel mixtis aliud eſt iudicium.

CAPVT III.

Quantæ vtilitatis ſit exactam huius tractationis tenere notitiam.

1. Diligenter Lectorem hic monitum eſſe velim, probè æſtimare quantæ vtilitatis ſit exactam huius tractationis tenuiſſe notitiam. Quid enim ſanitati omnibusq; humani corporis partibus, & tuendis & reſtituendis, hac notitia magis accommodum? Quid animos formabit melius, quàm tam eximiæ ſtructuræ conſideraſſe finem? Quid iucundū atq; decorum magis, quàm propriæ naturæ, corporisq;, quod vſq; incolimus, tam artificioſam tenuiſſe formaturam? Partium etiam harum proportio conſiderata, ſobrietatis iubebit eſſe memores, ne plus æquo repletis illis, debita concoctio perfici nequeat. Cùm primum enim prima concoctio naturaliter non procedit, mox etiam oēs fallunt aliæ: quo fit, vt corruptis humoribus infectoq; ſanguine repleatur corpus, maximisq; detur morbis occaſio. Genitaliū item membrorū & vaſorum ſeminalium abſtruſa & tortuoſa conditio ſitusq;, quid aliud quàm temperantiæ documenta præbent? vt ea propagando humano generi tantum, relcuandisq; corporibus & tuendæ ſanitati ſeruiant. Nec dubium, ea ipſa cauſa naturaliter quoq; humani generis viribus derogatum eſſe, porroq;

2.

3.

roq̃ derogari plurimum, propter immoderatũ harum partium vſum. Quid
4. quod diligẽter perpenſa harum rerum ſtructura, & mirabili naturæ in perficiendo homine artificio, noſtri quoq; nunquam non admonemur officij? vt quantũ in nobis eſt diligenter conſeruemus, quæ tanto negocio vix dum natura produxit: & charitatis memores, nõ in ea mutuo ſæuiamus, quæ natura communi parente procreata poſſidemus corpora, eadem vnius corporis variorum membrorum compage perpenſa, quã in vno corpore natura quàm o-
5. ptimè finxit & ſociali lege conſtrinxit. Et quod ſummum eſt, ex tam artificioſa noſtri corporis ſtructura profundiſſimam Dei ſapiẽtiam, bonitatemq; ſtupendam, nec non propriæ conditionis finem, illius inquam gloriam, noſtramq; ſalutem agnoſcere, & ſumma gratitudine tanto conditori nunquã non reſpondere, monemur ac diſcimus.

CAPVT IIII.

De conditione infantis in vtero, & grauidarum cura & officio.

Infans quando dicatur.

Cura grauidarum.

COnceptum ſemẽ vſq; ad 45. diem in iuſti infantis formam mutatur, & tunc quorundam doctorum iudicio vitã accipit, eoq; nõ fœtus porrò, ſed infans dici debet, licet motu ob mirè teneram conditionem adhuc careat. Tenero enim tũc arborum flori ſimillimus eſt, qui quauis aura pluuiaq; facilè deijcitur: eaq; de cauſa ſumma cautione opus eſt, ne quid periculi grauidis aliquo modo contingat, vel metu repentino, terriculamentis, incẽdijs, fulgure, fulminibus, monſtruoſis hominum beſtiarumq; aſpectibus, gaudio, dolore, mœroreq; nimio: vel nimio exercitio motuq; currendi, ſaltãdi, equitandi: vel repletione ex cibo potuq;: vel ne correptæ morbo aliquo, acutioribus vtantur medicaminibus imperitorum vſæ medicorum conſilio. Rurſum ne malis vetularum, veneficarum, & ſcortorum vtantur artibus, quarum & tollendarum & puniendarum cura in primis magiſtratibus, vtpote plebis patribus, debebat eſſe propria. Quot enim virgines, quot item viduæ his implicitæ artibus ſcelerata dedêre infanticidia? Sed è multis pauca commemorabo, quibus longo admodum tempore peſtes illæ per totum orbem liberrimè vſæ ſunt, reliqua reliquis æſtimanda relinquam, ſaltem maleficis harũ artibus proditis aliquantulũ. Cùm primùm compreſſæ aliquam in ſe mutationẽ fieri animaduerterint, veluti appetitus varios, cibi potusq; ſoliti faſtidiũ, vomitus continuos, nauſeas matutinas, paſſiones cordis, deliquia, den-

Artes & acta ſcortorum & veneficarũ.

tium

tium dolores: statim malis instructa artibus arctissimè se præcingendo prima experimenta faciunt, vt fœtum in vtero conceptũ extinguant. Sed cùm nullam inde opem senserint, maiora tentant, dæmonis instinctu maleficam aliquam accedentes vetulam, his morbis curandis egregiè instructam, & longa experientia famosam, rogantes de menstruorum retentorum cura, petẽtes hæc ciendi medicamen & consilium: ea enim retenta parere dolores in præcordijs & fœmoribus, multósque ciere vomitus. Malefica rei non ignara vetula, pharmaca iubet à pharmacopolis petere, nec non aliunde quasdam herbas colligere, monendo, vt his in vino vtantur, alijs suffiantur, alias calceis imponant, alijs quotidie mane & vesperi aqua decoctis pedes & crura abluant, de nonnullis etiã decoctis mane & vesperi bibant. Sed cùm neq; hæc cura prodest, venas in vtroq; pede aperire monet, quo facto, statim perit quod in vtero conceptum fuerat. Hoc obseruantibus interdum patribus & matribus familias, nec non etiam quibusdam alijs, & quod res est certò conijcientibus, mox tormina ventris, dolores pectoris & capitis prætexunt, & quod res est dissimulant. Redeuntibus verò menstruis quando se fœtu norũt esse liberas, alijs quoq; easdem artes communicant, vt eò plura infanticidia fiant. Nonnullæ autem obstetrices etiam, nec non chirurgi & imperitiores medici, interdum plus nimium creduli tale quid magno malo cõsulunt. Sed omnia hæc & obseruare & præoccupare sancti magistratus interest. Iam verò ad rem redeamus.

Post tertium & quartum à conceptu mensem mouere se in vtero infans, & aliquantulum explicare incipit, arctum q; suum domicilium in latius diducere, quo fit vt turgere vterus, & in longum, latum & profundum diduci incipiat. Sub partus autem tempus facie versus genua propendet, vtraque crura attrahit, ambas super genua manus abijcit, naribus in medio positis, in globi modum conuolutus, anteriori parte tergum matris respiciẽs, posteriorem verò ventri matris obuertens. Et licet quidam Anatomici diuersum sentiant, nos tamen vti non rara experientia deprehendimus & subiecta figura spectandum proponimus. Motus infantis in vtero.

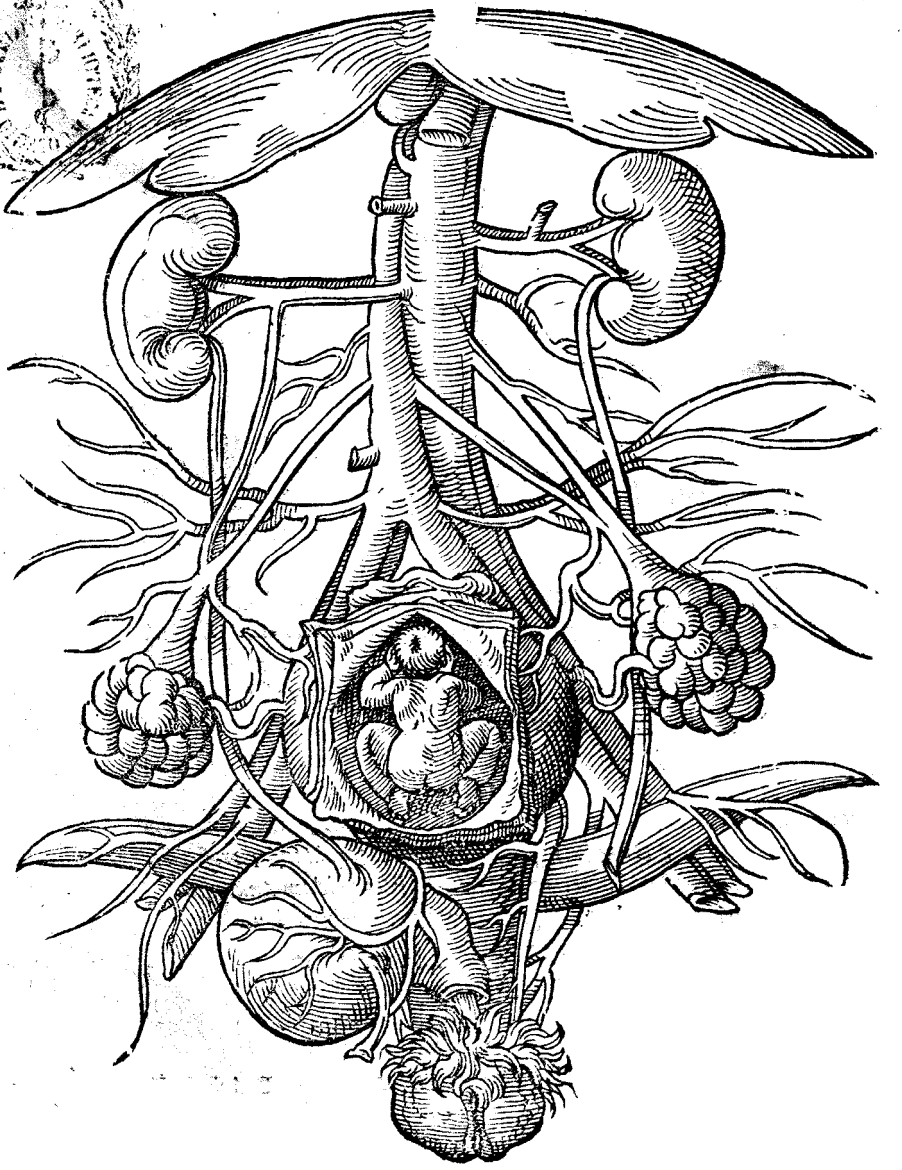

CAPVT V.

Quomodo se infans in vtero, quinto, sexto, septimo & octauo mense habeat, nec non de discrimine sexus & formarum.

POst tertium & quartum mensem infans in vtero vberiori alimento vtitur, eoq; vegetatur magis magisq;, donec pariendi tempus aduenerit. Sciendum autem quando sexto mense natus fuerit, vitam naturaliter retinere non posse, eò quod (licet distincte formatus) nondũ tamen iusta perfectionis sit. Si vero septimo mense nascatur, viuet facillime, quia tum satis perfectus existit. Quod vero octauo mense nati rarissimè viuere possunt, cùm qui septimo nascantur plerunque in viuis maneant, non sine ratione fit. Septimo enim mense semper mouetur infans ad partum, quotempore si tantarum virium fuerit, ad partum prodit: si non, in vtero remanet, donec satis inualuerit, per duos inquam menses reliquos. Post eum motum mensis septimi si non exeat, in alium se vteri locum transmouet, adeoq; eo motu debilitatur, vt si sequenti octauo mense ad partum procedat, viuere propter eum motum omnino nequeat. Neque enim sola hac, sed duplici motione infans ad mortem debilitatur. Primo, quãdo post motum septimi mensis octauo mense nascitur, vti modo diximus. Deinde, quia (pro astrorum ratione) septimus quisque mensis noxium & damnosum cuique fœtui motum parit, Sole inquam eo tempore semper in opposito signo stante: &, quod octauus mensis Saturno proprius sit, hosti omnium quæ vitam accipiunt.

Cur septimo mense natus infans possit viuere.

Duo lethiferi motus infantium.

Sciendum item masculos in dextro matricis concipi latere ex vberiori semine, ex dextro viri testiculo prodeunte: fœmellas autem in sinistro, ex sinistri testiculi semine. Dextrum enim latus propter hepar calidius est, sinistrum verò frigidius. Principaliter autem vberior seminis caliditas masculis progenerandis causa est.

Discrimen sexus.

Quod etiam pueri parentibus suis interdum similitudine formæ respondent, idem virtute seminis fit, vt cuius semen virtute plurimum superat, infans ei magis forma respondeat. Sed & hic astrorum motus aliquid posse creditur, vt quando semen sub bonis planetarum concipitur aspectibus, egregiam hoc formam: quando vero malis, tetram vicissim conciliet. Et hæc quidem hactenus.

Similitudo formę cum parẽtibus.

CAPVT VI.

De præcẽptis quibuſdam, prægnantibus vſq; ad partus horam ad varios caſus admodum neceſſarijs.

DEinceps ſalutaria & neceſſaria aliquot prægnantibus præcepta dabimus, quibus inſtructæ certò ſciant, quomodo ſe à conceptu ad partum vſq; gerant, ne quid illis periculi eueniat, aut præceptorum negligentia difficilem ſibi partum faciant.

1. *Ante omnia hilari ſint animo, luctu & curis ne conficiantur, gaudijs mediocribus dent operam. Hæc enim & infantem exhilarant, & facultates fœtus omnes excitant, & in membris eius confirmant, vt ex 3. cap. conſtat.*

2. *Deinde omni motu vehementi ac laboribus difficilibus abſtineant, & modico vtantur exercitio, ſubitò non exiliant aut aſſurgant: non currant etiam, neq; ſaltitent, nec equitent, neq; ſe comprimant aut coarctent, aut onus aliquod maius ſubleuent. Somnus quidem illis apprimè conuenit.*

3. *Rurſum, frigidiores & aſperiores ventos, æſtus magnos, iram, animi perturbationes, terrores, Venerem nimiam, & omnem edendi & bibendi intemperantiam caueant.*

4. *Victus grauidarum frugalis & mediocris ſit, crudioribus & craſſis cibis, qui facile concoqui nequeunt, abſtineant: puta, lentibus, fabis, milio, carne bubula, ſalſa, & frixa, frugibus, lacte, caſeo & ſimilibus. Vtantur autem gallinarum pullis, ouis, pulmentis varijs, auibus, ouilla & vitulina carne. Proderit interdum & cinamomo & myriſtica nuce cum ſaccaro vti. Pro potu vinum album mediocre ſeruiat.*

5. *Primis quatuor à conceptu menſibus (Hippocrate monente) venas non aperiant, cucurbitulis & ſcarificatione abſtineant, catapotia nulla ſine periti medici conſilio ſumant. Eo enim tempore fœtus ligamenta adhuc admodum mollia & debilia ſunt, eoq; facilè fœtus deſtruitur, & alimentum illi ſubtrahitur.*

6. *Quod ſi contigerit prægnantium aluum duram fieri, ſpinachiam non pauco butyro conditã, lactucas etiam aqua mollitas, cum ſale, vino & aceto ſumant. Quæ ſi aluum non laxauerint, ſuppoſitorijs vtantur ex melle & vitello, vel ſapone Veneto confectis. Si vero tanta conſtipatio fuerit, vt nec illa cura profutura ſit, conſilio periti medici potione ex decoctione foliorum*

ſenæ

ſenæ vnà cum caſſia nouiter extracta vtatur, quam medicus pro conſtipationis ratione ſemper aut plus aut minus præbere poterit.

Quod ſi cum grauibus ſymptomatis conceperint, & poſt conceptum vſq; ſyncopam paſſæ fuerint, bibenda erit aqua acetoſæ & roſarum calefacta, mixta cinamomo & tabulis quibus manus Chriſti nomen eſt, vel Diamargariton. Vel aqua roſarum & bugloſſæ cum pauco cinamomo, chariophilis & croco tritis permixta, in panno aliquoties complicato ea aqua merſo tanquam epithema pectori erit imponenda. 7.

Quod ſi ante tempus parituræ videntur, veluti menſe ſeptimo aut alio immaturo tempore, & iam pariendi dolores ſenſerint concitatos, vel propter nimium aliquod exercitium, vel propter alui duræ compreßionem vel propter febrim aut morbum alium aliquem: ſuper prunas ex thure ſuffitum excipiant. Hoc enim feciſſe, & matrici & infanti non parum addit virium. Deinde anteriora abluant alumine, gallis & conſolida maiore in aqua pluuiali, vino & aceto decoctis. Quod ſi propter ſyncopā infirmiores futuræ ſint, Diamargariton vel manus Chriſti ſumant, eo quo prius modo diximus. 8.

Quod ſi cibi nauſea illis obrepſerit, vel cibum ſumptum concoquere nequeant, hoc Syrupo vtantur. 9.

℞. *Syrupi malorum granatorum ℥. j. ß.*
Muſci,
Ligni aloes ana. ℈. j.
Cinamomi ℈. ß. *Miſce cum*
Aquæ acetoſæ ℥. iij.
Fiat hauſtus.

Syrupum hunc quotidie ieiunæ bibant bene calidum. Pro confortatione ventriculi etiam vtantur hiſce tabulis: ℞. *Confectionem Diambra mane & veſperi, ſumptoq; cibo itidem. Imponant etiam ori ventriculi ſequens emplaſtrum:*

℞ *Maſtiches,*
Cinamomi,
Roſarum rubearum,
Saluiæ,
Menthæ,
Balauſtij ana ℥. ß.

Olei

olei de Cytonijs
Terebinthinæ q. ſ.

Fiat emplaſtrum, de quo ſume q. ſ. ad illinendam alutam latitudine & formaſcuti, quod tegatur ſerico. Vel hoc vnguento vtantur:

R. Maſtiches,
Menthæ,
Thuris albi, æqualia pondera.

Trita ſingula oleo miſceant communi, & os ventriculi perungant.

10. Quod ſi per vteri gerendi tempus menſtrua ſenſerint, lac dulce in quo chalybs extinctus ſit parabunt, ex eo bibent, comedent, pulmenta & offulas coquent. Sudare etiam his vſæ rebus poterunt.

R. Plantaginis maioris,
Inulæ campanæ,
Pentaphylli,
Stercoris columbini,
Culmorum fabaceorum & auenæ: ana M. j.

Omnia in aqua ſimul decoquantur, & ſudores euocentur inſidendo.

11. Sunt etiam nonnullæ quæ raro iuſto tempore, ſed nimis cito & ante tempus pariant: eædum grauidæ ſunt, balnea pro pedibus & cruribus ſibi parent, in quibus quotidie vna ante cœnam hora & tribus poſt cœnam horis rurſum vna deſideant, & ſatis caleſactæ crura calidis pannis abſtergant. Balnea autem talia erunt:

R. Saxifragiæ,
Chamæmeli,
Salis,
Anethi, ana M. j.

Vti etiam hoc electuario mane & cubitum ituræ poterunt. R. Electuarium lætificans, cum been albo & rubeo tritis mixtum. In primis vero hoc (quod multa experientia cognitum eſt) valde proderit. R. Pelliculas ex ventriculo gallinarum extractas, has tritas, aliquot diebus mane vnius floreni pondere cum vino ieiunæ ſumant. Et hæc quidem generalia præcepta ſunt, multis aptata caſibus, vt ſingulis certo conſtet, quomodo ſe à conceptu vſque ad partus horam gerere debeant, quorum notitia non tam vtilis, quàm vſus neceſſarius exiſtit.

LIBER TERTIVS.

DE PARTV, ET PARTVRIENTIVM INFANTIVMQVE OMNIFARIA CVRA.

CAPVT I.

De legitimo partus tempore & forma, & parturientium doloribus.

INSTANTE *iam nono mense, infantis alimentum in vtero deficere incipit, propter infantis, ad quam excreuit magnitudinem. Iam enim magnus multo alimento indiget: quod quia sufficiens per venulas & vmbilicum porrò attrahere nequit, magno impetu in vtero mouetur, adeo*

vt ligamenta, venulas cum tunicis quibus inuolutus est, secundinam inquam, cum duabus reliquis tunicis, de quibus supra dictum est, perrumpat, & pro huius figuræ ratione se ad partum expediat.

Partus dolores quid.

Hac indicatione obstetrices & aliæ quæ interdum prægnantibus adsunt mulieres, veros partus dolores obseruent: quire ipsa nihil aliud quàm perfecti iam infantis impetus sunt, quibus impelluntur & rotantur, deorsúmque ad inferiora exeundi gratia contendunt. Ruptis enim ex impetu membranis & recluſa matrice, humores diffluere incipiunt, quibus liberatus iam infans mox aerem sentit, & huius vitæ cupidus, exitum matricis versus voluitur, capite orificio matricis obuerſo. Et hæc legitimi & maxime naturalis partus forma est, si caput primum ad exitum ducatur, deductis ad latera manibus, & super coxas applicatis, vti præsens adiecta figura ostendit. Non naturalis autem partus dicitur, si harum conditionum aliqua defuerit. Curabit itaq; obstetrix, vt maturè ad quemuis partum excipiendum, apto sedili, cultro, spongia, vinculis, calidóque ex lilijs oleo, quo & parturientis vterum & manus suas commode perungat, instructa sit.

Naturalis partus qui.

CAPVT

CAPVT II.

De obſtetricum officio & apta ſedilis forma.

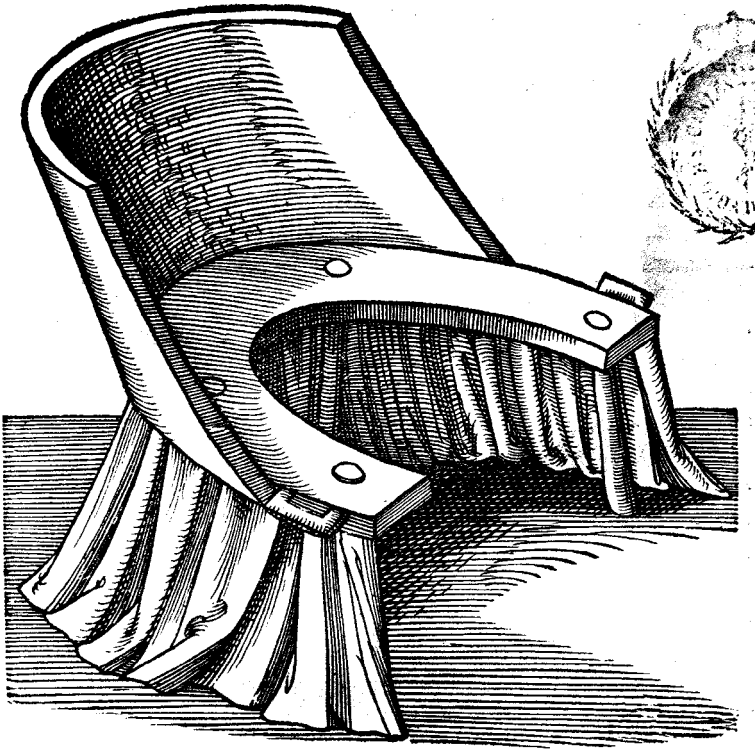

QVod autem ipſo partus tempore obſtetricum officium ſit, & quomodo actio ipſa procedat, deinceps dabimus. Primò tempus nôrit, & veros dolores obſeruet, prægnantem etiam verbis conſoletur, nec non confirmet, & ad obſequẽdum hortetur alacriter. Reliquas ſimul præſentes cohortetur itidem, in primis ad pias fundendas ad Deum preces, deinde ad facienda ſimul ſua vt poſſunt officia. Quo facto ad ſedile prægnantem deducat, quod tali forma inſtructum eſſe debet.

Sedile quale sit.

Sedile ipsum semicycli forma sit, quatuor suffultum pedibus, fulcro à tergo aliquantulum retrorsum deducto, panno nigro subtus ad terram vsq; propendente obductum, ea ratione, vt tecta sit parturiens, reliquaq; interdum, si necesse fuerit, mulieres vbique manus admouere possint. Sedes ipsa pannis munita & obducta sit, ne lædatur enitens mulier, aut infans alicubi prematur dolores & motus matris forte impingens.

Postquam autem in sedili iam enixura prægnans consederit, obstetrix viam aliquam à tergo mulierem illi adhibeat, quæ prægnantem comiter vtroque brachio complexam teneat, & si opus sit, ferentibus doloribus & nitente prægnante, vterum eius vtraque manu comprimat, deorsumq; aliquantulum infantem compellat. Alias vero duas à lateribus sistat, quæ nitentem & verbis hortentur, & ad opem quamcunq; paratæ adsint.

Hoc facto, obstetrix ipsa prona assideat, & manus suas vterumq; parturientis, oleo liliorum alborum, amygdalarum dulcium & adipe gallinæ mixto perungat. Hoc enim feciſſe, multum ijs prodest quæ obesiores sunt, & quarum pudenda arctiora, quibus item os matricis siccum, & quæ primo iam parturiunt. His & albumen oui miscuisse contulerit.

Postremò omnibus hisce ad hunc modum præparatis, prægnantem ad enitendum cohortari incipiat, manusq; vt debet comiter operi admoueat, digitis inquirendo infantis situm, eiq; dum dolores sunt commodè viam laxando, collumq; matricis vbi opus est cautè distendendo, & si qua infans constiterit aut impeditus fuerit, digitis percommode ex obliquo in directum deducendo, & ad facilem partum promouendo. Prodeuntem infantem apte excipiat, statimq; vmbilicum relicta quatuor digitorum circiter longitudine, resecet, duploq; filo acriter constringat, quam proximè ad ventrem infantis fieri poterit. Quo facto, diligentem secundinæ rationem habeat, hanc moueat, & ad exitum sollicitet, matrice adhuc diducta & aperta, antequam restricta denuo conniueat. Vt autem in resecando vmbilico diligens cura adhibeatur, tunicolas omnes vno nomine, Secundas dictas, distinctè hac figura spectandas dare voluimus, quomodo in vtero cohæreant, & sese mutuo trahant. Secundina enim trium tunicarum panniculus est, totum inuoluens fœtum, venis & arterijs matrici affixus, per quas sanguinem pro nutrimento fœtus attrahit, & attractum per vmbilicum ad infantem dimittit.

Resecatio vmbilici.

Secundæ.

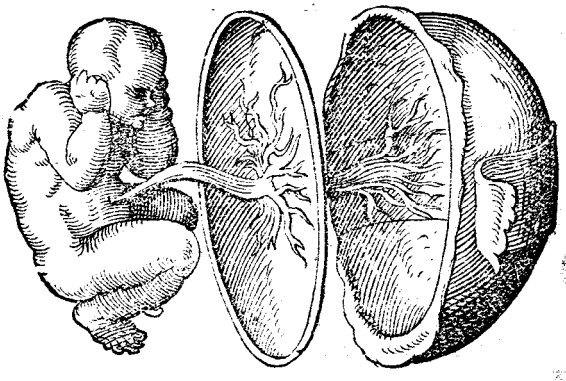

Resecto vmbilico lotoq; infante, siccus iam eius vmbilicus puluere ex bolo armenia, sanguine draconis & myrrha confecto inspergi debet, pannóque complicato impositio comprimi. Hoc enim & sanguinis fluxui & alijs medetur casibus. Vtendum etiam hoc puluere conuoluto iam vmbilico, & reiectis ligamentis. Sic enim & probè sanatur & formatur egregiè.

CAPVT III.

De naturalibus quibusdam præceptis, & medicaminibus, partus moram & difficultatem alleuantibus.

Quoniam de partus impedimentis releuandis hic erit tractatio, notandum ante omnia partum impediri dupliciter, naturaliter & non naturaliter. Quando non naturaliter impediri contigerit, procedendum erit iuxta præcepta sequenti quarto libro tradita. Quando autem naturaliter, præceptis hoc capite traditis erit vtendum. Ante omnia tam peritæ rei existat obstetrix, vt quantum in ipsa est, omnia partus impedimenta commodè declinet. Quod si autem partum impediri siccitate aut angustia colli matricis contigerit, ex elleboro aut pipere trito parturientis naribus inspirandum aliquantulum. Comprimendum item eius os, detinendus spiritus, prouocandumq; sternutamentum, quo spiritus deorsum compulsus infantem ad inferiora detrudat. Quo & hæ sequētia similiter faciunt. Bursa pastoris arida trita, in vino aut tusculo excetra sumpta, valdè proderit.

Duplicia impedimenta partus.

Quomodo prouocādus partus.

Item pars mellis vnius cochlearis menſura cum dupla aqua calida ſumpta. Lac quoq; mulieris alterius cum artemiſiæ coma mixtum, & calidum vmbilico impoſitum. Nec non oleum laurinum in aqua calida aut iuſculo cicerum ſumptum. Grana etiam piperis duo ſumpta & partum & ſecundas impellunt. Noſtrum quo nos potiſſimum impedito partu & deficientibus doloribus vtimur, medicamen hoc eſt:

Hauſtus. ℞. *Trociſcorum de myrrha ℥ j.*
Croci grana X.
Cinamomi ∋ j.
Miſce cum aqua
Artemiſiæ, vel
Pulegij ℥ ij.
& fiat hauſtus vnus.

Hauſtum hunc prægnans calidum ſumat, quo ſumpto ad lectum vnius circiter horæ ſpacio redeat, donec vim huius experta de nouo excitatis doloribus ſurgens ad labores redeat. Si verò ne hoc profuturum ſit, infans autem præmiſſo capite ad partum impeditus adhuc hæreat, mox harum pilularum ſeptem præbendæ, quibus ſumptis rurſus aliquantulum quieſcat.

Pilulæ. ℞. *Gumi Bdellij,*
Myrrhæ,
Seminis ſauinæ,
Styracis liquidæ, id eſt, ſtactes,
Caſtorei,
Agarici, ana ∋. ß.
Diagridij grana vj.

Miſce cum medulla caſſiæ extracta q. ſ. & formentur pillulæ ad modum cicerum. Duo hæc pharmaca ocytocia omnibus ferè peritioribus medicis probantur & in vſu ſunt.

Peſſarium. *Peſſario etiam vti licebit, quod longitudine & craſſitudine digiti ex lana pura conficies, ſericoq; obduces, quod ſucco rutæ in quo ſcammonium diſſolutum ſit intinctum, ritè adhibere poteris. Sunt quæ lapidem aquilinũ vel Iaſpidem à ſiniſtra coxa appendant. Hæc ſi fruſtra tentata fuerint, eũdo ſe aliquantulum prægnans ſe exerceat, deinde hoc encathiſmo vtatur, balneo inquam ſupra ventrem vſq; aſcendente.*

℞. *Althææ*

℞. *Althææ herbæ & radicis, M.vj.*
Maluæ,
Chamæmeli,
Meliloti,
Apij, cuiuſq; M.iiij.
Seminis lini,
Fœnograci ana. ℔.ij.
Foliorum lauri,
Lauendulæ ana M.ij.

Encaſtiſmus.

Omnia hæc aqua bulliant, in quam prægnans inſideat, aut ſpongias ea calida tinctas ventri & tergo imponat aliquoties. Quo ſufficienter facto, calidis pannis foueatur, & ad lectum deducta hoc vnguento vngatur.

℞. *Amygdalarum dulcium,*
Pinguedinis gallinæ,
Olei de lilijs,
Muſcilagenis althææ ana ℥.ß.

Vnguentum.

Miſce cum cera q.ſ. & fiat vnguentum. Proderunt hæc ad ſecundas expellendas, vt ſequenti capite docebimus. Hoc facto, offulam ex duorũ ouorum vitellis cum vino veteri decoctam, his ſpeciebus mixtis, præbebis.

℞. *Cinamomi ℥.ß.*
Corticum Caſſiæ ℥.ij. (vel potius eò amplius cinamomi loco caſſiæ, quam prorſus inutilem ſeplaſiarij hodie oſtendunt.)
Groci ℈.ß.
Sauinæ,
Betonicæ,
Capillorum Veneris,
Dictamni,
Fœnugraci,
Baccarum lauri,
Menthæ ana ℥.j.
Os de corde cerui,
Margaritarum præparat.

Miſce

Miſce cum ſaccharo, & fiat puluis craſſiuſculus. Quod ſi ante infantem ſecundina prodeat, exitumq; infantis impediat, reſecãda ea fuerit, vmbilicus verò ligandus, & peſſarium ſubſcriptum collo matricis inſerendum,

℞. *Biſmaluæ cum radicibus M. ij.*
Artemiſiæ M. j.
Rutæ ℥. j. ß.
Fœnugræci,
Seminis lini ana ℥. j.
Ficus numero X.

Miſce, & cum aqua q. ſ. decoctio fiat, cui percolatæ addantur hæc:

Olei liliorum,
Olei lini, vtriuſque ℥. ij.
Muſci granum j.

Electuarium. *In hac decoctione madefactum peſſarium collo matricis inſeratur. Electuario etiam hoc mox vtatur.*

℞. *Myrrhæ,*
Caſtorei,
Calami arom. ℥. ij.
Cinamomi ℥. j.
Croci ℈ ß.
Macis,
Sauinæ, ana ℈ j.
Mellis deſpumati ℔ ß.

Electuarium confice cum aqua meliſſæ & artemiſiæ, in quibus decocta ſunt.

Fœnugræci,
Seminis lini,
Granorum iuniperi, ana
Cochleare vnum.

Porrò, cùm ex impedimentis talibus debilitata fuerit parturiens, pro confortatione illi in iuſculo ſpecies Lætificantis, vel
Manus Chriſti perlati, aut Diamargaroton
præbendum.

CAPVT

CAPVT IIII.

Quomodo ſecundæ moram facientes ad facilem exitum promouendæ ſint.

SEcundæ nato iam infante multis modis impediri poſſunt. Primò, propter debilitatem matricis quæ ex impetu infantis & frequenti eius motu contingit: item propter partus difficultatem, nec non propter continuam matricis diſtenſionem & reſtrictionem, quibus adeò debilitatur, vt ſua virtute (ſicuti alioqui natura ſolet,) ſecundas expellere nequeat. Deinde ſi ſecundæ matrici intus affixæ hæreant, quod propter copiam humoris ſuperflui in vtero detenti ſæpe fit, propter quam matrici his humoribus infeſtatæ ſecundæ facilè agglutinantur. Hæ non aliter, quàm inſertæ obſtetricis manu erunt reuellendæ. Tertiò, ſi natò infante ſtatim omnes quæ in matrice ſunt aquæ diffluant, quibus deſtitutæ ſecundæ ſiccantur, nec non matrix etiam & collum eius propter eam ſiccitatem aſperiora fiunt. Aquæ enim illæ & infanti & ſecundis lubricam viam præbere debebant: quare his elapſis, vterus oleis & ſuccis intus & extra perungendus erit. Quartò, quando os matricis propter partus dolores intumeſcit, vt plerunque fit, niſi prouidæ curæ hoc mali declinetur. Quintò, quando in primo partu os matricis nimis adhuc eſt reſtrictum. Eandem ob cauſam, quando obeſiores fuerint fœminæ, infantem & ſecundas enituntur difficilius. Quando itaque moram aliquantulum quacunque de cauſa fecerint, omnem obſtetrix impendet operam vt has ad exitum ſolicitet. Ea enim retentio ſuffocationem parit, & mala plurima generat. Cùm primum enim longius illic detenta fuerit, mox contabeſcere & fœtere incipit, vnde dirus fœtor ſurſum ad ventriculum, cor, hepar, & diaphragma, & per conſequens ad cerebrum aſcendit, vnde mox dolores capitis, præcordiorum, imminutio ſpiritus, deliquia plurima, & ſudores frigidi proueniunt, ita vt periculum mortis, nec non apoplexia & epilepſia vſque timenda ſint. Non enim non poteſt ſine maio maximo matrix in corpore contabeſcere. Dum verò retentæ fuerint, omni ea mora cibo & potu conuenienti mulieres reficiendæ ſunt, vſq; addendum robur, offulis inquam cum ſolis ouorum vitellis & vino veteri cum ſaccharo decoctis, croco & cinamomo conſperſis. Vel iuſculis ex caponibus aut gallinis, itidem cinamomo & croco conditis. Suffitus deinde

Cauſæ impeditarũ ſecundarum. 1. 2. 3. 4. 5.

Suffocatio matricis.

Secũdæ quomodo ſolicitandæ.

Suffitus. *fient ſuper prunas in vterũ recipiendi, ex croco non trito, caſtoreo, myrrha cinamomo, de ſingulis vnius aut alterius fabæ pondere. Sit aũt infra pannis obducta prægnãs, vt fumus ad matricem tantũ pertingat. Hoc tam diu fiat, donec ſuffitus ex ſpeciebus illis defecerit. Deinde ex elleboro aut ſternutatorio puluere aliquantulũ naribus eius inſpirandum, cõprimendum os, detinẽdus halitus, & ſternutamentum, vti ſupra dictum, eſt prouocãdum. Si verò neq; hæc impulerint, Caſſiam (vel cinamomum potius) pondere nucis, crocum & cinamomum duarum fabarũ magnitudine, trita in iuſculo rubeorum cicerum ebibẽda porriges. At hoc non ſuccedente, hauſtum ſupra cap. 3. deſcriptũ calidũ illi præbe, poſt quẽ ſumptum, cùm quieuerit aliquantulum, nonnihil ex elleboro & opopanace, pura lana inuolutũ, collo matricis inſeratur: & ſine dubio ſecundis breui liberabitur. Tanta enim hoc virtutis eſt, vt mortuos etiã infantes cum ſecundis efficaciter expellat. In hoc caſu vnguento Baſilico matricem deungere pro expellendis ſecundis itidem nõ parum proderit. Horum ſi nullum eas expulerit, tantumq; periculi fuerit vt de vita parturientis deſperandum ſit, conſentientibus marito vel cognatis, pilulæ ſequentis de-*

Pilulæ. *ſcriptionis ſeptem præbeantur, quibus ſumptis lecto decumbat, donec harum virtus nouos dolores concitârit, & ſecundas expellere cœperit. Nã & hæ tantæ virtutis ſunt, vt mortuũ infantem & ſecundas etiam ſimul expellere poſſint. Nihil tamen hic temerè ſine periti medici conſilio fiat.*

℞. *Caſtorei,*
Myrrhæ,
Styracis liquidæ ana ℈ j.
Corticis caſſiæ, (vel cinamomi potius,)
Ariſtolochiæ rotundæ Lugduno miſſæ, ana ℈. ß.
Agarici ℥. ß.
Diagridij grana vj. *Sauinæ ana grana iij.*
Croci, *Opij Thebaici,*
Sileris montani, *Aſſæ fœtidæ ana granum j.*

Miſce cum Caſſiæ extracta q. ſ. & formentur pilulæ ad modum cicerũ,

Emplaſtrum. *& ex his ſeptem præbeantur cum aqua pulegij vel artemiſiæ. Emplaſtrum etiam illud, ſi opus fuerit, vmbilico imponatur, hoc modo parandum.*

℞. *Colocyntidis decocti in aqua partem vnam, & tantundem ſuccirutæ, quibus miſcebis myrrham, ſemen lini, fœnogræcum, hordei farinam, cuiuſq;*

iuſq; cochlearium, decoquantur omnia ſimul: emplaſtrum autem ex his cõfectum toto ventri ab vmbilico ad pudenda vſq; imponatur. Probatum quidem aliquando hoc eſt, ſed tamen illo non temerè ſine periti medici conſilio erit vtendum. Et hæc quidem de ſecundis educendis dicta ſint.

CAPVT V.

De cura puerperæ & infantis recens nati.

Liberata infante & ſecundis puerpera, obſtetrix ſpongiã puram calida merſam ſumat, ipſamq; in ſedili adhuc deſidentem leniter vbi opus eſt abluat, & ſi quid de matrice appendeat, oleis calidis roſarũ, violarũ vel chamameli deungat, & calidis pannis fotũ in ſuum locũ dirigat. Quo facto, ad lectũ deducatur, vbi locus ſatis tẽperatus ſit, illic ſupina recumbat, crura exporrigat, & quantum ſatis eſt diſiungat, reliqua corporis parte tã erecta, vt ſedenti magis quàm iacenti ſimilis ſit, quò ſi quid reſtat ſuperflui, cõmodius diffluat. Quod ſi primis diebus nimis cito fluxus illi ceſſarint, vt ſæpe fit, puluis ex elleboro aut pipere naribus ſingulis diebus ſemel aut iterum erit inſpirandus, pro impellendo fluxu, prout videbitur requirere neceſſitas. Quod ſi fluxus abundauerit, eoq; puerpera infirmior facta fuerit, multum quieſcat, & ſiccioribus cibis vtatur, gallinis puta & caponibus elixatis & aſſatis, nec non quibuſuis in ſartagine toſtis. Liquidioribus cibis omnibus abſtineat, his enim fluxus abundantior fieret. Vtatur & confectione Diatriaſandali, ea enim & confortat & reſtringit, buccella vna aliquoties ſumpta. Vel ſi placet ſequenti puluere aut tragemate vtatur cum pane ſupra prunas toſto & vino dulci madefacto:

Cura matris primo à partu tempore.

℞.	*Specierum Dianthos,*	*Diatriaſandalon, ana* ℥.ß.
	Diapliris,	*Diamuſci,*
	Diamargariton,	*Diambra, ana* ℈ ß.
	Diacaryophyl.	*Sacchari q.ſ.*
	Diagalanga,	

Miſce & fiat puluis ſiue tragema, & ſeruetur in ſcatula.

Infantem autem iam lotum & faſcijs inuolutum antequam vel vbera ſugat, vel aliquem cibum ſumat, matri in lecto decumbenti à ſiniſtro latere cor prope adhibendum primo tempore multi dicunt. Naturali-

Cura infantis recens nati.

ter enim (vt perſuaſi ſunt) omnes ab infante morbos matrem attrahere, & ſine ſui ipſius nocumento per fluxum vteri quicquid mali attraxerit rurſum excernere. Præſeruare enim hoc infantem per totam vitam à morbo comitiali & lepra. Singulis dum cibo & lacte diebus abſtinet vna hoc hora fieri volunt. Eo ipſo autem tempore ſæpius infanti in os inſerendi ſunt coralli rubei præparati ſaccharo & butyro recente mixti, quia & hij infantem à prædictis morbis vſque præſeruant. Suſpendantur etiam à collo eius & brachijs coralli rubei & grana Pæoniæ, confortant enim, nec non hilarẽ ac vegetum faciunt. Et hæc de prima puerperæ & infantis poſt partum cura.

CAPVT VI.

Quomodo & quibus inſtrumentis impediti & mortui infantes producendi.

QVandoquidem matricis partes duæ ſunt, quarum vtraq; neruis, rugoſa carne & obeſiori ſpiſſitudine conſtat (vti ſupra cap. 3. monuimus) ſciendum eſt, interiorem eius partem, cuius porta inſenſibilis quaſi & anguſtiſſima eſt, nec vnquam niſi in coitu, menſtruis, & partu aperitur tãtam dilatationem admittere poſſe, vt producendo infanti facile ſufficiat, ſine omni & prolis & matris nocumento, ſi naturalis partus extiterit. Hanc autem viam quando infans per ſe (vti aliàs natura ſolet) neq; inuenire, neq; aperire propter reſtrictionem interioris portæ, & propter clauſtra eius impedita, valuerit, tunc obſtetrix perunctis manibus digitos inſerat, eamq; anguſtiam quàm commodiſſimè poterit in latitudinẽ tantum diducat, in longitudinem verò nequaquam, ne ligamenta matricis rumpantur, & incurabilis morbus præcipitatio matricis ſequatur, eius inquam inuerſio, cum exitu & eminentia colli matricis. Itaq; obſtetrix in dilatando interiorẽ partem antrorſum moueat, vt caput infantis quod proximum eſt inde ſe exerat, & in exteriorem partem, collum inquam matricis, prò deat. Nam modò dicta dilatatio interioris partis neque matri neque proli quicquam incommodare poterit, vtpote quam & natura ipſa in facili partu ſponte diducit, & poſt partum reſtringit iterum.

præcipitatio matricis.

Quod ſi autem propter anguſtiam alterius partis, colli ſcilicet, infans prodire nequeat, ſed capite illic, reliqua vero corporis parte adhuc in interiori receptaculo hæreat (quod tamen vbi recte proceditur raro contigit)

tunc

tunc ſciendum, exteriorem portam, genitalia inquam, magis diduci & dilatari poſſe, omnesq; partus difficultates facilius perpeti quàm receptaculum interius, eoq; obſtetrix rurſum pro rei qualitate eam quoq; portam diducat latius, vt totus ad partum infans prodeat.

Quod ſi prædicta hæc nihil auxilij dederint, ita vt ſubinde immotus adhuc infans hæreat, omnesq; partus dolores ceſſauerint, rurſum ad lectum deducenda erit parturiens, & ſequentibus iuuanda medicaminibus, quæ talia ſunt, vt & mortuos infantes, retentas ſecundas, abortus quoq; & molas expellere poſſint. Ante omnia, cum primum ad lectum deducta fuerit, ſequentem hanc potionem ſatis calidam ſumat, eaq; ſumpta omni alio cibo abſtineat, & vnius aut alterius horæ ſpacio tranquilla quieſcat, donec huius Hauſtus. *vim & efficaciam egregiè perſenſerit.*

℞. *Ficus inciſas vij.*
Fœnograeci,
Seminis artemiſiæ,
Rutæ, ana ʒ. ij
Aquæ pulegij &
Artemiſiæ ana ℥ vj.

Fiat decoctio ad mediam partem, coletur, & colaturæ addantur

Trochiſcorum de myrrha ʒ. j.
Croci grana iij.
Sacchari q. ſ.

Fiat hauſtus vnus, & aromaticetur cum cinamomo q. ſ.

Poſt prædictum quietis tempus rurſus ad partus labores deduci poterit, vbi Suffimenta fient trochiſcis ex his ſpeciebus paulatim ſupra prunas iniectis, ita vt omnis fumus ad ſolam tantum matricem perueniat. Suffitus.

℞. *Caſtorei,*
Sulphuris,
Galbani,
Opopanacis,
Stercoris columbini,
Aſſæ fœtidæ ana ʒ. ß.

Miſce cum ſucco Rutæ, & fiant trochiſci ad formam nucis auellanæ. His fumigia facere proderit.

Quod si nihil inde opis comparuerit, Emplastro hoc ventri impositò vti poterit:

℞. *Galbani* ʒ.j. ß.
Colocynthidis sine granis ʒ.ij.
Succorum rutæ,
Artemisiæ,
Ceræ nouæ q. s.
Fiat Emplastrum.

Decocto hoc pannus liniatur latitudine ventris formatus, vt ab vmbilico ad pudenda vsq; & vtrinq; ad latera pertingat: quod vnius aut alterius, si ita opus sit, horæ spacio retineat. Vel Pessarium digiti magnitudine & longitudine ex lana confectum & serico obductum, sequenti decoctione malefactum, collo matricis inserendum & duabus illic horis relinquendum.

Pessarium.

℞. *Aristolochiæ rotuntæ è Gallia aduectæ,*
Sauinæ,
Colocynthidis sine granis,
Staphisagriæ,
Ellebori nigri ana ʒ. ß.
His tritis fiat pessarium cum succo rutæ q. s.

Quando & quomodo instrumentis vtendū.

Caterùm postquam omnia hæc adhibita, in primis vero si obstetrix rite dilatatis matricis partibus viam facere infanti non valuerit, omnino instrumenta his vsibus accommoda, erunt adhibenda. Quando autem necessitas horum vsum postulauerit, prius verbis confirmanda erit misera parturiens, deinde expedienda instrumenta, & preces piæ ad Deum fundendæ: eoq; facto ita sedili insideat, vt anum quantum potest tergo sedilis obuertat, crura vero quàm maxime potest attrahat, & quàm latè potest, opem ferentibus astantibus mulieribus reliquis, diducat, vt commode obstetrix, quod instrumentis erit agendum, exequi valeat. Quod si alia ratio placuerit, & commodior obstetrici visa fuerit, ad lectum ipsam deducat, in quo, capite aliquantulum retroverso, sublimius vero natibus surrectis, cruribusq; quantum potest attractis, decumbat. Tum deuncto alterutro quod ex his placuerit instrumento, operari & progredi incipiat. Vtraq; enim hæc deinceps descripta, ad aperiendum, dilatandum & educendum præparata sunt.

Speculum

Speculum matricis

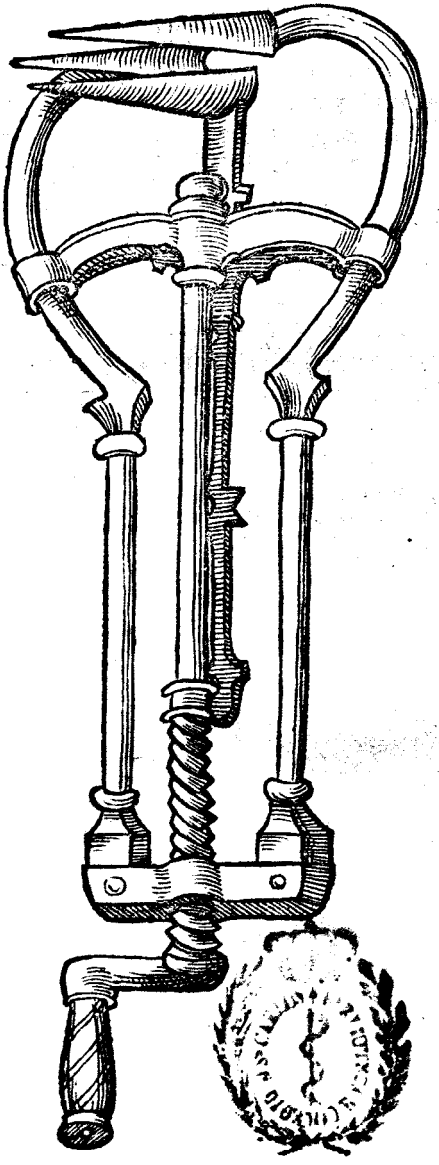

Apertorium.

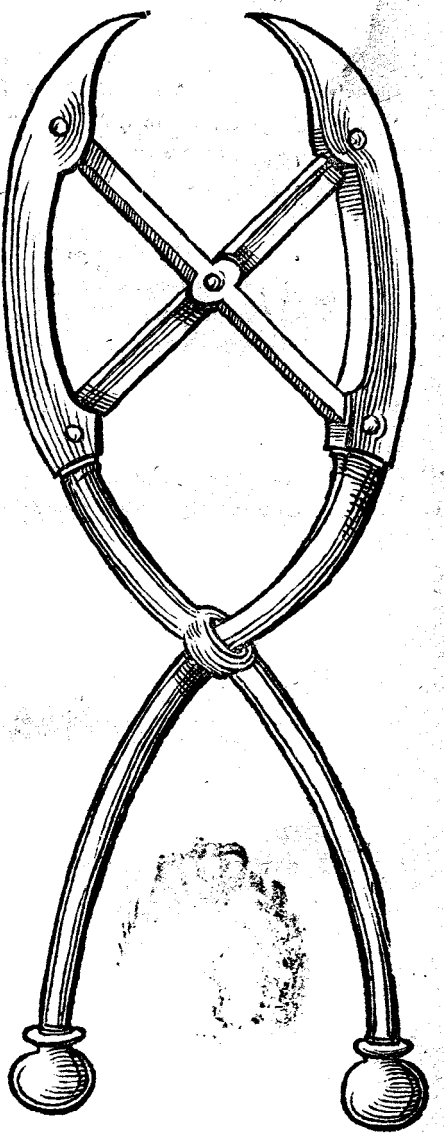

Apertoriū. *Alterum ex inſtrumentis illis, apertorium inquam, vnctum & compreſſum obſtetrix leniter per collum matricis ad portam interiorem dirigat: quo ſufficienter facto, vtraque manu apertorium infra comprimat, donec quantum ſufficit os matricis diduxerit. Vel ſi placet altero inſtrumento,* Speculum. *Speculo inquam matricis, eodem modo vtatur, vti de apertorio modo dictum eſt. In hoc autem vertebram toties circumuolui oportet, donec ſufficere propter dilatationem intellexeris. Eo autem modo diducto matricis orificio, obſtetrix manibus infantem leniter apprehendat, & ſi poſsibile eſt cum ſecundis educat. Vterum deinde parturientis abluat & perungat, partu liberatam ad lectum deducat, atq; aromatibus, nec non cibo potuq; conuenienti quantum poteſt reficiat, vti ſupra cap. 3. monuimus.*

Hoc progreſſu etiam vtendum erit cum omnibus mortuis infantibus & molis, nec non ſecundis quoq; vbi nimium impeditæ fuerint, quando neceſsitas ipſa talem operationem & curam poſtulauerit.

Quo modo mortui infantes extrahendi. *Si fiat autem, vt mortuus infans propter magnitudinem ſuam prædicto modo educi nequeat, vel ſecundæ manibus prehendi & educi non poſſint, curandum tunc vt ſequentibus inſtrumentis quicquid id fuerit, ſine matris nocumento, comprehendatur, & prudenti cura educatur.*

Altero

Roſtrum anatis

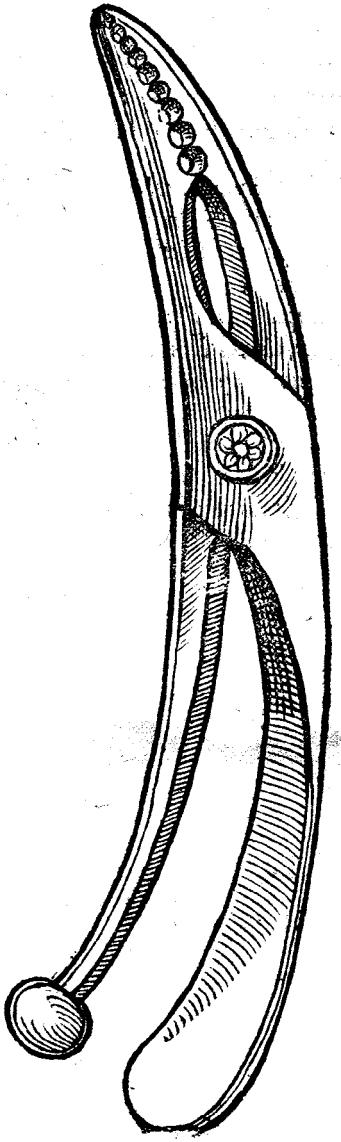

Forceps longa & terſa.

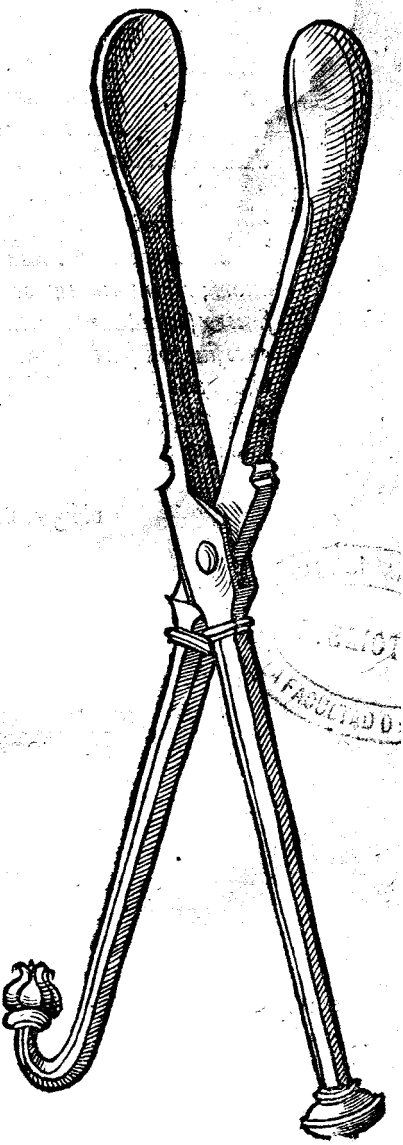

Altero igitur ex his instrumentis, rostro inquam, emortuum infantem comprehendat, comprehensum dextra manu trahat, sinistra vero portas vtrasque, antrorsum repellat, ne ligamenta rumpantur, & praecipitatio matricis sequatur. In hoc casu, si postulauerit necessitas, huic instrumento forcipem qua dentes eruuntur adhibeas, vel depictam hic forcipem longam & tersam, qua ita vtatur commode, vt si possibile sit, id quod protrahendum est, educat faciliter.

Quod si contigerit etiam inflationem aliquam, vel concretum in praeputijs matricis sub cute apparere sanguinem, ex partus laboribus & difficultate obortum, venulis aut fibris ruptis propter dilatationem, vt fit, nimiam: vel interius tumor aliquis sanguineus enatus fuerit, quibus & infans & secunda ante partum multum impediri solent: eum tumorem, siue ante siue post partū apparuerit, obstetrix, vbi materia tenuior & maturior visa fuerit, puro cutello incidat, concretum sanguinem exprimat, & inflationem deprimat, quae commaculata sunt abstergat, infantemque si nondum natus fuerit, vt poterit producat. Pessarium deinde sape inserat, oleo rosarum deungat, & quotidie donec sanata fuerit obliget. Eo enim modo & nos non semel in his casibus progressi sumus.

LIBER QVARTVS.

DE VARIETATIBVS NON NATVralis partus, & earundem curis.

Quandoquidem partus, qui contra naturam se exhibent, multi sunt, & in ijs casus varij, de his sequente libro dicemus, quomodo inquam, & quot modis contra naturam fiant, nec non qua opera & arte curandi singuli, eo fine tantum, vt pericula eiusmodi partus agnoscantur citius, & quantum fieri potest præcaueantur diligentius.

CAPVT I.

De prima forma non naturalis partus, & quomodo ei subueniendum.

SAEPE contingit hac adscripta forma infantem ad partum venire, præmissis inquam pedibus manibusq; deorsum ad femora deductis. Eo casu autem curabit obstetrix, vt oleo conuenientibusque linimentis instructa sit, exitumque infantis vngendo & demulcendo tantum iuuet, ne retroferatur, sed vti cœpit ita rectè pergat. In primis autem operam dabit, vt vtraq; infantis brachia deorsum porrecta, apprehendat, firmiterq; teneat, nec retrorsum reducere permittat, sed hoc ipso modo ad partum prodire compellat. Quod si autem infans hac forma prorumpens, & propter magnitudinem suam & deducta per latera brachia, matricis angustia ita coarctetur, vt totus ad partum prorumpere nequeat, tum vterus parturientis cum infante oleis perungendus erit, & elleborum parturienti pro impellendo partu naribus inspirandum, nec non vterus eius vtraq; manu comprimendus leniter, ne sursum vergat, sed vt oportet deorsum tendat, donec totus in lucem prodeat.

CAPVT

CAPVT II.

Secunda contra naturam partus forma, quæ & quomodo iuuanda.

Contingit rursum in pedes aliquando partum procidere, manibus tamen non penes latera ad fœmora, vt in superiori forma, exporrectis, sed supra caput surrectis. Quod vbi fit, obstetrix nullo modo tale partum excipiet, nisi admodum paruus & gracilis infans, & diductum admodum matricis extiterit orificium, vt facilis exitus sine matris & infantis nocumento omnino sperandus sit: nec tamen eum prius excipiet, quin ante vterum & infantem diligenter perungat. Multo autem consultius erit & vtriq; salutarius, partum in vterum repellere, & ad legitimam formam conuertere, quod hoc modo fieri poterit. Supina in lecto reclinabit se parturiens, capite retro demisso, sublimioribus natibus: quo facto, obstetrix ventrem ipsius præcordia versus mediocriter stringet, vt in vterum infantem ipsum repellat, & alia forma prodeundi occasionem ministret. Ante omnia autem curabit, vt faciem infantis tergo matris obuertat, deinde infantis nates & crura vmbilicum matris versus eleuet, vt ad legitimum partum acceleret. Tutius experimentum in hoc casu non est, vtpote in omnibus contra naturam venientibus partubus vtilissimum.

CAPVT III.

Tertia non naturalis partus forma, quæ & quomodo iuuanda.

QVod si vno tantum pede infantem prodire contigerit, brachijs quidem circa latera demissis, retrouerso autem vt figura habet pede altero, parturienti omninò non instandum, sed ad lectum deducẽda vel aliàs reclinanda erit, eoq; quo ante modo docuimus procedendum ope aliarum quæ illi adiumenti gratia adsunt mulierum, remittendo inquam altero quoq; pede in vterum. Quo facto, aliquoties se in lecto volutabit parturiens, capite demissior, natibus verò sublimior recumbens, donec aliquandum conuersus infans esse deprehẽditur, tunc ad labores reducenda, & omni qua fieri potest ope iuuanda. Ea volutatio in omnibus similibus partubus fieri poterit, vbi inepto modo infans apparuerit. Interim vbi opus erit, potionibus quoque & alijs medicaminibus suprà positus erit reficienda & ad partum impellenda. Quod si autem in hoc casu contigerit retrouersum illum pedem volutatione illa matris, aut alia obstetricis opera, directè ad partum exeri, statim curabit obstetrix vt comprehensis brachijs, aliàs circa latera deductis, infantem quod potest producat commodè, eo quo in prima forma modo docuimus.

CAPVT IIII.

De quarta non naturalis partus forma, & eius cura.

EVenit interdum transuerso modo apparere infantem, & in latus procidere, quod vbi fit, parturiens neque vrgenda neque hoc modo expetendus infans. Sic enim infantem nasci posse sine conuersione aliqua, & natura & res ipsa impossibile esse ostendunt. Quo circa dabit operam obstetrix,

vt ad legitimam naturalis partus formam infantem reuocet, submouendo inquam nates, & ad exitum dirigendo caput. Si hac non successerit, volutando sapius quid possit tentet, donec ad legitimam formam conuersus fuerit.

CAPVT

CAPVT V.

De quinta contra naturam partus forma, & eius cura.

QVod si distortis pedibus atque brachijs ad partum properare infantem contingat, obstetrix parturienti non instet, sed à sedili ad lectũ deducat, vbi illius vterum prædicta sæpe forma recumbentis retrouersus comprimat, vel aliquoties volutari iubeat, donec ad commodiorem formam

infans conuersus fuerit. Si nihil hoc profuturũ videbitur, obstetrix vtrumque pedem in vnum coniungat, manus verò circa latera si vsquam potest deducat, & tutissimo quo poterit modo ad partum dirigat. Tutissima tamen via fuerit, infantem in vterum conuerti, & illic ad legitimam formam componi.

CAPVT

CAPVT VI.

De sexta forma, & eius auxilio.

Quod si vtroque genu in partum infans prociderit, manibus circa femora demissis, obstetrix dextra inserta vtrumque genu sursum versus impellat, donec pedes prorumpere contigerit, ibi tum sinistra pedes pre-

hendat, dextra verò manibus circa latera retentis, infantem ad exitum solicitet. Hoc si non satis tutum fore videbitur, ad lectum deducenda erit parturiens, vbi supra dicto modo reclinata, tamdiu se volutabit, donec ad meliorem partus formam infans conuersus fuerit.

CAPVT VII.

De forma septima, & quomodo iuuanda.

VBi verò altera manu tantum ad partum infans properauerit, altero brachio circa latera deducto, pedibusq; rite in vterū exporrectis, eum obstetrix nequaquam excipiet, neq; ad partum vlterius procedere permittet, sed parturientem ad lectum deducat, vbi anu altius & capite demissiu

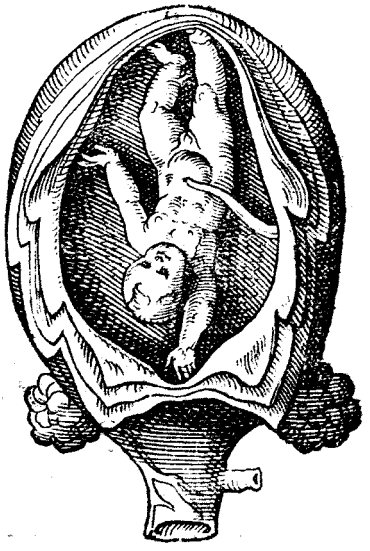

recumbere possit. Ibi tum venter eius retrò leniter stringendus, vt infans in vterum recidat. Ipsa etiam obstetrix, si opus sit, neque sponte infans recide-rit, inserta manu humeros eius reprimat, eminens verò brachium ad latus reducat, vt naturali forma in vtero dispona-tur, & ad facilem partum possit pro-rumpere.

CAPVT

CAPVT VIII.

De forma octaua, eiúſque cura.

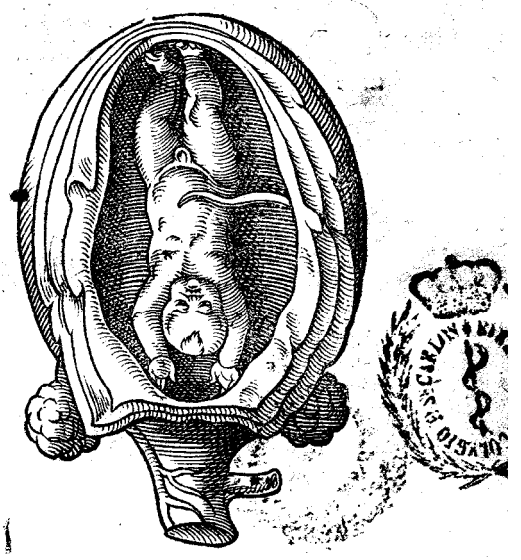

MVltum periculoſus eſt hic partus inter eos qui ſe contra naturam offerunt, cuius formam hic deſcriptam vides: dabit ergo operam obſtetrix, vt ſumma cura adhibita totum hunc partum in vterum reuocet. Manus itaq; primum cum parturientis vtero perungat oleo, quia laboribus hic non paucis opus. Deinde ſi poterit inſerta manu altera iuxta infantis brachia, humeros eius ita impellat vt totus in vterũ recidat. Rurſum verò ne ad eandem partus formã recurrat, inſerta manu relapſi infantis brachia ad latera deducat, eoq; modo ad naturalem formam redigat. Si hac non ſucceſſerit, ad lectum deducenda parturiens, vbi poſt quietem habitam, eo modo vti prius tradidimus, eſt procedendum. Hoc ſi fruſtra fiat, neque ad aliam formam mutatus ſit, ad ſedile reducenda, vterus verò eius mulierum aſtantium opera vndiquaque & deorſum comprimendus, obſtetrix autem perunctа matrice & vtriſque obuijs brachijs, illa in vnum quantum poteſt coniungat, & eo modo prorumpentem partum excipiat. Minus in hoc partu periculi erit, ſi nihil in ſuo officio obſtetrix remiſſior, infans autem in partu gracilior extiterit.

CAPVT IX.

De forma nona & eius cura.

QVod si natibus ad partum primo infans prociderit, obstetrix vncta & inserta manu anum infantis subleuet, & caput ad exitum vertat. Festinandum in hoc casu non est, ne in deteriorem aliquam formam re-

cidat. Neque etiam possibile sic infantem nasci posse sine summo matris infantisq; detrimento. Itaque si inuerti inserta manu non possit, ad lectum deducenda parturiens, vbi si infirmior fuerit, conuenientibus reficienda est cibis, & iam sæpe dicto procedendum modo, donec commodioris partus forma venerit.

CAPVT

CAPVT X.

De forma decima, eiusq; cura.

FIt interdum, vt inflexa ceruice se partus exhibeat, pronis ad partum humeris, retrouerso autem capite surrectisq; pedibus ac manibus. Eo casu obstetrix retro submouebit infantis humeros, vt capite primum com-

parere possit. Facile enim hoc fieri poterit, quia summotis aliquantum humeris, caput orificio matricis per se proximum fiet. Quod si aliter tentanda res fuerit, ad lectum deducenda reclinandaq; erit parturiens, & præceptis suprà traditis vtendum.

CAPVT XI.

De forma vndecima, eiusq; cura.

QVando manibus & pedibus simul ad partum inclinat infans, cauendum ne quid ob hanc difficultatem & informem speciem periculi accidat. Obstetrix itaq; hoc agat, vt submouendis infantis occupata pedibus,

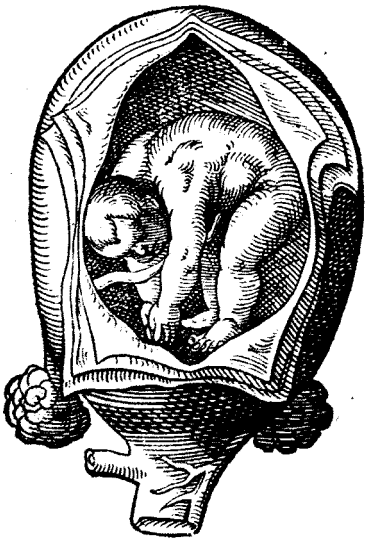

caput apprehendat, & quantum potest ad exitum primo dirigat. Submouenda & brachia sunt, nisi sponte se ad latera deduxerint. Hac si non successerit, priori conuersionis modo est vtendum.

CAPVT

CAPVT XII.

De forma duodecima, atq; eius cura.

CONtra priorem formam interdum fit, vt in pectus aliquando partus procidat, retro manibus pedibus q; coniectis & auersis. Omnium periculosissimus hic habetur, quapropter his præceptis hoc casu diligenter intendendum. Primo manus suas & parturientis vterum perungat obstetrix, quo facto inserta manu brachia infantis requirat, eaq; prehensa, donec &

caput apprehenderit, firmiter teneat, omni cura in hoc adhibita, vt caput ad exitum primo reuocet. Deinde brachia infantis submouebit, & ad latera diriget: hoc enim facto, & citius partus prorumpet, & minus erit periculi. Postremo, si neutro horum infans educi poterit, tutissimum erit parturientem ad lectum deducere, & iam sæpe dicto modo procedere, si forte ad commodam partus formam ea mora se infans accommodet.

CAPVT

CAPVT XIII.

De forma decimatertia, & eius cura.

QVæ in ſimplici partu ratio eſt, eadem quoq; in gemino & trino eſſe obſeruatur. Vt enim ſimplex partus vnam tantum vere naturalem formam, plures vero non naturales habet: ita geminus quoque. Itaq; quando contigerit naturali forma partum comparere geminum præmiſſis ad exitum capitibus, curabit obſtetrix, vt alterum ex his, qui clauſtris commodius obſeruari videbitur, legitimè excipiat, alterum autem, dum prior prodit, non dimittat, ne in vterum relapſus in aliam formam tranſeat, ſed

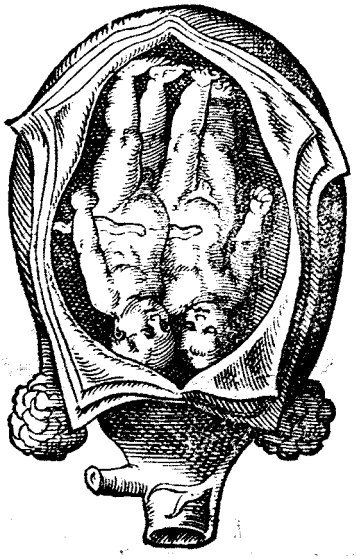

nato altero confeſtim & illum, vt debet excipiat. Partus hic ſine periculo leuior erit, quia prior infans viam poſteriori tam facit planam, vt ſine omni difficultate prodeat. Curandum item, vt in gemino hoc partu Secundæ ad exitum maturè ſolicitentur, ne vterus infantibus liberatus mox concidat, illasq; illic retentas magno malo detineat.

CAPVT

CAPVT XIIII.

De forma decimaquarta, & eius cura.

NOn naturalis gemini partus & hæc forma est, quam hac figura spectandam proponimus, obuersis scilicet ori matricis vtriusq; infantis pedibus. Periculosus satis eiusmodi partus est, sed prudentia obstetricis corrigendus. Vterum itaq; parturientis perungat, vt eo leuior partui via sit: quo facto, curabit vt alterius infantis brachia comprehendat, & ad latera

deducta firmiter teneat, caputque ad exitum leniter solicitet. Eo nato, mox altero prehenso, procedat similiter. Quod si neutrius brachia apprehendere potuerit, ita vt fœlicis partus bona spes non sit, ad priorem formam recurrendum, si fortè ea quæ in lecto fit opera & conuersione citius infantes in lucem edi possint.

CAPVT XV.

De vltima non naturalis partus forma, & eius cura.

ALia non naturalis gemini partus forma est, quam hic spectare licet, altero in quam infante in caput, altero vero in pedes demisso, quæ quidem ex naturali & non naturali partus genere composita est. Vbi vero duos se hoc modo infantes ostendere contigerit, obstetrix priorem in naturalem formam versum primo educat, alterum vero in pedes demissum submouebit, & si fieri possit, reuocabit in vterum, vt idem ille ad naturalis partus formam disponatur etiam. Quod si autem in meliorem formã conuerti nequeat, manibus eius confestim apprehensis ad exitum, solicitandus erit. Tutius tamen foret hunc ad naturalem conuerti formã, in quod obstetrix vngendo, dirigendo, submouendo, voluendo & conuertendo diligenti incumbet opera, ne forte ex tali non naturalis partus forma offendatur vterus, & inflationibus tumescant præputia, vnde sine periculo partus non prodeat, aut impediatur diutius. Quæ quidem pericula omnia, prouida cura aut declinari aut ad minimum aliquatenus corrigi possunt.

LIBER QVINTVS.

DE MOLA ALIISQVE FALSIS vteri tumoribus, simulq; de abortibus & monstris diuersis, nec non de conceptus signis varijs.

CAPVT I.

De mola, cæterisq; falsò creditis conceptibus.

Mola quid sit.

QVotquot vnquam de mola scripserunt, hanc impregnationem esse falsam dixerunt, quæ si quando ad partum veniat, informis carnis frusti similitudine prodeat. Hanc nonnulli à molon, quod rotundum Græcis sonare dicunt, eo quod ipsius quoq; forma rotunda sit, vel à Persico moli vocabulo, quod illis informe quiddam vel rudem massam significat, dictam

volunt. Vel potius, vt doctiores quidam ſcribunt, quoniam induratus tumor ad tactum ferè lapidoſus, molæ lapidis inſtar, in vtero ſentiatur, ſiue toto, ſiue oſtiolo tantum: vnde motus difficultas mulieribus hoc malo occupatis, tanquam graui pondere preſsis, accedit: nam & Græci mylen, id eſt, molam appellant. Hanc autem informem maſſam Auerrois & Paulus Aegineta ex debilitate vtriuſq;, virilis inquam & fœminei ſeminis, generari perhibent: vel ex bonorum ſeminum corruptione, quæ circa primum conceptus tempus contingat. Alij vero hanc ex menſtruorum generari copia dicunt, quia propter magnum matricis calorem interdum coagulentur, & in informem carnis maſſam redigantur. Qui vero penitius rerum rimãtur naturas, hanc copioſiori muliebri ſemini tribuunt, in libidinoſioribus potiſsimum fœminis, quæ ex ſiccioribus natura maritis minus concipientes ſeminis, matricis appetitu copioſius ſuum ipſarum ſemen cieant, quod menſtruis auctum matricis calore coaguletur, & propter defectum virilis ſeminis legitimi opificis, in talem maſſam concreſcat. Non enim ſine virili ſemine quicquam generari poteſt, vt nec ex fœmineo ſolo quicquam. Muliebre enim ſemen in vtero conceptum virile concludit tantum, vnde tunicæ quæ in ſecundas poſtea tranſeunt, ex illo ſolummodo generari poſſunt. Et vt in ouo, ita hic quoq; res habere cernitur. Vt enim ex albumine & vitello per ſe nihil generari poteſt, niſi galli ſemen inſperſum ſit, licet multo maior horum præ hoc ſemine exiſtat copia: ita ex muliebri quoque ſolo nihil, niſi virile ſemen acceſſerit. Quod ſi autem hoc paucius, mulieris verò copioſius fuerit, tunc menſtruis aucta molam generare ſolent, quam quadam quinto, ſexto aut ſeptimo demum anno, quædam nunquam eniti poſſunt.

Vnde naſcatur mola.

Falſi & vitioſi conceptus.

Multæ præterea aliæ quoq; falſæ & vitioſæ conceptiones ſunt, ex quibus non tantum molæ, ſed aliæ quædam informes etiam figuræ, mancæ & mutilæ ex defectu vtriuſque ſeminis itidem generari ſolent. Fit etiam vt vitio ſeminis noxia quædam in matrice cum infantibus generentur animalia aut animalium formæ, taceo alienas formas ex brutis, vti non ſemel factum, conceptas. Sæpius etiam obſeruamus quaſdam quaſi impregnatas turgere, & tamen infantem nunquam eniti: eò quod tantopere liquida vtraque ſimul concepta ſemina fuerint, vt ex defectu caloris matricis coagulari nequiuerint: vnde fit, vt ex tam diuerſis concluſis humoribus poſtea ſequatur hydrops.

Molæ

Molæ autem generatio præ omnibus alijs tumoribus certa quædam quibus agnoſcatur habet indicia. Et primò quidem quoad corporis conſtitutionem, molam gerenti tabeſcunt & molleſcunt membra, torpor quidam ineſt, turgent cum oculis labia, pallidior eſt facies, durior tactu venter tumidus, punctiones & tormina ventris plurima, retinentur menſes, oculorum vertigo & caligatio moleſtat, pulſus cordis continuus, membrorum tremor, cibi nauſea, vomitus frequens & copioſus, maculæ in facie frequentiores, pupillæ oculorum eminentes, aſpectus toruus. Quia aũt ex his ſignis vero etiã conceptui multa ſunt communia, certum hic diſcrimen eſt conſtituendum. Tot igitur modis molam à vero conceptu differre tenendum. Signa molæ.

Primò, vbi menſtrua comparuerint, mola in vtero generari nequit, quia ex retentis menſtruis & debiliori virili ſemine naſcitur tantum.

2. Quando ante tertium menſem poſt conceptum magna in vtero motio contigerit, molæ indicium eſt. Tam citus enim motus in vero conceptu eſſe nequit.

3. In molæ generatione vterus tumet citius ac magis.

4. Alia quoque infantis, alia verò molæ motus forma eſt. Infans enim ex latere in latus mouetur, mola non item.

5. Mola manu compreſſa, ſtatim loco cedit, ſed mox in eundem remota manu locum recurrit. Infans autem vt non cedit, ſic neq; recurrit.

6. In molæ conceptu multò durior pragnantibus venter exiſtit, quàm ijs quæ infantem geſtauerint.

7. Multo tardior eſt, magisq; torpida, quæ molam quàm quæ infantem conceperint.

8. Vbera in molæ conceptu non tam tumeſcunt ac dureſcunt, quàm in conceptu infantis.

9. Membra in molæ generatione tabeſcunt & molleſcunt, quod in infantis conceptu non fit.

10. Infantis partus vltra vndecimum menſem ad ſummum differri nequit, molæ autem partus aliquando in quintum aut ſextum annum, interdum etiam ad finem vſque vitæ.

Conſtituto tam certo inter molam & verum conceptum diſcrimine, rurſum eadem ab alijs quoque falſis vteri diſcernenda eſt tumoribus. Fit enim Diſcrimẽ molæ ab alijs vteri tumoribus.

nim vt multæ etiam tumeſcant, aut propter concluſum in vtero aerem, vnde tympanitis: aut propter diuerſorum humorum retentorum copiam, vnde hydrops oritur. Quæ autem ex concluſo tumeſcunt aere, tumore ac duritie vteri eas ſuperant quæ ex retentis turgent humoribus. Tympanitis etiam interdum concidit, recedit, & de loco mouetur in locum, nec ſine doloribus ſentitur: hydrops autem, id eſt, retenti humores, raro mouentur, ſed continuo ventris ſonitu perſtrepunt. Inter hos ipſos autem tumores & molam ſuum quoq; diſcrimen eſt. Nam in geſtatione molæ multo durior exiſtit venter, quàm in iſtis tumoribus. In hydrope tumeſcunt crura, in mola verò minuũtur ac tabeſcunt. In tympanitide durior eſt venter tympani inſtar reſonans, in mola verò non item. Et hac ratione ſimilium horum tumorum diſcrimina obſeruari poſſunt, & quàm difficulter curari queant intelligi.

CAPVT II.

De cura molæ, & aliorum falſorum tumorum vteri.

IN cura molæ diæta ante omnia talis inſtituenda eſt, vt tota ad calidum & humidum declinet. Vbi etiam miſſione ſanguinis opus fore videbitur, malleoli vena aperiatur. Inde expurganda erit materia ea ratione quam deinceps in Retentione menſtruorum traditam videbis. His præmiſſis, ea

Encathiſmus. *quæ interne purgant & curant, adhiberi quoque externæ curæ poſſunt. In primis autem encathiſmo vtendum, in quo quæ molam geſtauerit, ſingulis diebus mane & veſperi vacuo ventriculo de ſubtus ad vmbilicum vſque inſideat. Balneum autem hoc ſic erit parandum:*

℞. *Bilſmaluæ cum radicibus M. vj.*
Maluæ,
Brancæ vrſinæ, (aut quoniam ea caret regio noſtra, herbæ violarum,)
Parietariæ,
Chamæmeli,
Meliloti ana M. ij.
Fœnograeci,
Seminis lini ana ℔ *ij.*

Contritis

Contritis his quæ conterenda sunt, sacco omnia concludantur, & in aqua cui ægra insidebit, bulliant. Eum etiam saccum bene calidum pudendis & lumbis imponere perutile fuerit. Post balneũ hoc calidis foueatur pannis, & lecto decumbens, hoc circa pudenda & lumbos vnguento vngatur.

℞. *Olei amygdalarum dulcium ℥.j.ß.* Vnguentum.
De lilijs,
Pinguedinis gallinæ,
Muscilaginis sem. lini,
Fœnogræci ana ℥.ß.
Ceræ albæ q.s.
Misce, & fiat vnguentum.

Electuario etiam sequente, magnitudine auellanæ nucis singulis die- Electuarium.
bus mane & vesperi vtetur.

℞. *Cinamomi ℥.ij.*
Corticis aristolochiæ longæ,
Cassiæ fistulæ, (vel eius loco potius cinamomi pondus augeatur) ana ℥.j.
Asari,
Laccæ,
Seminis rutæ,
Fructus sylvestris sauinæ,
Croci ana ℥.ß.
Sacchari ℔.s.

Saccharum dissoluatur succo vel aqua rosmarini. Confectio in morsellis fiat. Electuarium hoc alia quoq; ratione illi præberi poterit, in offulæ inquam ex vino veteri & duorum ouorum vitellis cum saccharo decocta, inspersa conueniente huius Electuarij dosi.

Pilulæ etiam sequentes mirè efficaces sunt, ex quibus sumat ℥.ß. Pilulæ.
vel ℥.j.

℞. *Nigellæ Romanæ,*
Aristolochiæ rotundæ,
Dictamni Cretici,
Seminis nasturtij,
Sylvestris fructus sauinæ,

Serapini,

Serapini,
Seminis rutæ,
Ammoniaci thymiamatis,
Rubeæ tinctorum,
Myrrhæ,
Castorei, ana ʒ.j.

Fiant pilulæ cum succo sylvestris raphani & melle q.s. Dosis sit ʒ.j. vel ʒ.ij.

His factis suppositoria quoque matrici inserenda, quæ molam impellant, & ex interiori receptaculo matricis in exterius prouocent. Erunt autem eiusmodi:

℞. *Asphalti,*
Boracis,
Castorei,
Centaureæ maioris,
Dictamni,
Ellebori albi,
Galbani,
Gentianæ,
Opopanacis,
Sauinæ,
Serapini,
Scammonij, ana ʒ.ß.
Croci ℈.j.

Tritæ omnia excipe succo porri, & fiat suppositorium.

Vti licebit interdū etiam Trochiscis de myrrha, de quibus 3. cap. libri 3. dictum est. Nam & molam pellunt, & facilem exitum faciunt.

Tumores ex tympanitide & hydrope, quomodo curandi.

Cæterum in tumoribus qui ex concluso aere & retentis contingunt humoribus, diæta ita instituenda est, vt tota ad calidum & siccum declinet. Purgationes etiam & phlebotomiæ fieri poterunt pro qualitatū topia. Quibus præmissis, encathismus præscripta forma parari poterit, additis insuper sequentibus:

℞. *Calaminthæ,*
Rutæ,

Pulegij,

Pulegij,
Foliorum lauri,
Abſinthij ſicci,
Aniſi,
Marathri,
Cymini, æqua portione ſingula. Similia quoque eiuſdem naturæ ſumi plura poterunt, pro tumoribus minuendis ac reprimendis. Pars etiam modò dictarum herbarum ſacculo inſerendæ, & dum balneo inſidet, lumbis imponenda erit. Poſt balneum ex confectione hac nucis auellanæ magnitudine, in vino albo veteri ſumat, in quo aſarum prius infuſum ſit, quod ſic fit:

℞. *Specierum Diacurcumæ,*
Diacymini, ana ʒ. iij.
Sacchari albi ℔ *ß. ſ.*

Saccharum diſſoluatur in aqua rutæ, & fiat confectio in tabulis vel morſellis. Vel ſi placet, potionem hanc calidam ſic confectam poſt balneum præbere poteris:

℞. *Perſicorum nucleos X X. nouiter excorticatos, quibus cum duorum ouorum vitellis contuſis & mixtis addes puluerem ſubſcriptum:*

℞. *Galangæ,*
Cinamomi,
Piperis longi,
Zingiberis,
Caryophyllorum,
Croci,
Nucis muſcatæ ana ʒ. ß. fiat puluis.

Horum omnium decoctio fiat cum vino optimo. Colentur, & colaturæ addatur ſaccharum, fiat q. ſ. potio clara. Vel, quod magis placet, ſimplicium materia in decoctione maneat, & ſimul omnia calido potu ſumantur. Multum proſunt in hoc caſu etiam ſpecies hieræ picræ in potu aliquo, vel pilulis ſumptæ.

Quando autem ex retentis diuerſis humoribus tumor extiterit, tum materia talibus remedijs expurganda erit, qualibus in retentione menſtruorum &

rum & ad vrinam mouendam vti conſueuimus, cuiuſmodi hoc eſt:

℞. Semina apij, aniſi, fœniculi, petroſelini, cardamomi, & folia ruta. Singula æquali pondere trita, cum vino dulci bibantur. Probatur etiam hîc confectio Diagalangæ & Electuarium de baccis lauri: nec non oleo ruta, hyoſcyami & liliorum alborum, cum Trochiſcis de agarico.

Emplaſtrum. Emplaſtrum etiam tale confici ventriq; tumido imponi poterit.

℞. Seminis ruta,
Naſturtij,
Cumini,
Centaureæ minoris,
Maioranæ,
Aniſi,
Mentaſtri, ana M. j.

Incidantur & conquaſſentur omnia, fiatq; cum vino emplaſtrum.

CAPVT III.

De imperfectis infantibus, nec non monſtroſis & prodigioſis partubus.

MVltifariam rerum experientia temporumq; teſtimonio fieri vidimus, monſtra multa & imperfectos aut varie figuratos infantes naſci. Id autem cum primis Dei iudicijs eſt adſcribendum, deinde verò & ſeminis vitium, vnde hæc enata, agnoſcendum, vtpote quod aut nimium abũdans, aut nimis paucum, aut corruptum extiterit. Harum autem formarum deinceps aliquot figuras dabimus, non vt omnia comprehendamus, ſed vt ex paucis aliquam iudiciorum Dei per varia contra naturam monſtra veluti prognoſtica, cognitionem proponamus, & quantum referat ſemini vitium ineſſe videamus.

1. Natos

1. *Natos infantes tales vidimus, defectu membrorum mutilos, manibus inquam aut pedibus carentes, iusta alioqui & perfecta totius corporis forma: quod imperfecto semini tribuendum dicimus.*

2. *Natus est qui brachijs in vniuersum careret, reliqua corporis forma rectissimè habens.* Pedes huius manuum quoque officio fungi vidimus, arripiendo, secando, ori inserendo, necnon etiam alea & chartis ludendo. *Quod & alter quidam ore & mento praestare potuit.*

5. *Natus*

BIBLIOTHECA COLLEGII MEDICORUM HAFNIENSIS

3. *Natus eſt etiam quidam, & ad perfectam viri ſtaturam excreuit, capite & humeris tantum geminus, ita vt caput alterum ante alterum retro eſſet, mira inter ſe ſimilitudine. Barbis etiam & oculis ſeſe referebant mutuo. Idem erat cibi appetitus, fames eadem, vox ſimillima, idem vxoris quam habebat, & excernendi vtriſq; capitibus erat deſiderium. Annum excedebat trigeſimum, quando hunc videre contigit.*

4. Natus est etiam, & in virum excreuit, qui caput aliud vmbilico exereret, quod pro more alterius quoq; cibum caperet.

5. Scafhu-

BIBLIOTECA CENTRAL

5. *Scafhuſiæ Heluetiorum anno 1543. infantes duo nati ſunt coniuncto altero latere, capitibus duobus, brachijs quatuor, totidemque pedibus, vmbilico vno, fœminei ſexus vterq;. Ex his alter mortuus in lucem prodijt, alter vero viuus prodiens, continuo expirauit. His per omnia ſimiles alij quoque anno 1553. in* Einſideln *nati ſunt.*

6. *Nati*

*6. Nati ſunt etiam gemini pectoribus ſibi affixis, & mutuo obuerſis facieb*us, vno vmbilici conſtricti vinculo: alij rurſum, tergoribus annexis, ſingillatim vmbilici vinculis propendentibus. Vtraque autem harum formarum diſtinctis membris viſa eſt, nullo deficiens, nullo etiam ſuperans.

7. Nati

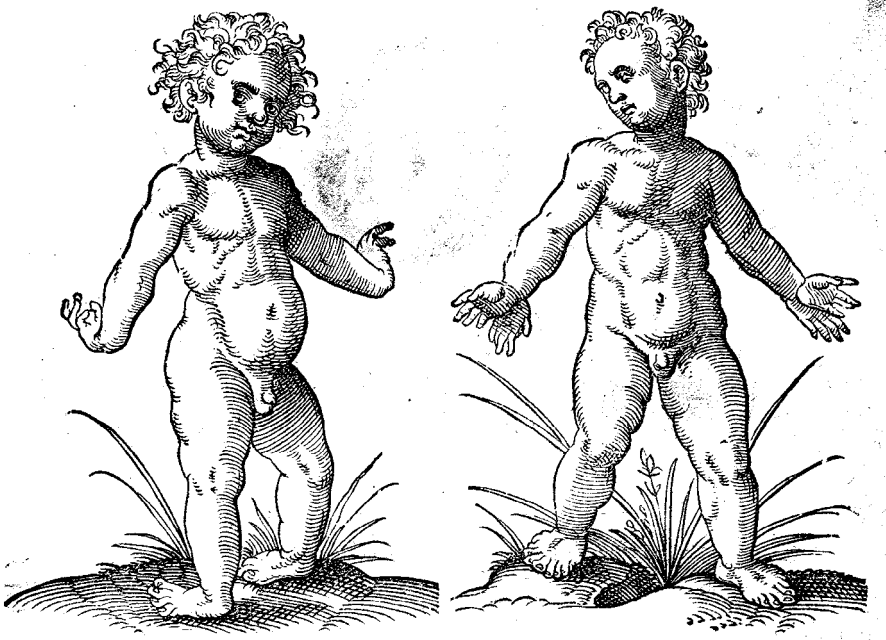

7. *Nati ſunt etiam quidam abundantibus membrorum partibus, vt alij membris non rite formatis, alter quidem ſingulis pedibus manibuſque digitos habens duodecim, alter, retrouerſis manibus & in obliquum tranſuerſis pedibus, rectè aliàs habentes.*

8. *Fit etiam interdum, vt aliquando duo vel tres, vel plures infantes, etiam vno tempore in matrice concipiantur, & ſuo tempore, ſimul etiam, puta, alter poſt alterum in lucem prodeant, aliquando vero non vno tempore omnes, ſed dilato menſe vno aut altero. Quorum prius ex copia & efficacia vtriuſq; ſeminis fieri tenendum eſt: alterum autem ex diuerſi temporis conceptu (quem ſuperfœtationem vocant) id quod aliquando fieri facilè natura patitur.*

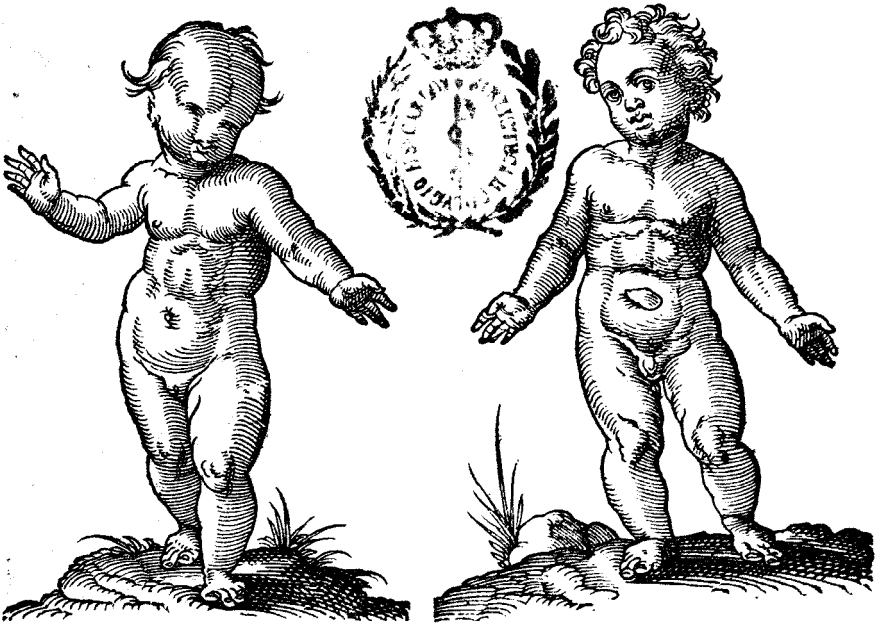

9. Anno 1519. Tiguri Hermaphroditus vel androgynos natus eſt, ſupra vmbilicum egregie formatus, ſed circa vmbilicum rubeam carnis maſſam habens, ſub qua membrum muliebre, & infra hoc, loco conuenienti, virile quoque.

10. Anno 1503. in Haſſia infans quidam fœminei ſexus bene diſtinctis membris natus eſt, niſi quod auribus, oculis & naribus in vniuerſum careret, & in facie ſolum os haberet.

12. Anno

12. *Anno 1552. in Anglia non procul ab Oxonia informis quidam partus natus est, capitibus duobus, brachijs quatuor, manibus totidem, ventre vno, membro muliebri, sede vna. Ex vna parte pedes transuersi duo erant, ex altero vnus tantum, ritè exporrectus, forma duorum pedum, digitos habens decem. Horum alter diebus quindecim, alter verò vno superuixit. Lachrymarunt hoc tempore raro. Alter ex his lætus admodum, alter vero somniculosus & tristis extitit. Viginti digitos transuersos erat longitudo & latitudo ipsorum.*

Causæ monstrorum.

Quod si de causa eiusmodi conceptuum & partuum quæratur, quales hactenus multos vidimus, sciendū ante omnia hæc sine Dei Opt. Max. prouidentia non fieri, sed pro puniendis & admonendis hominibus hæc sæpe iusto iudicio permitti. Nimium quoq; libidinis studium in causam trahimus, quo fit vt humana semina admodum debilia & imperfecta fiant, vnde debilem quoq; & imperfectum fœtum sequi necesse est. Seminis enim defectu præcedente, consequens est fœtus quoq; defectum consequi: & contra, si superfluum semen fuerit, ex superfluo superflua generari facilè colligitur.

Quod si quando duo infantes in vtero concreuerint, aliquando fit hoc ex liquido & corrupto semine: aliquando vero terroribus alijsq; aduersis casibus, quibus fit vt gemelli in vtero iam ante concepti, collidantur, ruptisq; seminibus concrescant aliquatenus. Vt enim pinguedo lactis, concreta licet, facili tamen aliquo motu turbatur & corrumpitur, & arborum flores quouis vento & imbre deijciuntur citius: ita concepta quoq; semina facili casu,

vt diffluant corrumpi possunt, vt diffluendo aut omninò misceantur, aut saltem aliquatenus concrescant, vnde informem aliquem partum sequi necesse est, quem primus author Deus sic formari ad pœnam & admonitionem hominum permittit.

13. Generantur etiam plurimi scißis labijs ad formam leporini oris, aut in vna, aut vtraque labiorum parte, eoq; malo succrescunt, quod ex terroribus aut subitaneis aspectibus leporum, porcorum, aut aliarum pecudum fieri tenendum est, subito hoc terrore conceptum semen afficiente. Ex appetitu rursum & terroribus multi nascuntur, qui varias maculas & figuras corpori impressas habeant, puta, crinium, murium, variorum colorum, racemorum, flammarum, fructuum, rerumq; aliarum. Quæ quia quotidiana & crebra sunt, noluimus ea singulari figura complecti.

14. Contingit etiam generari quosdam & aliquousq; adolescere, de quibus inspicienti non constet cuiusnam sexus sint. Imperitiores, illos vtriusq; sexus esse autumant, sed longe falluntur. Fit enim casu aliquo, vt ex terroribus subitis etiam circa hæc membra semen aliquid vitij contrahat. Exempli gratia: Contigit nobis talem offerri infantem, de quo non satis constaret cuiusnam sexus esset. Prominebant quidem testiculi, membrum præterea nullum. Infra testiculos ruptura erat, vnde vrina efflueret. Sed quia propter virgæ prominentis defectum (nec enim tota aberat, sed intro conuersa ad modò dictam rupturam deflectebat) hanc natura vrinæ viam dedisset, non pro fœmella nec androgyno, sed pro masculo hunc haberi & baptizari placuit. Fatebatur autem mater se ex viso quodam adeo territam, vt hinc infanti hoc contractum esse conijceret. Cæterùm, quia quæ talia sunt, intellectu magis quàm oculis percipiuntur, nec huic peculiarem figuram effingere voluimus. Sed nunc ad figuras redeamus.

15. Anno

14. *Anno 1547. Cracouiæ mirabile sanè monstrum natum est, quod & triduo vixit. Caput erat humanæ formæ non absimile, nisi quod flammescerent oculi, nasus vero longus & aduncus tibiæ instar existeret. In membrorum iuncturis, ad vlnas, cubitos & genua, canina eminebant capita, manus pedesque anserinis pedibus similes, oculi supra vmbilicum duo. Cauda pecuina à tergo, hamum extremitate referens. Sexu erat masculus. Informis autem huius monstri causas soli Deo transcribimus, & tamen pro nostræ rationis captu Sodomiæ quoque peccatum hoc monstro detestatum colligimus.*

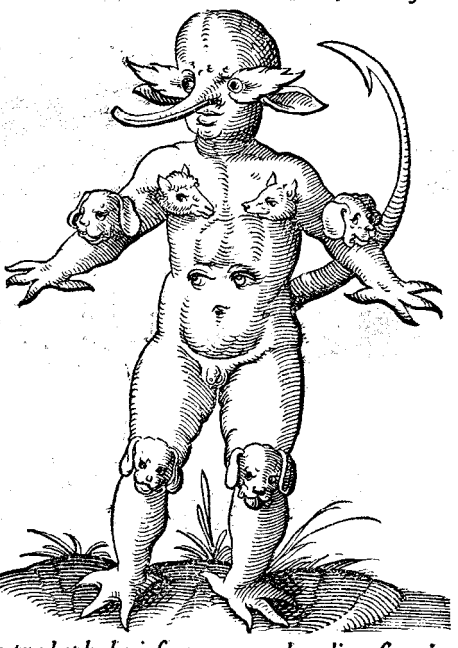

Quod ex brutis tam variæ nascuntur formæ, minus mirum est, cum Plinius *ideo in Africa tam varias animalium tradat haberi formas, quod ex diuersis animalibus congressus & conceptus fiant.*

15. *In Saxonia circa initia prædicationis Lutheri, natum monſtrum bouinis pedibus quatuor, oculis, ore, naſoq; vitulum referens, ſupra caput carnem rubeam forma tonſuræ ſacerdotalis habens, à tergo forma cucullæ monachicæ dependente. Vndique verò fiſſurus plenum videbatur eſſe.*

16. *Ante*

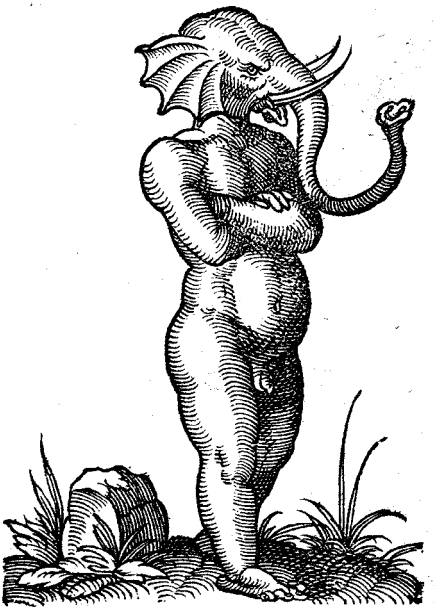

16. *Ante annos aliquot in ditione Vuerdenberga monſtrum fœminei ſexus natum eſt, capitibus duobus, brachijs quatuor, pectore & ventre vno, pedibus duobus.*

Natus eſt etiam alicubi infans maſculini ſexus capite elephantis. Et eodem tempore androgynos quiſpiam.

17. *Ari-*

17. *Arimini ſine oculis & naſo puer natus eſt.*

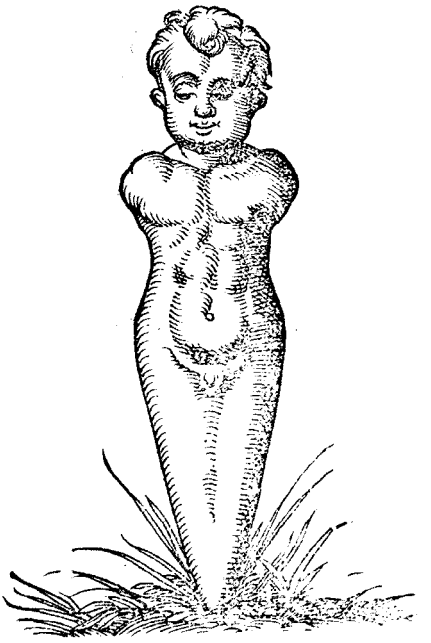

In agro Piceno, infans ſine pedibus atque manibus.

18. *In*

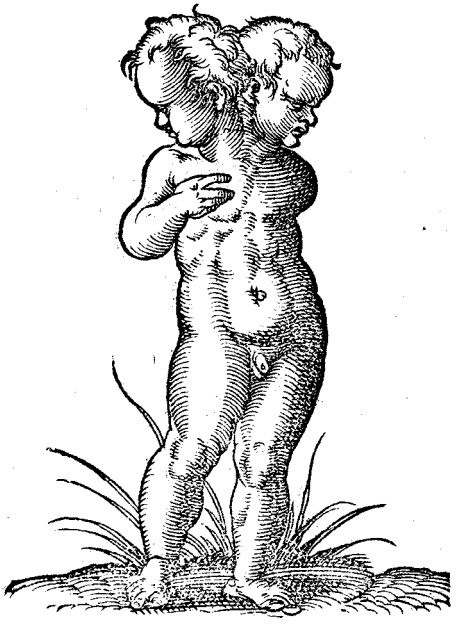

18. *In Vienti agro puer natus est vnimanus & biceps.* *Frusinone autem alius, biceps & brachijs duobus.*

BIBLIOTECA REGIA MONACENSIS

20. *Theani Sidicini infans natus est manibus quatuor, pedibusq; totidem, capite & ventre vno, binoq; membro fœmineo. Priuerni autem puella quædam sine brachijs nata, reliqua corporis parte rectissimè constituta.*

21. *Amiterni*

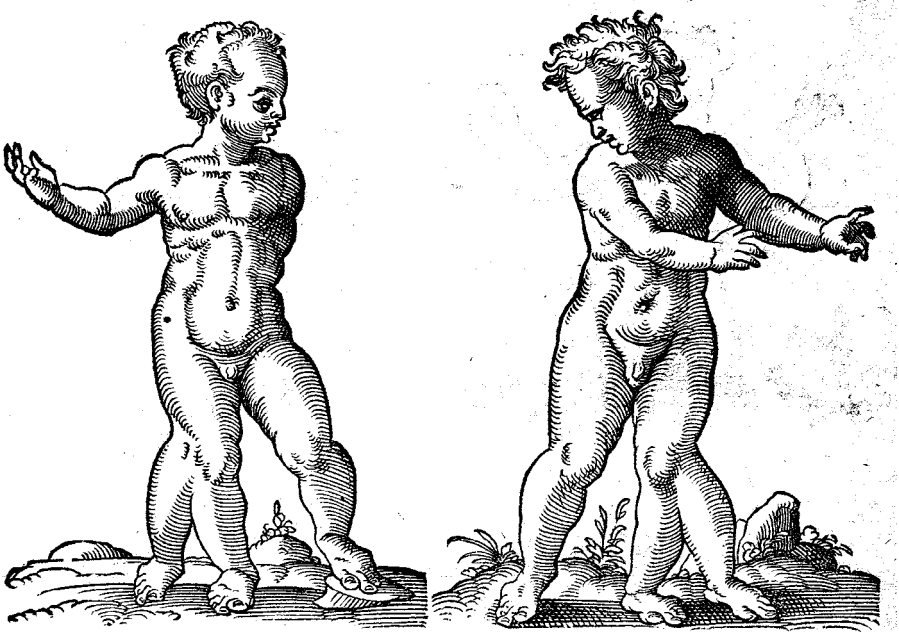

21. *Amiterni puer natus brachio vno, pedibus tribus. Ibidem & alter quiſpiam, pedibus tribus, reliqua corporis forma rectè habens.*

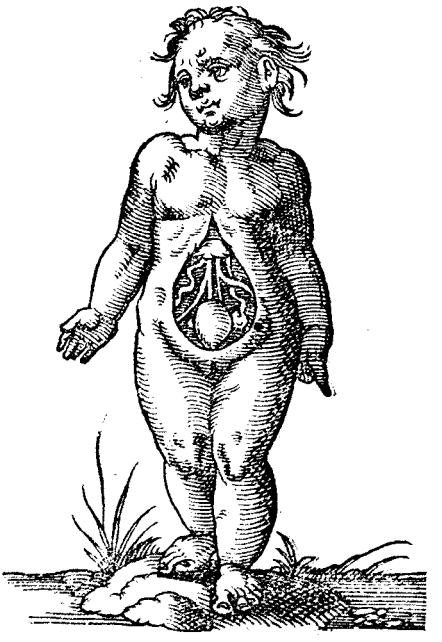

21. *Romæ puella quædam quatuor nata pedibus. Nurſiæ autem puer quidam bene fomatus, ſed aperto ventre, ita vt nudum intestinum conſpiceretur, circa nates verò ſolidus, qui nox emiſſa voce expirauit.*

22. *Vena-*

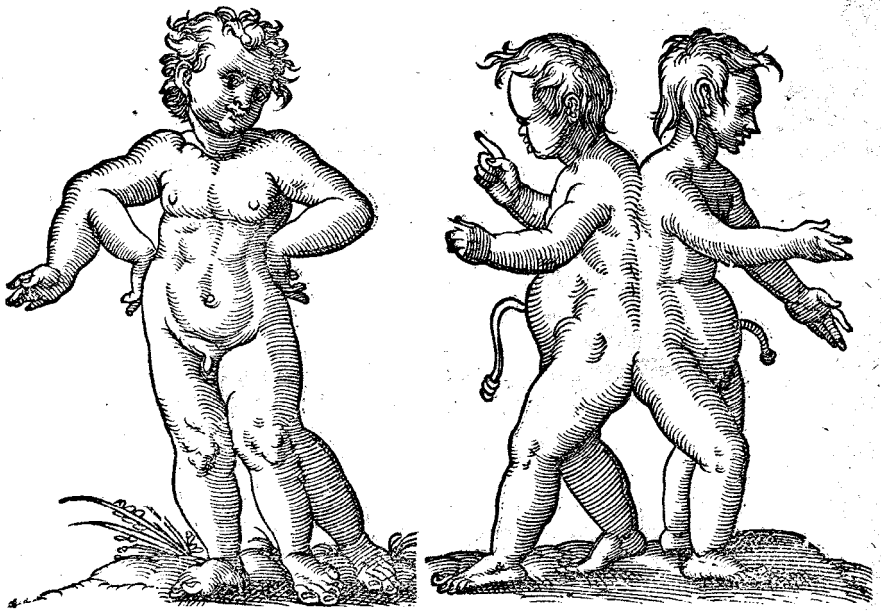

22. *Venafri puer natus tribus manibus totidemq; pedibus. Vulsinijs gemelli nati, tergis sibi affixi, capitibus duobus, brachijs quatuor, totidemque pedibus, vterq; sexus fœminei.*

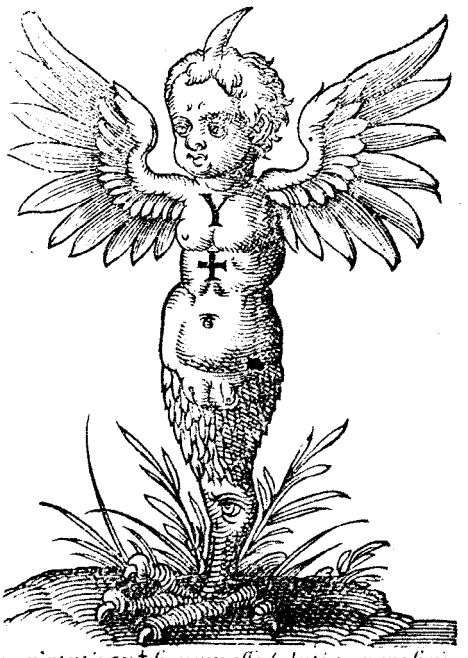

23. *Anno 1512. Rauennæ monſtrum natum eſt, quod habebat cornu in capite, alas duas, brachia nulla, pedem vncum vt auis rapax, oculum in genu, ſexum vtrunque, in medio pectore ypſilon & crucis effigiem. Hoc aliqui ſic interpretati ſunt: Cornu portendere ſuperbiam: alas, leuitatem & inconſtantiam: carentiam brachiorum, defectum bonorum operum: pedem rapacem, rapinam, vſuram & auaritiam omnimodam: oculum in genu, ſolum ad res terrenas reſpectũ: ſexum vtrunq;, Sodomiam, Propter hæc autem peccata Italiam ſic eo tempore bellicis contritionibus affligi. Y vero virtutis & † ſignum eſſe ſalutis: quare ſi vitijs his relictis, ad virtutes & ad Chriſti crucem, id eſt, vnicum eius recurrant meritum, reſpirationem & pacem denuo inuenturos eſſe. Fiebant autem hæc Ludouico, Gallorum rege, ſub Iulio 11. pontifice Italiam vaſtante.*

Rabi Moſes in Aphoriſmis particula 25. ſic ſcribit: In Sicilia accidit Eclipſis ſolis magna, & illo anno mulieres filios deformes ac bicipites peperere plurimos.

An bruta ab hominib. poſſint concipere.

Quæritur hic, Vtrum bruta concipere poſſint ab hominibus, vel etiam viciſſim homines à brutis. Hoc autem fieri poſſe tribus affirmamus rationibus. Primo naturali appetitu. Secundo, prouocatione naturæ ex delectatione. Tertio, virtute attractiua matricis, quæ in brutis & hominibus ſimilis eſt. Exempla in promptu ſunt. Plutarchus enim in Parallelis minoribus hæc habet: Ariſton Ariſtonymus Epheſius filius Demoſtrati, cum odiſſet mulieres, cum aſina rem habuit, quæ tempore reuoluto puellam formoſiſſimam peperit,

peperit, Onoscelin nomine: author Aristoteles secundo Paradoxorum. Et iterum, Fuluius Stellus mulieres cum haberet odio, cum equa coiuit, quæ mensibus gestationis euolutis puellã forma egregiam peperit, quam ille Eponam (forte Hipponã) nominauit. Est autem huius nominis dea quæ curam equorum gerit, vt scribit Agesilaus lib. 3. rerum Italicarũ. Rursum ex Fuluio quodam & equa Hippo puella nata fertur, vt apud Plutarchum legimus.

Quemadmodum vero natura in homine se alterare potest, ita in brutis quoq; fieri experientia docet. Nam in Heluetijs equa à tauro subacta, exacto tempore pullum peperit, equinis tantum pedibus, forma vero, crinibus & cauda vaccæ similem. In Gallia vero equa à ceruo subacta, pullum peperit, posteriori parte ceruæ similem, quem nullus alius equus cursu æquare potuit, ipsumq; Ludouicus rex à possessore dono accepit.

CAPVT IIII.

De abortus causis & signis, nec non de abortientium omnifaria cura.

Causæ abortus duplices. Internæ.

ABortiri mulieres, id est, immaturum parere fœtum, internis & externis de causis contingere tenendum est. Internæ, aut ex ipso fœtu, aut ex ipsa matrice considerantur. Si ex ipso fœtu contingat, propter cotyledones fit nimiũ infirmas, quarum infirmitate fit, vt acetabula hæc cito rumpantur, & abortus sequatur. Rursum si tunicæ quoq; quibus infans in vtero inuoluitur propter debilitatem rumpantur, retentiq; & concluſi humores diffluant, quo fluxu lubrica matrix fit & infirmatur, fœtusq; humido nutrimento destitutus, deficit: nec non etiam si humiditates virulentæ profluant, & expulsiuam vim matricis stimulent. Est quando ex parte matricis interna de causa abortus contingit: id fit, quando debilis est mulier, & tabescens fœtui alimentum subtrahit, vt neque augmentum, neq; generandis membris materiam habeat sufficienten. Porrò etiam ex parte matricis abortui causam præbent, patula amplitudo orificij matricis, nimiaq; eiusdem humiditas, & mala qualitatũ temperatura, ventositas item in matrice concluſa, & eiusdẽ vlcera & apostemata: nec non aliæ etiã ægritudines, vt sunt, fluxus sanguinis nimius, fluxus ventris immoderatus, tenesmus, tussis, sternutatio assidua, & quæcũq; corpus nimiũ concutiũt: imò & ægritudo acuta q̃libet, quæ mulieris corpus ita afficit, vt fœtus nutrimenta dissipet. Externæ aũt causæ quæ extrinsecus accidũt & abortũ promouent, itidẽ multæ sunt: Externæ causæ.

qualia

qualia ſunt, cadere, currere, ſaltare, equitare, immodicè exerceri & percuti. Rerum etiam quæ extra corpus ſunt inconueniens & applicatio & vſus, veluti aeris aut nimium frigidi aut calidi. Frigiditas enim ingens fœtum perimit. Caliditas autem nimia aerem fœtui intercipit, & in vtero ſuffocat. Hoc & calidiores thermæ pariunt, ſi primis poſt conceptum menſibus ijs mulieres vtantur. Tetri etiam fœtores abortum prouocant, veluti lampadum & candelarum recens extinctarum, teſte Ariſtotele. Inconueniens quoq; cibi potusq; ratio: veluti appetitu impellente, ſale, carbonibus, luto aut ſimilibus veſci, quibus aut mali humores, aut noxia conciliatur ſiccitas. Eſuries quoque magna fœtui plurimum nocet: repletio autem nimia citius vijs alimenti obſtructis, ſuffocat. Exercitium porrò immodicum, labores nimij, ſomnus immoderatus, torpor continuus, vigilia quoq; intempeſtiua & immodica. Alia item accidentia, qualia ſunt, furor ſubitus, ira grandis, timor ingens, mœror nimius, gaudium improuiſum, appetitus iners, deſiderium rerum non parabilium, coitus nimius, libido inſatiabilis. Et hæc de cauſis.

Signa abortus.

Signa autem futuri abortus, ſiue internis, ſiue externis de cauſis proueniant, duplicia ſunt. Primo ante conceptum prognoſtica quædam ſunt earum quæ abortiri ſolent, veluti, humiditas ſuperflua, pinguedo repentina & inſolita, vt ſi contra ſuam ipſarum naturam repente pingueſcant, quæ ſemper macro graciliq; corpore eſſe conſueuerunt. Vel quæ circa renes & lumbos vſq; dolent, vel in alios periculoſos morbos ſubito incidunt. Deinde poſt conceptū his notis de abortu ſecuturo certiſſimus eſto, quando mamillas primo turgidas & induratas repente molleſcere obſeruaueris, ſi nimij fluxus contigerint, continuaq; menſtrua fluxerint. Porrò etiam ſi horrores, frigora & dolores capitis cum oculorum vertigine prægnantem repente corripuerint. Quæ omnia prognoſtica mox ſecuturi abortus exiſtunt.

Quomodo mortuus fœtus obſeruandus.

Fœtum autem iam in vtero mortuum eſſe hinc conſtare poteſt, cum eius in vtero motus nullus percipitur amplius, cum prægnantis concidunt oculi, quando color in fuſcam mutatur albedinem, cum tormina magna circa vmbilicum & lumbos accidunt, quò fit, vt propter emortuum fœtum inferiores partes comprimantur, nec non ſtranguria & teneſmos accidant. Rurſum, quādo aures, labia, nariumq; extremitas pallido frigore rigent, & tumeſcit facies. Venter quoque licet non concidat, molleſcit tamen, ita vt in

altero

altero latere recumbentis duram quandam maſſam tactu poſſis percipere. Anhelitus ſi fœteat, certum indicium eſt iam quoq; cœpiſſe putrefieri.

Reſtat cauſis & ſignis cognitis, curam quoq; nouiſſe, & certam abortus vel declinandi vel corrigendi rationem. Et primo quidem ad declinandum abortus periculum etiam ante conceptum certa ratione opus eſt. Si enim propter debilitatem mulier abortiri conſueuerit, ante cõceptum cibo potuq; conuenienti confortabitur, vt pinguiuſculo corpore melius habeat. Si amplitudo orificij matricis in cauſa fuerit, conuenienti medicina adhibita erit coarctandum & ſuperflui humores ritè euacuandi. Si autem concluſa in matrice ventoſitas cauſa eſſe deprehendatur, ea ſupradicto modo vbi de mola actum, minuenda atq; diſſipanda. Deinde, licet iam mulier conceperit, adhuc tamen abortus declinari certa cura poterit. Et primo quidem, temperatum aerem, quæ concepit, inhabitet, exercitium corporis primis tribus potiſſimum menſibus modicum ſit, ne nimio exercitio debilia adhuc fœtus ligamenta rumpantur. Somnus non ſit nimius. Ventrem non durum ſed modice laxatum habeat: ſi autem durior fuerit, clyſtere ex caſſia extracta, ſaccharo & oleo communi confecto, interdum ſoluatur. Periculi hoc nihil habet, nec vt imperitorum eſt iudicium, mors clyſteribus acceleratur, ſed indurata alui functio reuocatur. Si qui tamen illis adhuc abhorrent, alijs rebus ventrem laxantibus vti poterunt, caſſia inquam extracta, vel manna in iuſculo ſumpta, vel ad formam electuarij vel boli deaurati parata. In primis vero hic cauendum, ne tribus aut quatuor primis geſtationis menſibus validiora medicamina prægnantibus dentur, ne debilia adhuc ligamenta fœtum remittant. Vbi vena ſectione opus fuerit, altera mediarum in brachijs aperienda. Hoc autem non amplius quàm ſemel faciendum, ne alimentum fœtui, diminutione ſanguinis, ſubtrahatur. Sed medio geſtationis euoluto tempore hoc feciſſe erit tutius. Poſt conceptũ etiam ab omni ira impregnatæ ſibi temperent, nimio gaudio abſtineant, terrores & pauores caueant, & quæcunq; animum ſubito commouere poſſunt. Nimio item coitu in primis tribus prioribus, tenero adhuc fœtu, menſibus abſtineant. Gemmas & precioſos lapides geſtare perutile eſt, vt ſaphyrum, hyacinthum, corallium, corneolam, adamantem, thurcheſium. Cibus potuſq; temperatus ſit: acuta, vt porrum, cepe, allium, ſinapi, & his ſimilia, vitentur omnia, & cum his quæcunq; menſes prouocant, quæq; aluum aſtringunt. Quicquid cibi appetunt,

De cura abortuum.

Ante conceptum.

Poſt conceptum. I.

Ventet quomodo laxandus.

tunt, eo potiantur omnino: appetitu enim explendo prohibere, abortum parit præsentissimum. Ideoq; curandum ne coram prægnantibus sermo fiat de cibis non parabilibus, vel si sponte appetitu alieno ducantur, ab illo desiderio ratione commoda quauis, quantum fieri potest, retrahantur.

2. *Deinde quia fit, vt in prægnantibus sæpe corrupta materia plurima fit, quæ si in ventriculum defluat, appetitum corrumpat, & nauseam vomitumq; inducat, indeq; exhalans, sursum ad caput tetros vapores summittat, vnde vertigo cum alijs plurimis cerebri ægritudinibus consequitur: ad cor autem si vergant, deliquia & syncopen generant: si ad crura descendant, plurimum illa tumescere faciant. Ideo ad tot tantaq; declinanda pericula de ventriculi confortatione ante omnia curam habere oportet. In primis autem hoc vnguentum proderit.*

Ventriculus quomodo confortandus.

℞. *Olei spicæ odoriferæ ℥. j.*
Olei mastiches,
Olei de cydonijs ana ℥. ß.
Margaritarum,
Corallorum rubeorum præparat.
Mentæ nobilis,
Calami aromatici,
Gallię muscatæ ana ʒ. ß.
Muscigranum j.
Cerę albę q.s.

Misce & fiat linimentum forma liquida. Hoc vnguento singulis diebus ante prandium ventriculus perungendus erit, calido fomento impositio. Quo facto, Diamargaritonsemper sumendum, vel sequens Electuarium hoc modo paratum.

℞. *Conserue rosarum,*
Borraginis,
Buglossę ana ℥. ß.
Specierum diamargaritonʒ. ij.
Corallij præparati,
Margaritarum præparat. ana ℈. ß.
Pulueris de gemmis ʒ. ß.

Misce

Miſce omnia, & cum ſyrupo roſarum fiat electuarium, quod puri auri folio deauretur.

Quia etiam propter ventoſitates tribus primis menſibus abortus fiunt plurimi, impregnatarum cibus his ſpeciebus vſq; erit condiendus:

3. Ventoſitates quomodo diſſipandæ.

℞. *Cinamomi,*
Nucis muſcatæ,
Cardamomi, ana ʒ. ß.
Zingiberis ʒ. vj.
Piperis longi ʒ. j.
Croci ϑ. ſ.

Ex his puluis fiet, quo in omnibus cibis vti licebit. Vbi autem augeri cœperit ventoſitas, vtendum erit confectis diagalangæ, diatrionpipereon, diacyminu, & ſimilibus. Ventrem autem & ilia oleo liliorum proderit perungere. Cæterum pro reprimendis vaporibus in caput exhalantibus, ſemper poſt ſumptum cibum fruges ſtipticæ ſumendæ ſunt, puta, pira, cydonia, meſpila, coriandrum ſaccharatum vel diacydonion, quod præ omnibus Auicennæ probatur. Salſamenta item aceto, aqua in qua aurum ſit extinctum, cum cibo ſumpta, probantur plurimum. Salubrius etiam fuerit aſſatis quàm elixis veſci carnibus & piſcibus, aromatibus non mediocriter conditis. Vinum clarum ſit, ſalubre & dilutum modice. In ſecunda menſa auellanam ſaccharo opertam ſumere vtile eſt. Pro crurium autem inflatione remouenda caules braſſicæ vel flores chamæmali vino & aceto decoquantur, & ſuper his fomentatio fiat. Quidam lutum album aqua ferata miſcent, pauco inſperſo aceto, & fomenta eiuſmodi cruribus imponunt.

Quod ſi autem propter renum & lumborum ægritudines abortus timendus ſit, magna accedente inflammatione, quæ ex vrina obſeruari poteſt, hoc vnguento lumbi deungendi ſunt.

4. Lumborum & renum cura.

℞. *Oleum myrtinum,*
Roſarum,
Maſtichinum ana ʒ. j. ß.
Succi plantaginis maioris,
Barbæ Iouis vel ſemperuiuæ ana ʒ. ß.
Boli Armeniæ,
Hordei cremati,

Terræ ſigillatæ,
Sandali rubei,
Roſarum rubearum,
Succi acaciæ,
Myrobalanorum,
Hypociſthidos, anæ ʒ. ß.

Terenda terantur, & cum aceto, cera alba & terebinthina q. ſ. miſceantur, & fiat vnguentum. Huius vnguenti vſus ſi aliquot diebus præceſſerit, ſequens emplaſtrum poſtea renibus atq; lumbis erit imponendum.

℞. *Maſtiches* ʒ. ß.
Ladani ʒ. ij.
Ceræ citrinæ ʒ. ij.
Biſtortæ,
Nucum compreſſi,
Myrobalanorum,
Hypociſthidos,
Acaciæ,
Terræ ſigillatæ,
Roſarum rubearum,
Boli Armeniæ anæ ʒ. j. ß.

5. Frigiditas quomodo auertenda.

Adde his aliquantulum Olei Mirtillorum vel Terebinthinæ, & fiat Cerotum, quod ſuper corium extendi queat.

Quod ſi ex frigidâ cauſa abortus ſecuturus videbitur, vnguento hoc abſtinendum, & ſequenti emplaſtro erit vtendum.

℞. *Maſtiches* ʒ. vj.
Ladani ʒ. iij. ß.
Ceræ citrinæ,
Colophoniæ,
Picis naualis,
Styracis calamitæ anæ ʒ. j. ß.
Nucum cupreſſi,
Mentæ,
Biſtortæ,
Galliæ muſcatæ,

Thuris,

Thuris,
Galbani,
Gummi Arabici,
Myrrhæ ana ʒ.j.ſ.

Cum therebinthina emplaſtrum fiat. Sub hoc ſi pruritum mulier ſenſerit, aliquot diebus tolli, deinde verò reponi debet, neque in totum omitti, quia renes & lumbi hoc confirmantur plurimum.

6. *Quod ſi nimium ſoluta prægnantis aluus fuerit, reſtringenda erit electuario ſic confecto:* Quomodo aluus reſtringenda.

℞. *Diamarinaton, (id eſt, ceraſorum acidorum conditorum,)*
Diacydoniten,
Elect. de cornis,
Conſeruæ roſarum ana ʒ.j.
Capitum glandium,
Terræ ſigillatæ ana ʒ.j.

Miſce cum ſyrupo de granatis, & fiat Electuarium in forma liquida, hoc mane & veſperi & ante cibum ſumptum, probatur plurimum. Laudatur hîc Hippocrati cancri ex riuis & fluminibus collecti. Omnes item cibi aqua ferrata cocti, vel ſucco Acaciæ temperati. Vinum quoque ea aqua dilutum. Cibus non tenuis & humidus ſed ſiccus & craſſus. Dactyli, id eſt, palmæ fructus cum iure coquantur. Si hæc aluum non aſtrinxerint, clyteſtribus aſtrictius vti conueniet.

7. *Quod ſi teneſmo laborauerit, ita vt abortus timendus ſit, omnia ea vſurpanda de quibus ſupra dictum, quibus aluus laxari poſſit, nec non clyſteres & ſuppoſitoria quoq;. Diæta etiam ſecundum tum præſcriptam formam erit inſtituenda.*

8. *Si noxijs humoribus impregnata abundauerit, vnde plures ſequi morbi poſſint, veluti tertiana, quartana, & ſynocha, quæ propter diminutionem alimenti, Hippocrate monente, facile abortum pariunt, vel paroxyſmi grandes ſint, cum magnis capitis doloribus æſtuq; nimio, tunc contra æſtuam ſic occurrendum:*

℞. *Aquæ roſarum,*
Betonicæ,

Saluiæ,
Aceti,
Solani ana ℥.j.
Boli Armeniæ ℈.j.
Omnium ſandalorum ana ʒ.ß.
Terræ ſigillatæ,
Croci ana ℈.j.

Miſce cum albumine oui, & fiat epithemum ſuper tempora. Vti licebit etiam confortationis loco Diatriaſandali, Conſeruis roſarum borraginis & Bugloſſæ. Quod ſi matricem quoq; inflammari contigerit, lumbrici terẽdi ſunt, ex quibus mixto aceto, ſucco rutæ & oleo communi fiat epithema. Vel emplaſtrum de Sandalo vel coctum album erit imponendum.

9. *Quod ſi ſecundo aut tertio geſtationis menſe propter abundantes humores phlegmaticos alba menſtrua fluere incipiant, quibus cotyledones afficiuntur, & orificium matricis nimis fit lubricum, ideoq; mulierem abortum facturam timendum ſit, omninò procedendum eo modo vt de Ventoſitate diſcutienda ſuprà diximus.*

Varia experimenta abortum prohibentia.

Præterea tamen & alia experimenta probãtur. Oſſiculum quod ſaltum (aſtragulum) leporis vocant, geſtandum, & ex illo, quotidie ieiuno adhuc ventriculo bibendũ. Lapis item ſtellatus, auro vel argento ita incluſus, vt nudum corpus queat contingere. Geſtant nonnullæ vnguem ex vrſi pede. Cinis etiam ex erinaceo combuſto collectus & oleo ſubactus, vnguentũ præbet huic affectioni valde accommodum. Sub oleribus vermiculi inueniuntur, qui ſi viui à collo mulieris ſuſpendantur, nunquam abortum faciet, neque ante tempus pariet, vt quidam polliceri audent, penes quos rei fides eſto. Tantam enim vim partum impediendi habere aiunt, vt niſi remoueantur, prægnans eniti nequeat. Quare in tempore ſemper eſſe remouendos. Lapis aetites probatur etiam cõtra abortus & partus præproperos, qui rurſus partum nimis tardum quoq; promouere fertur.

10. *Sunt porrò & alia quædam externa, quæ extrinſecus accidunt, & tamen naturali cauſa mulieribus etiam abortũ conciliant, veluti ſi prægnans calcet ſerpentem, viperam, oui coruum, (vt quidam ſcribunt,) vel mortuũ amphisbænam. Hoc quidam & caſtoreo in ſinu geſtato tribuunt.*

11. *Quod ſi contigerit poſt conceptum fluere menſtrua, continuo reſtringenda*

genda non ſunt, niſi horum diffluxu infirmior fiat mulier. Si mediocriter fluxerint, permittendum hoc, quia multam viſcoſitatem & confuſos humores, & abundantem ſanguinem retentum in vtero portendunt. Si largius, mediocriter reſtringendi erunt, acacia, hypociſthide & ſemine linì aqua decoctis, per encathiſmum adhibitis. Si crura tumuerint, quod plerunq; tribus prioribus menſibus contingit, hepatis & ventriculi ratio habenda eſt, vt ſuperfluis alleuentur humoribus, cibiq; diuerſæ præbeantur qualitatis. Si hepar prægnantibus indureſcat, difficile eſt hoc corrigere, quia, Galeno teſte, in hoc affectu ferendis validioribus medicaminibus ſunt impares. Quapropter leuiſſima quæq; illis erunt adhibenda.

Quoniam verò fit vt fœtus mortui tardius aliquando, interdum verò nunquam in lucem edantur, ſicut & ſecundæ, maxima mulieribus pericula ſimul & ægritudines, ſyncopas, & deliquia plurima, fieri tenendum eſt, æſtiuo in primis tempore, propter diros ex putreſcente fœtu vapores ſurſum halantes, & cor cum cerebro adeo infeſtantes, vt ſæpius mẽtis compotes porrò non ſint. Itaq; omnis adhibenda cura, vt mortui fœtus maturè expellantur, miſeræq; fœminæ tantis liberentur periculis, quod quomodo fiat, in ſuperioribus libris prolixa tractatione docuimus.

CAPVT V.

De ſignis conceptus.

VErum mulierum conceptum licet cognoſcere ſit difficile, tamen multis ſignis coniectari licet, & argumentis quibuſdam experientia confirmatis aſſequi. Certum ſignum creditur, ſi mulier decimo aut proximiore poſt concubitum die propter humores alba aut rubea menſtrua ſenſerit. Retentio quoq; menſium pro ſigno habetur, fallit tamen, quia præter conceptũ quoque contingit ſæpius. Omiſſo ergo hoc, alias perſequemur notas, & veri conceptus prognoſtica ex ipſius mulieris petita corpore, ſingulis membris exanimatis, initioq; primum à capite facto.

Capitis dolores, vertigo & oculorum caligatio, ſi ſimul concurrant, conceptum portendunt.

Pupillæ oculorum minuuntur.

Oculi tument, & in fuſcum colorem tranſeunt.

Venulæ

Venulæ oculorum rubeſcunt & tumeſcunt ſanguine.

Oculi multum concidunt.

Palpebræ remiſſæ fiunt.

Varij colores conſpiciuntur in oculis, & in ſpeculo obſeruantur.

In facie rubeæ ſuboriuntur puſtulæ.

Venulæ intra naſum & oculos ſitæ tument ſanguine, & cernuntur clarius.

Vena ſub lingua ſubuiridis fit.

Ceruix eſt calida, ſpina dorſi frigida.

Venæ & arteriæ turgidæ ſunt, pulſus obſeruantur facilius.

Venæ in pectore ſitæ, primò nigreſcunt, poſtea flaueſcunt, aut coloris cærulei fiunt.

Vbera tumeſcunt, & cum doloribus indureſcunt.

Papillæ rubeſcunt.

Si frigida bibatur, frigus ſentitur in vberibus.

Faſtidium cibi potusq; obrepit.

Varij ſuboriuntur appetitus.

Naturalis appetitus fit deſtructio.

Vomitus continuus, ventriculi debilitas.

Ructus acerbi & inertes.

Faſtidium vini.

Pulſus cordis inordinatus.

Gaudia cita, poſt hæc dolores ſubiti.

Tormina circa vmbilicum.

Lumborum ægritudo.

Infima pars ventris affecta tumoribus.

Interiores compunctiones in corpore.

Poſt concubitum ſeptem diebus retenta genitura.

Poſt coitum frigus & horror exteriorum membrorum.

Vis attractiua matricis augetur.

Matrix ſiccatur ſtatim.

Magna in coitu delectatio, poſt conceptum aũt Veneris faſtidium.

Reſtringitur matrix. Sed quia aliis quoque de cauſis fit hoc, certo diſcrimine obſeruari poteſt quando conceptum portendat. Tum enim gracilis eſt

cilis est & mollis: si autem alia de causa restricta sit, veluti nimio calore aut tumore, tunc existit durior.

Genitalia mulieris vsq; ad septimum mensem corrugantur.

Vterus rotundus fit & tumescit.

Circa conceptus initium sentiuntur dolores ventris & dorsi, quasi pulsatiles.

Retinentur menstrua, vena enim, vnde ea effluunt, per acetabula sanguinem alendo per vmbilicum fœtui deferunt: & partim sursum ad vbera ea materia hauritur, vbi in lac mutatur. Sic autem & Hippocrates admonet, dicens: Quando retinentur menstrua, nec febres aut paroxysmi consequuntur, & simul fastidium cibi obrepit, omnino tenendum est, mulierem esse grauidam.

Intumescunt cum doloribus crura.

Corpus debilitatur, & pallescit facies.

Pulsus primò acriter, mox sentitur leniter.

Alui excrementa difficilius, propter compressa intestina, excernuntur.

Vrina alba est, supernatante nubecula, multiq; in vrina obseruantur vt in radijs solis atomi, in primis verò quando primo mense ad fundum multa eiusmodi subsidunt, motóque in quo sunt vase, lanæ instar diducantur.

Posterioribus mensibus vrina rubea aut flaua, tandem verò nigra fit, supernatante rubea nubecula.

Hippocrates melle aqua mixta conceptum experiri docet, vt si hoc sumpto mulier lecto decumbens ventris tormina senserit, conceperit: si verò non, nondum impregnata sit.

Quod per suffimenta quidam hoc experiri volunt, parum ad rem facit. Hippocrates enim, non conceptus, sed sterilitatis & fœcunditatis notas sic obseruari docet. Qui autem suffumigijs pro conceptu indagando aliquid tribuunt, suffitum ex re supposita ne ad nares penetret detineri dicunt. Talẽ coniecturam etiam ex suppositio allio & aristolochia adhibita sumi volunt. Sed quàm probabili ratione, ipsi viderint.

Certius erit experimentum, vrinã mulieris triduo in vitro concluſam obstruere, quo tempore exacto per sindonem puram destillet ur, & si cõcepit,

minuta animalcula pediculorum instar cõparebunt: hæc si rubea sint, masculum, si alba, fœmellam conceptam esse portendere dicunt.

Pro certo & hoc quidam afferunt. Si vrinæ mulieris pelui ænea contẽtæ nocte vna acus tersa imponatur, crastino, si mulier conceperit, ea acus rubeis erit variegata maculis: si non, nigra erit & aruginosa.

Succum cardui si sumat mulier, sumptumq; euomuerit, certum conceptus signum esse creditur. Et hæc de promiscuis conceptus signis.

Masculi conceptus signa.

Vtrum autem masculus an fœmella concepta sit, signis his obseruari traditur.

Si masculus, oculus dexter mouetur crebrius, & colore natiuo siniſtro oculo habet melius.

Dextra mamilla præ siniſtra turget & indurescit: papillarum color mutatur citius.

Lac nascitur citius, & si emulgeatur, radijsq; solis in vitro opponatur, coalescit in claram massulam, margaritæ pellucidæ non absimilem.

Si lac prægnantis vrinæ ipsius inspergatur, continuo ad fundum concidit: si sal adhibeatur, non diffluit.

Dextra gena rubicundior est, totusq; faciei color, Hippocrate monente, habet melius.

Minus torporis sentitur.

Primus motus plerumq; die sexagesimo in dextro latere sentitur actior. Nam sic & Hippocrates de situ docens admonet, in dextro latere masculos, in siniſtro verò recumbere fœmellas, eò quòd maiori calore masculi opus habeant, quem ab hepate in eodem latere sito attrahant.

Si circa quadragesimum diem post conceptum menstrua fluant.

Venter circa vmbilicum fit acutior.

Iter ingressuræ mulieri pes dexter præponitur, & in assurgẽdo dextra se citius quàm siniſtra suſſulcit & subleuat.

Pulsus in dextra magis velox quàm in siniſtra.

Fœmellæ cõceptus signa.

Si verò fœmellas conceperint, omnia his diuersa fiunt, & hæc plerumque signa obseruantur.

Primus motus 90. die vt plurimum fit post conceptum.

Motus fit in siniſtro latere.

Gestantur fœmellæ magnis doloribus.

Tumescunt

Tumeſcunt crura & membra genitalia.

Color eſt pallidior.

Appetitus vehementior.

Faſtidium è diuerſo celerius.

Circa diem 30. poſt conceptum fluunt menſtrua.

Si puluis ariſtolochiæ cum melle ſubigatur, & hoc ipſo lumbi cum genitalibus perungantur, ſexum conceptum obſeruare creditur eſſe facile: vt ſi prægnantis ſputũ dulce fuerit, maſculum: ſi amarum, fœmellam geſtat.

Aetas quoq; mulierum non parum refert. Quæ enim iuniores ſunt fœminæ, citius maſculos generant: quæ verò ſeniores, citius fœmellas, propter caloris defectum in matrice, ex ætate contractum.

Puellæ etiam magis generantur humidioribus & frigidioribus naturæ parentibus, ex ſeminæ plus ſatis humido, frigido & liquido.

An autem infans in vtero rectè valeat, certis ſignis obſeruari poteſt. Si ſana ſit ſoboles, mamillæ, Hippocrate teſte, duriores ſunt. Si ſana non ſit, aquoſum lac ſponte de vberibus promanat.

Rurſum ſi vterum geſtantibus ſæpius menſtrua fluant, Plinio teſte, nõ ſanum & viuacem, ſed infirmum portendunt infantem.

Porrò, obeſiores fœminæ infirmiores plerumq; geſtant liberos.

Si hydrops prægnantem corripiat, eiusq; nares, aures, & labia rubeſcant, mortuam in vtero ſobolem portendunt.

Si geminos geſtet mulier, ex quibus alter maſculus ſit, de fœmella magnum eſt periculum, Ariſtotele teſte, quia impari alimento vegetantur in vtero. Minus periculi eſt, ſi fœmellæ ſint. Nam ſub Maximiliano Imperatore quædam tres puellas vno partu enixa eſt, quæ omnes ad iuſtos peruenere annos.

Si ante vel circa purgationem menſtruam concipiat, infecti & venenati genituræ humores miſcentur, ex quibus leproſos vt plurimum generari compertum eſt, (Alioqui conceptum non fieri niſi incipientibus aut deſinentibus menſibus doctiores tradunt.)

Si ſemel concipiat mulier, & poſt tempus aliquod concipiat iterum, poſterior in vtero genitura ægrè viuet. Ariſtoteles enim perhibet quandam vno partu geminos puellos viuos enixam, poſt quintum menſem adhuc aliũ, ſed iam ante in vtero mortuum. Superfœtatio.

Si post nonum mensem prodeat infans, plerumque infirmus & debilis existit.

Si virgo iuuencula concipiat ante primos flores, sobolem egregiam & perfectam generat.

His omnibus præmissis, & hoc tenendum, quòd de futura sobole obstetrices obseruare solent, an inquam deinceps plures liberos enixura sit. Quot enim nodos in vmbilico infantis recens nati obseruauerint, tot adhuc deinceps masculos generari dicunt. Et hæc de conceptus signis, omissis multis quæ perhibentur alijs, dixisse sufficiat.

CAPVT VI.

An homines ex dæmonibus, & rursum dæmones ex hominibus, infantes concipere possint.

DAEmonis imposturas infinitas esse, nemini dubium est: inter quas & illud habet, vt (sacra scriptura teste) in angelum lucis quoq; se transformare, & hominum etiam figuras assumere, & (iusto permittente Deo) referre possit, id quod varia rerum testatur experientia. Quare hoc in quæstionem vocare minime opus erit.

An verò cum hominibus rem habere, in primis verò, an mulieres impregnare possit, quæstione non indiget. Coire posse, permittente Deo, forma hominum sumpta, nemo negat. Nam & Diuus Augustinus idem testatur, dicens, Constantem esse famam ex eorum quibus hæc contigerunt testimonio petitam, esse spiritus quosdam dæmones & syluanos, qui mulieres aliquoties solicitauerint & compresserint. Id autem veteribus non modò probatum, sed apud nos etiam multis exemplis est compertum. Superioribus enim annis scortum quoddam noctu à dæmone forma hominis compressum, confestim in ægritudinem maximam incidit, ita vt breui vterus & genitalia ipsius tabe vel gangræna absumpta sint, & nullo perhibente medicamine, ilia quoque & inguina eius exciderint. Erat & cuiusdam lanij seruus, qui iter faciens & de libidine cogitans, mox obuium dæmonem egregia mulieris forma habuit, cum qua, ignarus se cum dæmone rem habere, cõbubuit. Sed mox pudenda eius inflammata, cita tabe exulcerata sunt. Solet autem

hæc

hæc Deus iuſtus pro puniendis ſceleribus & admonendis hominibus iuſto iudicio permittere.

Negat hunc actum Caſsianus, dicens, Impoſsibile eſſe ſpiritualem creaturam cum hominibus rem habere poſſe, neq; hoc credi debere: quoniam, ſi actus præcedat, aliquando & effectum ſequi neceſſe eſt, id eſt, generari aliquid, quod tamen nullæ conſtet experientia. Rurſum, ſi hic actus poſsibilis dæmonibus eſſet, citius illos in ſe mutuo conuerti, quàm cum hominibus commiſceri. Ergo quod reſeſt, pro ſumma dæmonis impoſtura & peruerſa perſuaſione hominum hæc habenda ſunt, eatenus, vt non credamus, dæmones, mulieres nec imprægnare, neque viciſsim dæmones mulierum forma ſumpta à viris imprægnari poſſe. Nam ſine humano ſemine hominem vnquam natum eſſe (excepto vnico vnius Dei æterno filio Ieſu Chriſto domino & Saluatore noſtro vnico, ex Spiritu ſancto concepto, & ex Maria ſemper virgine nato) ſimpliciter vt rem veriſsimam affirmamus. Quare quod de Merlino Merlinus.
quodam refertur ex dæmone nato, non aliter quàm nomini ipſius reſpondentem noſtra vulgata lingua fabulam, recipimus. Huius hiſtoriam qui cognoſcere cupiet, in Vincentij hiſtorialis Speculi lib. 21. cap. 30. prolixè inueniet. Naturæ quidem lege ſimilia ſimilibus generari certum eſt, ergo ex dæmone homo naſci non potuit. Neq; vnquam tantum dæmonibus permiſiſſe Deum Opt. Max. cognouimus, vt illi liberos ex hominibus procreare, & ſuam quaſi ſobolem in homine ad Dei ſimilitudinem condito, poſſent conſtituere. Cæterùm ſi ſaga & venefica huius mater extitit, non puduit hanc in dæmonis gratiam tantum proferre mendacium ad peruertendos falſa opinione hac multorum animos. Concubuiſſe poteſt, at non hominem ex illo concepiſſe. Si non concubuit, tamen præſtigijs vterum illius inflare potuit, vt ſe ex illo grauidam eſſe putauerit. Exacto etiam tanto tempore, quando vterum geſtare ſolent mulieres, dolores quoq; in vtero graues concitare, & aliunde ſublatum infantem dolosè ſupponere: tumores etiam illos ventoſitate aliqua concitatos, continuo ſoluere & reprimere potuit. Nam & tale quiddam noſtrorum quoq; temporum experientia conſtat. Conſtantiæ enim formoſa quædam cuiuſdam ciuis famula, Magdalena nomine, à dæmone compreſſa, poſtquam in carcerem coniecta illi (piorum verbi Dei miniſtrorum conſilio diuinis mota rationibus) per pœnitentiam valedixiſſet, tantos in vtero ex eo tempore cruciatus ſenſit, vt in ſingulas ferè horas infantem

ſibi enitendum eſſe crederet. Sed ſæpius adhibitis obſtetricibus, clauos ferreos, ligna, vitra confracta, crines, ſtuppam, lapides, oſſa, ferrum, & huiuſmodi per matricem excreuit innumera, quæ nimirum malus ille dæmon ſubdolè & malitiosè ſuppoſuit & importauit omnia.

Alias quaſdam huic quæſtioni inſeruientes hiſtorias idem Vincentius naturalis Speculi lib. 3. cap. 26. & 27. citat. Quendam inquam iuuenem ſub crepuſculum in mari lauantem crinibus mulierem apprehendiſſe, quam domum perductam vxorem ſibi duxerit, filiumq; ex ipſa ſuſceperit. Ipſa vero vſq; ne verbũ quidem loquente, maritum aliorum inſtinctu qui ſpectrum ipſam eſſe dicerent, ſimulata pueri ex ipſa ſuſcepti mactatione, niſi ſuam referret originem, illam loqui compuliſſe. Illam vero triſtia prolocutam euaſiſſe, adultumq; puerum hunc in mari lauantem merſiſſe etiam, ipſum vero nullibi ad littus maris deinceps inuentum eſſe expoſitum. Itaq; non verum fuiſſe hominem hunc, licet forma veri hominis natus & educatus fuerit. Phantaſticam autem mulierem hanc Succubum dæmonem fuiſſe, credidiſſe multos. Non abſimile eſt, quod prædicto loco affert, Coloniæ inquã Agrippinæ in palatio quodam ad Rheni littus multos primates quodam tempore conſediſſe, qui dum forte in aquas deſpicerent, vidiſſe militem quendam parua nauicula vectum, nauiculam cygno prænatante, argentea collo iniecta catena, trahente, dimiſſo cum nauicula cygno in littus exiluiſſe, ibidem vxorem duxiſſe, multosq; ex illa liberos procreaſſe. Aliquot autem annis exactis renatante vacua nauicula, & prænatante vt prius cygno, eundem in nauiculam ſe denuo recepiſſe, neminiq; porro apparuiſſe, liberos autem illius illic ad multam ætatem aduixiſſe. Hunc autem incubum dæmonem fuiſſe crediderunt multi, qui viri forma tot annis fœminæ cohabitans, tantis vſus præſtigijs, ſimulatos vteri tumores, ſimulatosq; partus ſuppoſitis aliunde furto ſublatis infantibus ediderit.

Succubus dæmon.

Incubus dæmon.

Quod autem multi hac perſuaſione laborant, dæmonem ſuccubum ex viro poſſe genituram concipere, & mox mutatum in incubum, eandem genituram in vterum mulieris proijcere, & ex ea hominem generare, vt eſt falſiſſimum, ita nullam prorſus fidem mereri debet. Nam & religioni & naturæ repugnat plurimum. Si enim hoc poſsibile eſſet, quot ferarum monſtris humanum genus tanto tempore, ſeminum permutatione per dæmones in brutis & hominibus facta, infeſtatum eſſe à tanto humani generis hoſte vidiſſe-

An dæmon ex hominibus ſemen concipere, & per idem ſemen in homines proiectum generare poſſit.

vidiſſemus? Quare rectè de his Conciliator in libro de Medicina, differentia 25. dicens, Sciendum teſticulos viri generatiuæ virtutis eſſe principes, non ſolos tamen, quia ex his ſolis generandi non fit principium, neq; per ſe ſolt generationem poſſunt perficere. Primum enim ex corde principium eſt, propter vitalem in ipſo virtutem repoſitam, ita vt nil viuum ſine eius virtutis adminiculo generari poſſit. Nam vitali virtute & naturali calore teſticulorum virtus tandem conſtat. Quare dæmonem vt ſuccubum ex hominibus concipere, & in homines vt incubum conceptum ſemen proïcere, & hominem generare poſſe, non fabuloſum modo dictu, ſed impium etiam creditu dicimus.

Infantes ſuppoſititij.

An autem infantes furandi, transferendi, ſupponendi & permutandi dæmon poteſtatem habeat, multa quæſtione non indiget. Quod enim interdum tale quid fit, non illius poteſtate, ſed Dei Opt. Max. permiſſu propter hominum peccata fieri tenendum eſt, in primis quando impij parentes, nulla religioſa liberorum cura habita, illos non Dei benedictione muniunt, ſed dæmonis maledictione obruunt. Omnes ergo, quia Dei ſunt infantes, illos religioſe tractare & Deo conſecrare, non dæmoniacis maledictionibus obijcere addiſcant.

LIBER

LIBER

LIBER SEXTVS.

DE STERILITATIS CAVSIS diuerſis, & de præcipuis matricis ægritudinibus, omniumq; horum curis variis.

CAPVT I.

De ſterilitate virorum & fœminarum, eiuſq; cauſis & ſignis.

Sterilitas quid.

STerilitatem, de qua in præſentiarũ dicere inſtituimus, non modo pariendi in mulieribus, ſed in viris quoq; generandi & ſemen fœcundum emittendi, corrigibili aliqua de cauſa contractam impotentiam & difficultatem dicimus. Hanc Ariſtoteles obeſioribus viris & fœminis in primis tribuit, propter

propter genitalium membrorum malam proportionem & indiſpoſitam habitudinem, vtpote in quibus ſemen prouocetur remotius, & vitalis Spiritus in illo concluſus propter eam moram euaneſcat citius. Cæterùm non modo ea corporis habitudo, ſed inſuper multæ aliæ quoq; eius difficultatis exiſtunt cauſæ. Cum enim videamus ſæpe coniuges coniunctos non generare, diſiunctos autem generare vtroſq; : & contra, eos qui coniuncti generant, diſiunctos, fœcundos non eſſe, aliquid certè cauſæ ſubeſſe oportet. Quare de his quæ notiora ſunt in medium afferre, non inutile fore exiſtimamus: externæ enim & internæ quæ hic concurrunt cauſæ multæ ſunt.

Sterilitatis cauſæ ex matrice.

Vt autem multis externis habet ſua adiumenta fœcunditas, velut in diæta conuenienti, temperatura aeris conſueta, thermis natura calidioribus, quales ſunt Heluetica & Valleſiana, cum aquis Empſiacis: ita ſterilitas quoq; & generandi difficultas plurimum ex illis opis habent, veluti ex inconuenienti diæta, aſſueti aeris permutatione & glacialis aquæ potu & balneis. Deinde ex habitudine genitalium membrorum ſterilitas quoque æſtimari poteſt: fit enim, vt his non paucæ ægritudines accidant, propter quas non modo ſteriles & generandi impotentes, ſed & coniugibus cohabitare inepti coniuges fiant. Quo loco reſtrictio orificij matricis plurimum incommodat, qua fit vt non modo retenti menſes generationem impediant, ſed inſuper alia quoque plurima mala pariant. Rurſum cum genitalia membra per ſe aut nimis patula aut reſtricta ſunt, eoq; neq; cõceptui neq; generationi conueniunt. Retentio menſtruorum idem facit, quæ matricem multum infeſtat, & ſemen in vterum proiectum propter copiam malorum humorum ſuffocat. Ex mulieribus quoque quæ plus nimium viragines, & ex viris qui plus ſatis effœminati ſunt, generationi minus idonei ſunt. Hæ enim purgationibus menſtruis & humoribus nutritiuis in vniuerſum ferè carent: illi autem nimis frigidi & humidi generatiua virtute præditum ſemen proijcere nequeunt. Huc pertinet & attractiua matricis virtus debilior, & eiuſdem permutatio celerior. Nam attractiua & expulſiua matricis virtus aut robuſtior aut debilior, ex æquo difficultatem generandi pariunt. Matricis quoq; ægritudines, tumores, inflammationes, hulcera, apoſtemata, acetabula rupta, menſes copioſi aut retenti, & quæ his ſunt ſimilia, eidem difficultati multam cauſam præbent. Venas quoque poſt aures ſitas (vtpote quæ viam ſpiritibus præbent, quos ſemini cerebrum communicat) reſectas,

Hippocrate monente, multi eidem cauſam eſſe dicunt. Veſicæ inciſionem idem parere affirmant, quæ tamen per ſe lethalis exiſtit. Multa etiam ſunt quæ ſumpta proprie ſterilitatem inducant, veluti camphora, cicuta, & his ſimiles herbæ & radices aliæ, omniaq; quæ cerebrum, renes & teſticulos, vt-pote principalia generationis membra, offendunt.

Externæ cauſæ.

Huc etiam multa alia quoq; pertinent, veluti nimia repletio, inanitio, exercitia immodica, caliditas reſoluens, frigiditas mortificans. Peculiarem etiam quibuſdam aquis ſterilitatem inducendi vim Theophraſtus tribuit.

Primatum inter cauſas complexionum ferè diuerſitas obtinet, quando coniuges iuſta qualitatum temperatura careant. Vbi autem vel aliquantulum mixtæ fuerint, facilius generare poterunt. Multa quoq; ætas per ſe in viris & fœminis generationem propter humorum defectum impedit, licet ſeptuagenarios & octogenarios non paucos generaſſe adhuc compertum ſit. Poſtremo, magna etiam ſterilitatis cauſa eſt, quæ per veneficarum præſtigia contingit. Hæc de notioribus ſterilitatis cauſis dixiſſe ſufficiat.

Signa ſterilitatis.

Signa autem quibus hæc imprægnandi difficultas obſeruari poteſt, exiſtunt plurima. Prima ex genitalium membrorum conſtitutione & habitudine ſumenda ſunt, veluti ſi aliquo vitio laborent, nimis patula aut reſtricta ſint, generationi agnoſcantur minus eſſe idonea. Semen quoque ſi nimis calidum aut frigidum exiſtat, quod ipſum ex vrinæ non modo colore, ſed ſubſtantia quoq; eiuſdem obſeruari poſſe aiunt. Ex habitu & colore corporis de ſterilitate & fœcunditate multi etiam iudicant, vt quæ pallidiores ſunt fœminæ, humidiores quoq; credantur eſſe. Si humidiores, ergo & retinendo & fouendo ſemini minus pares. Peculiare quorundam experimentum hoc eſt. Hordeo vrinam cuiuſpiam, de cuius ſterilitate aut fœcunditate inquiſituri ſunt, affundunt. Hoc intra decimum diem ſi germinet, pro fœcunditatis nota: ſi non germinet, pro ſterilitatis certo argumento agnoſcunt. Alij autem ſiliquis vel furfuri vrinam affundentes, ſterilitatis notam ex eo obſeruant, ſi vermes in eo generari videant. Hippocrates ſuffimentis hoc indagare monet, vt ſuffitu inferius adhibito, ſuperius per olfactum (inferius pannis obſtructa muliere) obſeruato, fœcunditatis nota credatur eſſe, eo quod genitalia membra reſtricta non ſint: ſi non deprehendatur, reſtrictæ matricis

tricis adeoq; ſterilitatis ſatis certa nota exiſtat. Linimentis oculorum nonnulli idem deprehendi poſſe volunt, vt ſi linimenta colorum quorundam oculis inſperſa ſputum non alterent, certa conſtipationis adeoq; ſterilitatis ſigna ſint, eo quod ſemini conſinia membra oculi exiſtant, vtpote propter cuius emiſſionem immodicam ijdem cito concidant. Habent & ſua nonnullæ vetulæ ſigna, quibus in vtero coniugum maior ſterilitas exiſtat, obſeruent. Maluæ enim manipulos duos ſeorſim poſitos, alterum alterius coniugis vrina perfundunt, alterumq; alterius ſimiliter, priorem q; qui exaruerit, ſterilitatis in eo cuius vrina perfuſus eſt, teſtem eſſe perhibent. Eadem & per fabas & hordeum experimenta ſumunt, vt cuius pars citius germinat, in eo plus fœcunditatis eſſe credant.

Notandum porrò hic quoq; eſt, mulieres fœcundas & liberis generandis idoneas, citius quidem præ ſterilibus habitu corporis ſeneſcere, macreſcere & debiliores fieri, ſenectam tamen multò ſaniorem ijs quæ nunquam generarunt, nancíſci, vtpote in quibus retentorum variorum humorum copia peius aliquid pepererit, & ſanitatem corporis bene conſtitutam infeſtandi maiorem occaſionem dederit.

CAPVT II.

De cura ſterilitatis à phlegmate profectæ.

COgnitis iam cauſis & ſignis difficultatis concipiendi in mulieribus imprægnandi in viris, & generandi in vtriſque, conſequens eſt nunc de horum quoq; cura dicere. Et primum quidem ſi ex humido & frigido phlegmate ea difficultas contracta fuerit, ante omnia ſuperflua ea materia ſequenti ſyrupo præparanda & digerenda erit.

℞. *Radicum Rubeæ maioris,* ℥. ij.
Ruſci,
Aſparagi,
Graminis Cyperi ana ℥. j.
Artemiſiæ,
Sauinæ,

Nepetæ,
Meliſſæ,
Balſamitæ,
Mentæ,
Scolopendriæ,
Capillorum Veneris,
Gallitrici,
Samſuci,
Origani,
Calamenti montani,
Pulegij,
Radicum Valerianæ ana M. ſ.
Seminis ſeſeleos ʒ. *vj.*
Aniſi,
Carui,
Marathri,
Ameos,
Spicæ nardi, ana ʒ. *ij.*
Xylobalſami,
Carpobalſami, ana ʒ. *j.*
Liquiritiæ,
Paſſularum, ana ℥. *j.*
Florum Anthos,
Stœchados Arabicæ ana ℥. ß.
Raſuræ eboris,
Calami aromatici,
Santali rubei, ana ʒ. ß.

Conquaſſentur hæc omnia, & fiat decoctio cum aqua fontana q. ſ. & aceti ʒ. *iij. & ſacchari* ℔. *ij. colentur vſque ad medietatem, & colaturæ addantur.*

Cinamomi, ʒ. *j.*
Muſci granæ iiij.

De hoc ſyrupo aromatizato ſingulis diebus mane vncias iij. bene calidas bibere oportet. Vel ſyrupũ hunc magis diſſoluere in aqua ſambuci, pimpinellæ & artemi-

artemiſiæ, de ſingulis vncia vna ſumpta, & tres vncias mane bene calidas bibere licet. Vel alium ſyrupum hac forma parare poteris:

℞. *Artemiſiæ,*
Sauinæ,
Mentæ,
Origani,
Calamenti,
Hyſſopi,
Pimpinellæ,
Chamædryos,
Polytrichi,
Florum ſambuci,
Stichados, ana M. j.
Aniſi,
Marathri,
Ameos,
Carui,
Seminis anethi,
Seſeleos, ana ℥. ß.
Radicis aſparagi,
Ruſci,
Rubeæ maioris, ana ℔. ſ.
Cicerum rub. pugillum j.
Spicæ Celticæ,
Spicæ nardi,
Cyperi,
Squinanthi,
Calami aromathici ana ℥. ij.

Miſce, & fiat decoctio in aqua fontana, cum melle & ſaccharo ana ℔. j. ſ. & aromatizetur per colaturam cum cinamomo & muſco, vt eſt prædictum. De hoc ſyrupo tres hauſtus tribus diebus continuis bene calidi mane ſumendi ſic parari poterunt:

℞. *Oxymelitis ſquillitici,*
Syrupi de radicibus acetoſi,

Syrupi de artemiſia, ana ℥.j.ß.
Aquarum pimpinellæ,
Fœniculi,
Artemiſiæ, ana ℥.iij.

Ex mixtura horum tres hauſtus fiant.

Deinde materia hac per prædictos ſyrupos ſufficienter ad purgationẽ emollita, ſi validioris naturæ vel complexionis mulier hanc difficultatem paſſa extiterit, haſce etiam pilulas ſumere poterit.

℞. *Pilularum fœtidarum ℈.ij.*
Specierum Diacaſtorei ℈.j.
Diagridÿ grana ij.

Fiant cum ſyrupo de artemiſia vel melle pilulæ XI.

Quod ſi autem pilularum vſum horruerit, pro pilulis hac potione vtatur.

℞. *Diacaſiæ ℥.ß.*
Electuarÿ diaphœnicon,
Electuarÿ Indi, ana ʒ.ij.
Syrupi de radicibus ſine aceto ʒ.j.

Miſce cum aquæ artemiſiæ vel meliſſæ ℥.ij. & fiat hauſtus.

Vel aliter.

℞. *Electuarÿ diaphœnicon,*
Elect. Indi,
Diacaſiæ, ana ʒ.j.
Agarici electi ʒ.ij.
Zingiberis ℈.j.
Salis gemmæ grana vj.

Infundantur omnia in aquam lactis caprarum & mellis roſati ℥.j. eaq; duodecim horis infuſa exprimantur, & prædictis mixta electuarijs in potum redigantur.

Si verò Electuarium ſiccum magis adlubuerit, tres boli ſicci tali forma confiant.

℞. *Elect. diaphœnicon,*
Elect. Indi,
Diacaſiæ, ana ʒ.ij.

Sacchari

Sacchari albi q.ſ. & fiant tres boli deaurati.

Si nec hoc placuerit, hanc in tabulis confectionem præparare poteris.

℞. *Roſarum rubearum,*
Cinamomi,
Zingiberis, ana ʒ.j.
Santali albi & rubei, ana ʒ.ß.
Hermodactylorum,
Eſulæ, ana ʒ.j.ß.
Diagridij,
Turbit, ana ʒ.ij.
Maſtiches ϑ.j.
Sacchari albi ℔.ſ.

Diſſoluantur omnia hæc cum ſucco vel aqua artemiſiæ, & aliquot infuſa horis exprimantur, & confectio in morſellis vel tabulis fiat. Doſis ſit ʒ.ß. *vel* ʒ.v.

Vel ſi placet, de modo dictis pulueribus ſumes, & ſaccharo albo trito æquali pondere miſcebis, & tragea conficies, de qua ʒ.j.ß. *ſingulis mane in iuſculo cicerũ bene calidam præbebis. Quidã folia Senæ trita* ʒ.ij.ß. *ad hanc formam præbent. Cæterũ ſolutiua huiuſmodi, peritorum medicorũ conſilio pro eorum qualitatibus quibus hæc tribuuntur, ſunt temperanda.*

Expurgata iam ſufficienter prædictis medicaminibus eiuſmodi materia, proximũ erit vt vſus thermarum ſequatur, ex quibus quoties mulier aſcenderit, de theriaca cõmuni vel Mithridatio ʒ.j. *in aqua artemiſiæ ſumat, vel ſi magis placet, de ſequenti confectione ſumat aliquantulum.*

℞. *Specierum, Trypheræ magnæ ſine opio,*
Diapliris,
Diambræ,
Diamuſci,
Diaſatyrij, ana ʒ.ß.
Raſuræ eboris,
Seminis mercurialis, ana ϑ.ij.
Coaguli leporis, & matricis eius, ana ʒ.ß.
Siſeleos ϑ.ß.
Sacchari albi ℔.ſ.

Diſſol-

Dissoluantur cum aqua melissæ, & his ritè coctis addantur, conserua corticum citri ℥.j. & conserua anthos ℥.ß. fiat confectio crassiuscula in morsellis.

Primaria autem eius dum thermis vtitur cura sit, vt certa & conueniente diæta, frugaliq; victu vtatur, cuius præscriptio à perito medico semper petenda erit.

Quod si autem eiusmodi thermas mulier habere nequeat, balneum illi ex sequentibus herbis in aqua coctis parari poterit:

℞. Artemisiæ,
Betonicæ,
Chamæpityos,
Chamædryos,
Chelidoniæ,
Gallitrici,
Foliorum lauri,
Maluæ,
Amarici,
Melissæ,
Nepetæ,
Origani,
Oxymi,
Pulegij,
Rosmarini,
Sauinæ,
Melileti,
Hyperici,
Hyssopi,
Chamæmali, ana M.j.
Carui,
Gitmini,
Siler is montani,
Anisi,
Anethi, ana ℥.iij.
Seminis lini,

Fœnogræ-

Fœnograci, ana ℥.ij.
Radicum consolidæ maioris,
Valerianæ,
Petroselini, ana ℔.j.
Sulphuris ℥.j.ſ.
Salis ℥.ij.
Aluminis ℥.j.

Mixta omnia ſacco concludantur, & in aqua bulliant. Quarto autẽ die de nouo ſemper balneum hoc erit inſtaurandum. Hoc balneum quoties reliquerit, de theriaca communi vel Mithridatio vt prædictum eſt, ſumat, lecto decumbat, & ſi qua poteſt, ſudorem prouocet. Vel confectione præſcripta eodem modo mane & veſperi vtatur.

Vbi aũt hoc balneo vti parum commodum fore videbitur, ſelectæ quædam ex prædictis herbæ colligi, & ex his fomenta poterunt fieri.

Cæterùm quando omnia hæc phlegmaticum humorem ſufficienter expurgare non potuerint, peſſarium hoc modo paratum ſingulis noctibus illi adhibere proderit: quo tamdiu vtatur, donec phlegmaticis humoribus ſuperfluis ſe liberatam eſſe ſenſerit.

℞. Artemiſiæ,
Sauinæ,
Maioranæ,
Dictamni,
Abſinthij, ana ʒ.ß.
Aniſi,
Ameos,
Rutæ,
Corticum thuris, ana ϑ.j.
Pulpæ colocynthidis ϑ.ij.

Fiat puluis, & ſubigatur cum ſucco Mercurialis vel Chamædryos, fiatq; peſſarium.

Porrò inter omnia medicamina matricem aſtringendi vix aliud magis quàm ſequens illud probari putamus.

℞. Acaciæ,
Balauſtiorum,

Capitum glandium,
Scoriæ ferri,
Mentæ,
Liliȳ,
Corticis lentiſci, id eſt, arboris maſtiches,
Corticis olibani,
Antheræ,
Sumach,
Tartari,
Spicæ, ana ʒ. ß.

Miſce & fiat puluis, ex quo cum ſucco acetoſæ vel virgæ paſtoris ſeu millæfolȳ fiant peſſariæ.

Fœtor matricis quomodo curandus.

Quoniam verò aliquando fit vt propter nimis frigidum & humidum phlegma, matrix ſemen non modo retinere nequeat, ſed etiam diro fœtore offendat, tunc ſequenti medicamine eſt vtendum.

℞. *Gallæ,*
Nucis muſcatæ, ana ʒ. *iij.*
Garyophillorum ʒ. *j.*
Muſci ℈. ß.

Terantur, & cum vini rubei ℔. *j. diſſoluantur. His cùm mulier vti voluerit, bene calidis genitalia membra abluat, pannoſq; immerſos imponat, in primis autem hoc cubitum itura faciat.*

Quod ſi magis efficax matricem aſtringendi medicamen placuerit, hoc ipſo vti licebit.

℞. *Radicis conſolidæ maioris,*
Aluminis,
Balauſtiȳ,
Myrrhæ,
Olibani,
Maſtiches,
Colophoniæ,
Boli Armeniæ,
Galarum cupreſſi,
Cornu cerui vſti, ana ʒ. *j. ſ.*

Terantur

Terantur omnia, & in puluerem redigantur, cuius dimidia pars, vel totum bulliat in vino rubeo austero, mixto aceto modico. Ea decoctione bene calida mulier genitalia abluat. Puluerem etiam siccum ijs inspergere poterit, pannum q3 aliquoties complicatum ea decoctione madefactum imponere.

Quod si hoc quoque nihil aut parum præstiterit, sequenti insuper pessario ad hunc modum parato vtendum erit.

℞. *Aluminis sciſsilis,*
Myrrhæ,
Ligni aloes,
Pilorum leporis inciſorum,
Rutæ,
Baccarum lauri,
Doronici,
Nucum cupreſsi, ana ʒ.ß.
Storacis calamitæ ʒ.ij.
Ambræ ℈.j.ß.
Moſchi ℈.ß.
Gallarum,
Maſtiches,
Aluminis ſaccharini, ana ʒ.ij

Mixta in puluerem redigantur, & cum oleo myrtillorum fiat pessarium.

CAPVT III.

De cura ſterilitatis, à bilioſis matricis humiditatibus obortæ.

QVando à cholera impregnandi difficultas fuerit, ante omnia conueniens diæta inſtituenda erit, & mediocris vſus omnium eorum, quæ hominum vitæ neceſsariò inſeruiunt, puta, ſomni, vigiliæ, motus, quietis, cibi, potus, aeris & ſimilium, vt ad frigidum & humidũ declinent omnia. Deinde poſt aliquandiu tentatum harum rerum conuenientem vſum venæ malleoli vtriuſque pedis aperiendæ erunt, in primis verò quando ſanguine

mulier abundauerit & hilarior visa fuerit. Nimium tamen sanguinem non mittat, quoniam sanguis, vt vulgo dicunt, frenum est choleræ. Post venæ sectionem sequente syrupa cholerici humores erunt præparandi.

℞. Syruporum acetosæ simplicis,
Oxysacchari simplicis,
Endiuiæ, ana ℥ j.
Aquarum Cichorij,
Lupulorum,
Bugloßi, ana ℥ ij.

Misce cum sandalo citrino, cinamomo & macis q. s. & vt potus aromatizetur. De potu hoc singulis diebus mane vacuo adhuc ventriculo, & tribus ante cœnam horis, aut quotiescunq; hoc necessarium fore videbitur, certam illi portionem propinabis. Vel si placet, pro potu hoc decoctionem hanc potes illi præbere satis calidam.

℞. Florum bugloßi,
Borraginis,
Rosarum rubearum, ana M. ß.
Violarum,
Lactucæ,
Foliorum papaueris albi,
Endiuiæ,
Scariolæ, ana M. j.
Seminis endiuiæ,
Lactucæ, ana ℥ ß.
Quatuor seminum frigidorum ʒ. vj.

Misce, & fiat decoctio in aqua fontana q. s. vel cum vini granatorum ℥ j. ß. & aceti ℥ iiij. Addantur sacchari ℔ ij. & aromatizetur cum santali citrini, cinamomi & ambræ, ana ϑ j. Vtatur hoc syrupo mane & vesperi dosi vnciarum trium.

Iam superflua materia humorum cholericorum ad purgationem parata, sequenti haustu erit expurganda.

℞. Cassiæ nouiter extractæ, vel
Mannæ electæ ℥ j.

Temperentur decoctione sequenti:

℞. Capi

℞. *Capillorum Veneris,*
Florum bugloſſi,
Violarum,
Prunorum,
Tamarindarum,
Electuarij de ſucco roſarum, ana ʒ. ij.

Miſce cum prædictæ decoctionis ℥. iij. & fiat hauſtus vnus.

Vel ℞. Rhabarbari electi ʒ. ij. Spicæ nardi grana vj. infundantur in lac caprinum cum vino albo pauco, & X. horis infuſione facta exprimantur. Eius autem colaturæ ℞. ℥ iij. & Syrupi de roſis Perſicis ℥ j. ß. & ex mixtis illis fiat hauſtus vnus.

Si potus hic non adlubeſcit, bolum illi ſequentem ſic confectum præbebis.

℞. *Electuarij de ſucco roſarum,*
Diamannæ, ana ʒ. iij.
Sacchari albi, q. ſ.

Bolus deauratus in tres partes diuiſus fiat.

Quod ſi autem citrina vel vitellina Cholera hanc difficultatem matrici peperit, ſequentibus ſolitiuis mixtis erit vtendum, certo pondere pro periti medici conſilio ſumpto, ex

Citrina vel vitellina Cholera quomodo purganda.

Electuario Diaphœniconis,
Electuario Indi,
Pilulis de Rhabarbaro, &
Aggregatiuis.

Expurgatis deinde ſufficienter ſuperfluis humoribus, matricis natura & habitudo rurſum ſequenti erit confirmanda medicamine:

℞. *Specierum diatriaſandali ʒ. ij.*
Raſuræ eboris,
Viſci quercini,
Pulueris genitalis tauri,
Matricis leporis, ana ʒ. ij.
Sacchari albi ℔. ſ.

Diſſoluantur cum aqua roſarum & confectio in morſellis fiat.

Vel aliter.

℞. Conſeruæ roſarum ℥.ß.
Borraginis,
Florum nenufaris,
Bugloſſi ana ℥.iij.
Specierum, Diarhodon Abbatis,
Diatriaſantali,
Aromatici roſati, ana ℈.j.
Margaritarum,
Pulueris gemmæ,
Raſuræ eboris,
Viſci quercini, ana ℈.ß.

Species omnes hæ diſſoluantur cum ſyrupo roſarum q.ſ. & fiat mixtura & electuarium deauratum.

His omnibus ritè expeditis, ſequenti balneo lauet, quod hoc modo paretur. ℞. *Vtriuſq; maluæ cum radicibus.*
Matris violarum,
Roſarum rubearum,
Nenufaris,
Foliorum cotoni ana M.j.
Fœnograci ℔. *ſ.*
Salis communis,
Aluminis rochæ ana ℥.ij.

Incidantur herbæ omnes minutatim, & ſacco concluſa in aqua, in quæ mulieri inſidendum eſt, bulliant. Huius balnei vſus ſingulis annis per tres aut quatuor continuas hebdomadas eſſe poterit. E balneo autem quotieſcunq; exiuerit, pondus auellanæ nucis de electuario confortatiuo præſcripto ſumere debet.

Suffitum etiam hunc interdum à balneo pro vtero faciat.

℞. *Santalorum omnium, ana ℥.j.ß.*
Styracis calamitæ ℈.ij.
Ambræ grana vj.
Roſarum rubearum,
Florum nenufaris,
Violarum, ana ℥.j.

Con-

Conquaſſentur cum aqua roſarum, & trochiſci fiant.

Vnguento item Galleni vel ſandalino lumbos & matricem aliquoties perungere non inutile erit.

Peſſarijs etiam ſic paratis noctu vti poterit.

℞. *Medullæ cruris vituli,*
Cerebri cerui,
Butyri vaccini,
Adipis caprinæ,
Seminis mercurialis, ana ℥ ß.
Acaciæ,
Hypoquiſtidos,
Santali rubei,
Styracis liquidæ,
Cornu cerui vſti, ana ʒ. ß.

Incorporentur cum oleo roſarum & lana pura, fiantq; peſſaria.

CAPVT IIII.

De cura ſterilitatis, ſi à matricis ſanguineis humoribus ſuperfluis proueniat.

QVoniam vero non ex phlegmate modò & cholera abundantibus ſterilitas inducitur, ſed ex nimio ſanguine quoq; contrahitur, eidemq; interdum reliqui humores etiam nimij vel corrupti miſcentur, primum per vrinæ indicia diſpiciendum erit, quiſnam ex illis humoribus abundet. Si ſanguinem ſolum abundare deprehenderis, tunc talis erit inſtituenda diæta, quæ ſanguinem minuat, & modicum illi alimentum miniſtret. Si humorem cholericum ineſſe ſenſeris, diætam ad frigidiorem modum inſtitues. Si phlegma in eo abundauerit ad ſiccum diætæ temperaturam diriges. Sic enim fiet, vt ad conuenientem purgationem ea ſuperfluitas cuiuſcunque tandem humoris fuerit, ſenſim præparari poſſit. Quia vero ſanguinem prædictis humoribus permixtum, ab ijſdem purgandi ratio vulgo nota non eſt, ea à peritioribus eſt petenda medicis: nos quod ad ſanguineorum humorum minuendam copiam pertinet, hîc proſequemur tantum.

Quando

Quando itaq; in mulieribus ſanguinis abundantiam conceptum impedire conſtat, primùm venæ malleoli in vtroq; pede aperiantur & iuſta ſanguinis imminutio fiat. Quo facto balneum ex talibus herbis erit præparandum, quæ ad frigidum omnes declinent. Poſt balneum autem his tabulis vti debet mulier.

℞. *Cinamomi,*
Seminis mercurialis,
Roſarum rubearum,
Limaturæ eboris,
Margaritarum præparat. ana ʒ. ß.
Coralli rubei præparati,
Pulueris de gemmis, ana ϑ. ij.
Santalorum omnium ʒ. ß.
Sacchari ℔. ß.

Diſſoluatur ſaccharum in aqua roſarum, & decoquantur omnia vſq; ad conſumptionē aquæ roſarum: quo facto, addatur conſeruæ roſarum ʒ. j. mixtiſq; omnibus, vt decet tabulæ deauratæ fiant.

Electuarium etiam huic vſui valde accommodum, de quo ante cibum nucis auellanæ pondere ſemper ſumat, hoc modo præparari poterit.

℞. *Conſeruæ roſarum ʒ. j.*
Bugloſſi,
Borraginis ana ʒ. ij.
Specierum diatriaſantali,
Diarhodon abbatis, ana ʒ. iij.

Miſceantur ſpecies hæ cum ſyrupo roſarum, & incorporentur omnia ſimul, & deaurentur cum foliis auri q. ſ. & fiat electuarium.

Fomentari etiam vtile erit ſuper ſequentium ſpecierum decoctione in aqua pluuiali facta, vel in qua chalybs extinctus ſit:

℞. *Roſarum rubearum,*
Gallarum,
Sumach,
Seminis plantaginis maioris cum foliis,
Conſolidæ maioris, ana M. ſ.
Terræ ſigillatæ,

Boli Armeniæ,
Aluminis rochæ, ana ℥. ß.

Ex præscriptis speciebus puluis quoq; fieri & in prædicta aqua bullire poterit, qua mersus complicatus aliquoties pannus, lumbis & genitalibus bene calidus imponi debet.

Emplastrum quoq; sequens prædicto modo calidum similiter imponi poterit.

℞. *Musci grana vj.*
Santali citrini,
Rosarum rubearum ana ʒ. ß.
Olei rosarum ℥. j. ß.
Misce, & fiat emplastrum.

CAPVT V.

De cura sterilitatis, ex melancholico humore natæ.

SI melancholicus humor abundans sterilitatis causa fuerit, diæta ante omnia ad calidum & humidum declinans erit instituenda. Frons quoque exporrigenda, & quantum fieri potest indulgendum gaudijs, omittendi vero mœrores, & fugienda omnis tristitia. Tum sequente syrupo superfluus humor ad purgationem præparandus & emolliendus erit.

℞. *Syrupi acetosi de radicibus ℥. ij.*
Fumi terræ ℥ j.
Aquarum scolopendriæ &
Artemisiæ ana ℥ ij.

Misceantur hæc & aromatizentur cum cinamomo, & fiat syrupus clarus.

Vel aliter.

℞. *Aquarum buglossæ,*
Pimpinellæ,
Fumi terræ,
Artemisiæ,
Scolopendriæ, ana ℥ iij.
Aceti ℥ j.
Sacchari albi ℥ iiij.

Hæc cum cinamomo aromatizata, iuleb fiant, cuius dosis sit ℥ *iiij.*

Vel aliter.

℞. *Calaminthæ,*
Origani,
Stichadis,
Eupatorij,
Florum borraginis,
Artemisiæ,
Bugloßi,
Chamædryos ana M. ß.
Scolopendriæ M. ß.
Corticum geniſtæ,
Fraxini, ana M. ß.
Paſſularum ℥. *j.*
Miſce, & fiat decoctio cum
Epithymi ℥ *j.*
Sacchari ℔ *j.*
Mellis deſpumati ℔ *ſ.*
Aceti ℥ *ij.*

Aromatizetur decoctio hæc cum cinamomo. Dosis sit cum prædictis aquæ ℥ *j.* ß.

Præparata ad purgationem his syrupis & emollita materia, conſequens eſt eandem hoc medicamento expellere.

℞. *Caßiæ nouiter extractæ,*
Mannæ, ana ℥ ß.

Diſſoluantur hæc ſequenti decoctione.

℞. *Capillorum Veneris,*
Florum borraginis,
Bugloßi,
Violarum,
Chamædryos,
Linguæ ceruinæ, ana M. ß.
Paſſularum ℥. ß.

Miſce, & fiat decoctio in aqua, cui adde

Cinamo-

Cinamomi ʒ.*j*.
Caſsiæ extractæ,
Mannæ,
Confectionis hamech, *ana* ʒ ij.
Syrupi violarum ʒ.*j*.
Miſceantur omnia, *& fiat medicamentum ſolutiuum*, *cuius doſis ſit* ʒ.*j*.ß.

Vel aliter.

℞. *Confectiones hamech* ʒ.*iij*.ß.
Sacchari q.*ſ*. *& fiat deauratus bolus trifariam diuiſus*.

Pilulis Laʒuli etiam vti licebit, quarum doſis ſit ʒ.*j*.

Expurgata materia ſuperflua, proximum eſt conuenientibus & ad rem pertinentibus vti balneis, quæ hoc modo paranda erunt.

℞. *Chamæmali*,
Meliloti,
Chamædryos,
Chamæpithyos,
Hyſſopi,
Foliorum lauri,
Lauendulæ, *ana* M.ij.
Artemiſiæ M.iij.
Maluauiſci cum radicibus M.v.
Seminis lini,
Fœnograci, *ana* ℔.*j*.
Radicum Valerianæ ℔.*ſ*.

Omnia hæc incidantur, & concluſa ſacco bulliant, cui mulier deinde inſideat.

Poſt balneum autem, vel ſingulis diebus mane & veſperi, certam particulam de ſequenti confectione comedat.

℞. *Specierum de lapidibus precioſis* ʒ.ij.
Seminis Mercurialis,
Limaturæ eboris, *ana* ʒ.*j*.
Pudendi tauri,
Coaguli leporis cum matrice, *ana* ϑ.ij.
Sacchari albi ℔.*ſ*.

Dissolue cum aqua
Bugloßi, & adde
Conseruarum bugloßi ℥. ß.
Borraginis ʒ. *iij.*
Cinamomi ʒ. *j.*

Pulueri℥anda pulueri℥entur, & confectio in morsellis fiat.

Quod si autem præscripti balnei vsus accommodus non fuerit, fomenta tamen ex præscriptis speciebus fieri poterunt, semper adhibito præcedenti hoc electuario.

Cæterum post balneum vel fomentationes, his quoq; pessarijs vti noctu & quouis alio conuenienti tempore, non erit inutile.

℞. *Costum pulueri℥atum, & cum oleo rosarum & bombyce pessarium confice. Vel cum fœnogræco & adipe anatis. Vel cum seminibus asparagi & adipe anseris. Vel cum oleo violarum, musco & seminibus prædictis.*

CAPVT VI.

De cura sterilitatis, à nimia caliditate, siccitate, humiditate, & frigiditate profectæ.

INter alia concipiendi & generandi impedimenta, non minima causa est, nimia matricis siccitas. Ea autem causa obseruata rerum omnium vsus ad humidiorem temperaturam dirigendus est, ita tamen, ne corpus per hæc debilitetur, sed confirmetur. Itaque his tabulis frequentius vti perutile erit.

℞. *Sacchari albi* ℔. *j.* ß.
Amyli ℥ *iij.*

Saccharum dissoluatur cum aqua rosarum, mixtoq; amylo fiat decoctio cum amygdalorum dulcium ℥ *iij. & oleo pauco, fiantq; morselli.*

Mirè vtile est etiam lac caprinum recens mulgendo extractum cum melle aut saccharo mixto bibere.

Balneum quoq; hoc mire conueniet. ℞. *Capita veruecum, quæ bulliant in aheno aqua pleno eousque donec ab ossibus caro resoluatur penitus: quo facto, insuper*

℞. *Foliorum*

℞. *Foliorum vitis muſcatellæ,*
Salicis,
Violarum,
Chamæmali,
Meliloti, ana M.ij.
Maluæuiſci cum radicibus M.vj.
Fœnogræci,
Seminis lini, ana ℔ *.ij.*
Radicum valerianæ ℔ *.j.ſ.*

Miſce omnia, & ex ſufficienter bullitis fiat balneum. Poterit autem & encathiſmi vice inſtrui, vt vel in illo mulier inſideat, aut vt fomenta ex eo faciat. Poſt balneum autem vel fomenta de hac confectione proximis ante cibum horis buccellam ſumere licet:

℞. *Specierum diarhodon abbatis ʒ.ij.*
Seminis mercurialis,
Raſuræ eboris, ana ℈ ij.
Matricis leporis ʒ.ij.
Seminis bombacis,
Tragacanthæ,
Gummi Arabici, ana ʒ.ß.
Sacchari albi ℔ *.ſ. in aqua bugloſſi diſſoluti,*
Conſeruarum bugloſſi,
Borraginis, ana ℥ *.j.*

Miſce, & fiat deaurata confectio.

In primo verò opus erit matricem humectare, quod partim fiet per fomenta inferius in concluſo ſedili adhibita, partim autem per peſſaria ſic præparata:

℞. *Medullæ cruris vaccæ,*
Adipis gallinæ, ana ℥ *.ß.*
Styracis liquidæ ʒ.ij.

Poſſunt inſuper addi olei amygdalorum dulcium ℥ *.iiij. fiantq; cum lana peſſaria.*

Quod ſi autem propter nimiam caliditatem conceptus impediatur, vt aut corpus complexionis nimis calidæ, aut genitalia ipſa infeſtata ſint,

tunc ante omnia conuenienti venarum inciſione facta, malleoli in ſiniſtro, & hepaticæ in dextro pede, hic calor minuendus erit. Deinde etiam purgationibus quantum ſatis eſt, erit vtendum, quibus tamen pro præparandis calidis humoribus hæc potio erit præmittenda.

℞. *Herbarum plantaginis maioris,*
Endiuiæ,
Capillorum Veneris,
Polypodij,
Fumi terræ, ana M.ſ.
Roſarum rubearum,
Florum violarum,
Bugloſſi,
Nenufaris,
Borraginis, ana p.j.
Paſſularum ℥.ß.

Mixta omnia cum aqua fontana q.ſ. ad medietatem vſque decoquantur, colentur, & colaturæ addatur ſacchari albi q.ſ. & aromatizetur cum

Cinamomi,
Raſuræ eboris,
Corallorum rubeorum præparatorum,
Santali rubei, ana ʒ.ß.

Ex prædicta decoctione ſumantur ℥.iij. *& miſceantur cum*

Rhabarbari electi pulueri zati ϑ.ij.
Serapij de epithemo ℥.ß.
Caſſiæ nouiter extractæ ʒ.j.ſ. *vel manna* ʒ.j.

Vel aliter.

℞. *Elect. de ſucco roſarum* ʒ.iij.
Caſſiæ nouiter extractæ,
Diaſenæ, ana ʒ.ij.

Miſce cum prædictæ decoctionis vel aquæ endiuiæ ℥.j.ſ. *fiat potus.*

Vel aliter.

℞. *Syrupi de roſis Perſicis* ℥.j.
Syrupi de floribus Perſicis ℥.ß.

Trochiſ-

Trochiſcorum de agarico ℥.*j.*
Caſiæ nouiter extractæ ℥.*ij.*
Aquarum Bugloſſæ &
Borraginis, ana ℥.*j.*
Miſce, & fiat hauſtus vnus.

Peſſaria quoq; parari & ſupponi poterunt, cum ſucco mandragoræ, maſtychæ, myrrha, camphora & gummi Arabico præparata.

Si verò caliditas non excedat, ſed temperatior fuerit, tunc emplaſtris vmbilico & pudendis impoſitis, quod abundat, adhuc imminuendum erit, veluti vnguento ſantalino forma liquida & craſſa decocto. Breuibus, eo modo procedi poteſt, vt ſuprà de cholera vel bile & ſanguine præſcripſimus.

At ſi frigiditas & humiditas genitalia membra nimis infeſtauerint, eorum ſuperfluitas primum ad purgationem emollienda & præparanda erit, per remedia ad calidum & ſiccum declinantia, pro ſequentis ſyrupi præſcripto.

℞. *Herbarum artemiſiæ,*
Betonicæ,
Meliſſæ,
Pulegij,
Maioranæ, ana M.j.
Radicum enulæ campanæ,
Cyperi,
Satirij,
Apij,
Fœniculi,
Aſari, ana ℥.*ij.*
Seminis aniſi,
Amomi,
Liquiritiæ,
Rubeæ tinctorum,
Paſtinacæ,
Sileris montani,
Cumini, ana ℥.*j.*
Paſſularum ℥.*j.*

Aquæ

Aquæ fontanæ q.ſ.
Sacchari vel mellis deſpumati q.ſ.

Miſceantur omnia, & poſt colaturam aromatizentur cinamomo, & oximel ſquilliticum adijciatur. Doſis huius ſunt ℥.iij.

Vel aliter.

℞. *Elect. Indi ℥.j.*
Cathartici imperialis ℥.ß.
Aquarum bugloſſi &
Borraginis, ana ℥.j.

Miſce & fiat hauſtus. Vel diſſolue cum prædicta decoctionis ℥.iij. & fiat itidem hauſtus vnus.

Pilularum fœtidarum & ex rhabarbaro confectarum itidem hic vſus eſſe poteſt.

Sufficienter purgatione facta, pilulis hoc modo paratis ℥.j. ſumptæ, cubitum ituræ vtantur.

℞. *Ligni aloes,*
Xylobalſami,
Sileris montani,
Aſari,
Maſtiches,
Nucis muſcatæ,
Seminis aniſi,
Fœniculi, ana ℥.j.
Spicæ nardi,
Calami aromatici,
Galbani, ana ℥.ß.
Myrobalanorum chebularum,
Belliricorum, ana ℥.vj.
Aloes ℥.ij.

Miſce cum ſyrupo de roſis Perſicis, & fiat maſſa pilularum, quarum doſis ſit ℥.j. Breuibus, eo modo procedi poteſt, vt ſupra in cura phlegmatis monuimus.

CAPVT VII.

De generalibus quibusdam præceptis, virorum & fœminarum sterilitati curandæ inseruientibus.

Virorum & fœminarum sterilitatis curæ magna pars in vsu rerum externarum sita est, quem tamen ita moderatum esse iubemus, ne corpus ad obesiorem habitudinem propellat, quia & pinguedo plurimum fœcunditati officit. Horrida macies etiam multo in hac causa vitio carere nequit. Quare in vtrisque his, alimentis temperatioribus, quibus minus inflandi natura insit, erit vtendum. Vino modico, cibo autem frugali & temperato. Principaliter verò mulieres complexionem & habitudinem matricis obseruent, & mensibus suis cautè intendant, ne his fluentibus, aut purgatæ iam, victu vtantur inconuenienti, sed talibus fruantur potissimum, quibus expulsiuam vim inesse constat, qualia sunt, apium, petroselinum, fœniculum, pimpinella vulgò Germanis dicta, cum similibus herbis & eiusdem naturæ radicibus. Cæterùm, vt ad omnem casum bene instructæ quælibet esse possint, contrarium cuiuis corruptæ matricis complexioni dabimus antidotum.

Et primum quidem quando matrix nimia frigiditate infestata fuerit, mensium fit retentio, ex malè dispositæ cibi potusq; ratione cõtracta, vnde dolores circa lumbos, renes, genitalia, per tergum reliquaq; corporis membra sentiuntur continui, frigoraq; subinde infestant horrida. His autem sic habentibus seruiunt quæcunque calidioris naturæ existunt, in primis verò thermæ sulphure abundantes, quales Heluetiorum præcipue existunt, Badenses dictæ. Syrupo autem vel potione pro præparatione expurgandæ huius materiæ, primum vti perutile erit huiusmodi.

℞. *Syrupi de artemisia* ℥ *j.*
Oxymelitis compositi ℥ *ß.*
Aquarum artemisiæ &
Melissæ, ana ℥ *j.*
Miscendo fiat haustus vnus.

Pro expurgatione autem hoc potu vtendum.

℞. *Benedictæ laxatiuæ,*
Cassiæ nouiter extractæ, ana ʒ.iij.
Aquarum pulegij &
Artemisiæ ʒ.j.ſ.
Miſcendo ſiat hauſtus vnus.

Diacastoreum etiam ad hunc vſum probatur.

Omnes quoq; cibi earum aromatibus quæ calefaciendi naturã habẽt, cõdiendi ſunt, puta pipere, Zingibere & ſimilibus. Breuibus, eo modo procedendum, vt ſuprà in curanda ſterilitate phlegmatica docuimus.

Deinde, ſi nimia caliditate & ſiccitate matrix infeſtata fuerit, fluent ſæpius menſes, acuti tamen, ita vt pudenda quoq; afficiantur & exulcerentur ſæpius. In hoc caſu, & diæta, & medicamina, omniumq; externarũ rerum vſus ad frigidum & humidum reuocandus erit, vt & ſuprà dictum in cura ſterilitatis ex bilis abundantia.

Quia verò & à concluſa ventoſitate ſæpe conceptus impeditur, cibo potuq; non inflante, ſed ventoſitatem diſſipante, erit vtendum, eoq; procedendum ordine vt ſuprà de mola vẽtoſa curanda docuimus. Et hæc de ijs quæ ſterilitatem rectificant, ſufficienter dicta ſint.

Adminicula fœcunditatis.

Nunc quæ fœcunditatem promouent & inducunt, in hac tractatione omittenda non ſunt. Multa hic eximiè vtilia à veteribus & recentioribus ſunt prodita medicis, quorum quæ delectiſſima ſunt, colligere, & in medium afferre, non ſine multorum fructu, perutile eſſe duximus.

Suffitus.

Suffimenta primùm prunæ iniecta, & ad matricem directa, plurimis hæc placent.

℞. *Nucum cupreſſi,*
Nucis muſcatæ,
Maſtiches,
Thuris,
Ladani,
Mirrhæ,
Galbani,
Bdellij,
Baccarum lauri, ana ʒ.j.
Styracis calamitæ,

Styracis

Styracis liquidi, ana ℈ ij.
Caryophyllorum,
Carui, ana ʒ.ß.
Ambræ grana ij.
Croci ℈ j.
Muſci grana v.

Miſceantur omnia hæc cum oleo ſpicæ odoriferæ, fiátq; trochiſci, quibus mane adhuc ieiunæ & veſperi cubitum iturę mulieres ſuffiantur. Hinc & peſſaria commoda confici quoq; poterunt.

Vnguentum.

Vnguento etiam ſequenti genitalia perungere proderit.

℞. *Styracis calamitæ ʒ.j.*
Croci,
Maſtiches,
Ladani,
Myrrhæ, ana ʒ.j.

Miſce cum oleo ſpicæ roſarum & cera alba q.ſ.
Et fiat linimentum.

Proſunt in hoc caſu & leporum aſſata cerebra.

Nonnulli autem vtuntur adipe anatum, anſerum, gallinarum, ceruorum & ſimilibus, quibus præſcriptis miſcent ſpecies, & trochiſcos faciunt ſuffitui faciendo idoneos.

Suffumigia.

Suffumigijs etiam ſequentibus præſcripto modo vti licebit.

℞. *Ladani puri ʒ.j.*
Styracis calamitæ,
Olibani, ana ʒ.j.
Ligni aloes,
Sauinæ ſiccæ, ana ʒ.j.ſ.
Ambræ grana iij.
Muſci grana vj.

Miſceantur & terantur omnia, & fiant piſtillo calido trochiſci, ex quibus ſupra prunas iniectis per embotum ſuffumigatio fiat. Ex maſſa horũ & peſſaria confici poterunt.

Vel aliter.

℞. *Ladani ʒ.j.*

Styracis calamitæ ℥.ß.
Caryophyllorum,
Ligni aloes,
Roſarum rubearum, ana ʒ.ij.
Ambræ ℈.ß.
Muſci grana vj.

Terantur omnia hæc, & trochiſci prædicto modo fiant. Nonnulli horum etiam aqua roſarum diſſolui poterunt, eaq; os matricis ablui. Hinc & peſſaria parari poſſunt. Aliud mirè vtile.

℞. *Roſarum rubearum* ℥.ß.
Thuris,
Maſtiches,
Myrrhæ,
Sanguinis draconis,
Boli Armeniæ,
Myrtillorum, ana ʒ.ij.
Styracis calamitæ ℥.ß.
Ladani ℥.ß.
Ambræ,
Muſci,
Ligni aloes,
Caryophyllorum,
Balſami artificialis,
Spicæ nardi, ana ℈.ß.

Terenda terantur, & prædicto modo trochiſci fiant, quorum per embotum ʒ.*j. ſuffiatur.*

Veteribus quibuſdam pro vero quaſi receptum erat, mulieres quæ radicibus ariſtolochiæ cum aſſata vitulina carne ſæpius veſcerentur, certò ferè maſculam ſobolem concipere poſſe.

Peſſaria. *Sed ex recentioribus plures talia peſſaria ſeptimo die poſt menſium diffluxum pro conceptu rectificando ſupponere admonent.*

℞. *Radicis gentianæ,*
Croci,
Myrtillorum,

Aloes,

Aloes, ana ʒ. ij.
Olei lini q. ſ.

Et fiat peſſarium, cuius vſum paucis diebus conceptum ſequi perhibent.

Galenus autem caſtoreum recens, & piper quoduis xij. granorum hordei pondere ſumptum, ſucco pulegij, mixta in vino cretico vel maluatico bibere conſulit. Idem ille matricem leporis ſiccatam & tritam in vino maluatico ſumptam, probari quibuſdam refert. Sed recentioribus nonnullis medicis præſcripta ſuffumigia plurimum probari certum eſt. Horum etiam dum mentionem facimus, nihil nobis cum vetularum quarundam præſtigijs, & dæmoniacis circa hanc rem artibus rei eſſe, omnibus notum eſſe cupimus. Sed hactenus de ijs quibus externa ſterilitas auerti, & fœcunditas iuuari poteſt, dixiſſe ſufficiat.

Interna fœcunditatis adiumenta.

Reſtat & de ijs paucula dicere quæ interne adhiberi poſſunt. Quia enim coniugum fœcunditas, Veneris faſtidio, & impregnandi impotentia, ſeminumque infirmitate, vel naturæ vitio, vel malarum artium præſtigijs contracta, plurimum impediri poteſt, omnia hæc quomodo corrigenda ſint ſequentium medicamentorum præſcriptis formulis exponemus.

Puluis.

Puluis autem huic rei accommodus primùm talis fiat:

℞. *Teſticulorum vulpis,*
Caſtorei,
Matricis leporis aridæ, ana ʒ. ij.
Zingiberis ʒ. ß.
Galangæ,
Piperis longi, ana ʒ. ij.
Sacchari pro pondere omnium.

Miſce, & fiat puluis, de quo plenum cochleare vnum ſingulis diebus mane & veſperi cum vino maluatico ſumendum.

Electuarium.

Electuarium etiam multum probatum, viris fœminisq; perutile, ſingulis diebus mane ieiunis veſperiq; cubitum ituris pondere auellanæ nucis ſumendum, hoc modo erit parandum.

℞. *Teſticulorum vulpis mundatorum ʒ. vj.*
Cicerum rubeorum,
Menthæ,
Satureiæ,

Erucæ ſylueſtris,
Radicis acori,
Paſtinacæ ſylueſtris,
Radicis gladioli,
Meliſſæ,
Naſturcij,
Oꝛimi,
Pulegij,
Vrticæ,
Fœniculi, ana ℥.ij.

Omnia bene mundentur, & in ouino lacte decocta quàm optimè piſtentur, & ad præparationem huius electuarij conſeruentur. Deinde

℞. *Ex cerebris columbarum,*
Gallinarum,
Gallorum,
Paſſerum,
Anatum,
Faſionarum,
Teſticulorum tauri,
Hirci ſalacis,
Gallorum,
Aprorum, ana ℥. iij.

Similiter ouino lacte decoquantur, & decocta, modico butyro recenti cum duorum ouorum vitellis ſubigantur, & in patellis ſucceſſiue aſſentur. Quo facto, ℞. *Amygdalarum dulcium,*
Nucum auellanæ,
Nucleorum communium,
Nucum pinearum, omnium mundatarum & aliquantulum aſſatarum, ana ℥.j.
Medullæ nucis Indicæ,
Dactylorum pinguium, ana ℥.j.ß.

Omnia hæc incidantur, & vltima contritione conterantur. Tandem

℞. *Priapi tauri ſicci,*
Seminis erucæ, ana ℥.ß.

Seminum

Seminum aniſi,
Bauciæ,
Aſparagi,
Fraxini,
Apij,
Petroſelini,
Raphani, ana ʒ. *ij.*
Piperis longi,
Zingiberis, ana ʒ. *iij.*
Radicum ſatyrij vtriuſq;, ana ʒ. ß.
Caudæ ſcincorum ʒ. *v.*
Caudæ lacerti ʒ. *j.* ß.

Terantur omnia hæc in puluerem ſubtiliſſimum. Præparatis autem omnibus, electuarium confice cum ſacchari ℔. *vj. de paſta prædictorum* ℔. *ij. ſumptis: vel cum mellis deſpumati* ℔. *iiij. & prædictæ paſtæ* ℔. *ij.* ß.

Vnguentum in eundem vſum quo genitalia & lumbi perungi poſſint, tale parari poterit.

℞. *Olei de ouis formicarum,*
Caſtorei,
Vulpini,
Coſtini,
Galangæ,
Sambuci, ana ʒ. ß.
Petrolei,
Olei Spicæ odoriferæ, ana ʒ. *ij.*
Radicum piperis,
Pyretri,
Euphorbij,
Caſtorei, ana ʒ. ß.
Seminis erucæ,
Cepæ, ana ʒ. *j.*

Mixta omnia cum cera alba & adipe gallinarum q. ſ. decoque, & vnguentum ex illis confice.

Aqua ad eundem vſum talis fiat: Aqua.

℞. *Quorum*

℞. *Ouorum formicarum* ℥. *v.*
Nucis Indicæ,
Scinci tranſmarini,
Caudæ lacerti,
Amygdalarum dulcium,
Pinearum,
Seminis erucæ, ana ℥. *j.*
Vrticæ,
Radicis ſatyrij vtriuſq;
Hermodactylorum,
Piperis longi & nigri, ana ℥. *ij.*
Muſci ℈. *j.*
Vini optimi albi,
Vini ſublimati ana menſ. j.

Miſceantur, & infundantur hæc omnia, & xiiij. diebus ad ſolem expoſita deſtillentur. Hæc aqua ſi vti volueris, ℞. ℥. ß. *cum Electuario Diaſatyrion* ℥. *j. mixtaq; mane & veſperi bibito bene calida.*

Probantur & hæ pilulæ veſperi ſumptæ.

℞. *Seminis erucæ,*
Raphani,
Petroſelini,
Vrticæ,
Satureiæ, ana ʒ. *j.*
Teſticulorum vulpis,
Priapi tauri, ana ʒ. *ij.*
Caudæ ſcincorum,
Lacertorum, ana ʒ. *j.*
Cerebrorum paſſerum,
Anatum,
Gallorum,
Columbarum, ana ℥. ß.
Piperis,
Galangæ,
Piperis longi, ana ʒ. *j.* ß.

Radicum

Radicum ſatyrÿ vtriuſq; ℥.ß.
Euphorbÿ,
Caſtorei, ana ℈.j.

Terantur omnia in puluerem, ſubigantur cum melle, fiantq; pilulæ, quarum doſis ſit ʒ.ij. vel ʒ.j.

Electuarium aliud ad idem mane & veſperi quantitate nucis caſtaneæ ſumendum, hoc modo parabitur. Electuarium aliud.

℞. *Radicum ſatyrÿ* ℔.ſ.
Dactylorum ℥. iiij.
Menthæ,
Zingiberis conditi,
Iniubarum, ana ʒ. iij.

Miſceantur omnia, lacte ouino decoquantur, & ſolito more piſtentur. Quo facto deinde,

℞. *Teſticulorum gallorum,*
Verris vel tauri,
Hirci ſalacis.

Eadem hæc lacte ouino decoquantur, modico butyro recenti & duorum ouorum vitellis ſubigantur, & ſucceßiuè in patella aſſentur. Poſt quæ,

℞. *Mellis deſpumati* ℔.ij.ß.
Sacchari tabarzeth q. ſ.

Coquantur hæc omnia ſucceßiuè, & bene coctis ſequentes miſceantur pulueres:

℞. *Pudendi tauri,*
Hirci,
Seminis erucæ, ana ℥.j.ß.
Galangæ,
Zedoariæ, ana ℥.j.
Cinamomi,
Zingiberis,
Piperis longi,
Seminis fraxini, ana ʒ. vj.
Seminis mercurialis.
Seminis maluæ, ana ℥. ß.

Medullæ nucis Indicæ,
Pinearum mundatarum,
Amygdalorum dulcium, ana ℥. j.

Omnia hæc in puluerem redigantur, & præscriptæ decoctioni misceantur, fiatq; electuarium. Iam & hæc de intro recipiendis sterilitatis medicaminibus sufficienter dicta sint.

CAPVT VIII.

De suffocatione matricis, eiusque causa, signis & curâ.

REstat de potissimis matricis ægritudinibus, quæ sterilitatem inducendi, conceptumq; & generationem prohibendi vim præsentissimam habent, deinceps pauca quoq; dicere, quales in primis sunt, matricis suffocatio & præcipitatio, mensiumq; fluxus nimius, eorundemq; retentio. Sed de prima primo dicendum erit.

Suffocatio matricis quid.

Suffocationem matricis, non naturalem, sed ventosis varijsq; vaporibus corrupta materia natis, coactum ipsius matricis ascensum versus diaphragma dicimus, quo fit vt pulmone arteriisq; cordis compressis, aeris meatus intercludantur, pulmoq; debita & solita dilatatione prohibeatur. Hac ipsa autem ægritudine, anhelitus rarescit, cerebrum infestatur, cor constringitur, pulmo comprimitur, sensus motusq; cessant, intercipiuntur spiritus, negant officium membra corporis, vnde fit, vt syncopæ eueniant, deliquia repentina obruant, & nonnunquam vita corde suffocato spolient: à quo effectu nomen hoc Latinis accepisse creditur.

Causæ.

Causas huius nisi præter naturam detentos menses, corruptumue semen, vel alios in matrice depravatos humores conclusos in ventositatem dissolutos, eoq; matricem sursum impellentes, alias dicere non possumus.

Signa.

Signa eius ægritudinis duplicia sunt, præsentis quidem ex præsenti paroxysmo: futuri autem, ex futuri paroxysmi petita notis. Præsentis autem ægritudinis per præsentem paroxysmum notæ signa hæc sunt: Anhelitus mulierum rarus, pulsus arteriarum paucus, manus illarum ventri supra vmbilicum pro deprimenda sursum tendente matrice continuè affixæ, curua habitudo corporis, color pallidus, responsum nullum, intellectus sine voce viuidus, motus corporis nullus, similitudo mortis præsentissimæ.

Præsentis paroxysmi signa.

An

An verò vita in tali ægritudine præsentis paroxysmi adhuc in corpore superſit, his experimentis licebit assequi. Plumæ vel lana pura eius quæ paroxysmum patitur ori imponantur, quæ si difflentur aut saltem moueantur, vitam adhuc ineſſe certum erit. Certius autem erit, vitrum aqua plenum pectori eius imponere, reliqua enim adhuc vita, pectus dilatari neceſſe eſt, & aquæ motum consequi. Vel, speculum purum politumque ori naribusque eius imponendum, & præsenti adhuc vita speculum propter calidum halitum infici videbis: quod experimentum ex omnibus videtur esse probatiſſimum. Perhibent autem quidam, quandam tribus continuis diebus noctibusq; hoc paroxysmo laborasse, mortuamq; creditam post tantum tempus tandem ad se rediisse. Nos vno naturali die, horis inquam 24. contiguis, idem in quibusdam mulieribus propter suffocationem matricis euenisse vidimus.

Futurum autem paroxysmum signa hæc præcedunt, scilicet dolores capitis, oculorum vertigo, pulsus cordis continui, anhelitus difficiles, rationis propter vapores spiritibus mixtos perturbatio, membrorum omnium debilitas, sudores frigidi, dolor in vtero continuus. Omnia autem hæc retenti & concluſi in matrice mali humores pariunt, partim proxima, partim vero remota, vt cerebrum aliaq; infestantes corporis membra, intercludendo vitalem à corde profectum calorem, donec omnes sensus simul & vires suffocent atq; perimant. Futuri paroxysmi signa.

Cæterum in cura præsentis ex ægritudine paroxysmi, primum salem aceto miscebis, & membrorum extremitates ex mixtura fricabis, pedum inquam soleas, & manuum palmas, brachiorumque pulsus. Deinde ligamentis circa pectinem, coxas & poplites adstrictis, ventosas sine scarificatione iuxtà adhibebis. Postea quæcunque tetri fœtoris sunt incensa naribus eius applicabis, veluti castoreum, assam fœtidam, plumas, crines, corium, cornu, vngulas, & quæ his sunt similia. Hæc enim animalem Spiritum sopitum impellunt & commouent, qui mox tanto fœtore impulsus, per neruos & organa ad cerebrum festinans, motiuam virtutem in eo excitat. Hic autem tanto fœtoris impetu motus, ad cor cum animali Spiritu se recipit, vbi vtrique simul retentam sopitamque vitalem virtutem in eo reparant. Omnes tandem coniuncti, matrici ad diaphragma ascendenti se opponunt, eiusque vim expulsiuam stimulant, vt expulsis qui in ea sunt corruptis Cura præsentis paroxysmi in suffocatione matricis.

humoribus, matrix se demittat, & superioribus vitalibus organis locum patulum præbeat. In hoc casu merda caballi auena nutriti vino optimo decocta, bene calida pota, multum probatur. Diacastorei quoq; ʒ. ß. in iusculo ex gallina decocta, sumpta.

Vnguentum. Vnguentum etiam quo genitalia eius quæ hanc syncopen patitur interius perungi possint, tale præparari potest.

℞. Muſci ℈. j.
Gallia muſcata ʒ. j.
Olei liliorum ʒ. ij.

Misce, & fiat vnguentum.

Suffumigia. Suffumigia quoq; ex quibus fumus ad nares dimittatur sic paratæ proderunt.

℞. Caſtorei,
Galbani in aceto ſoluti ana ʒ. ß.
Sulphuris ʒ. j.
Aſſæ fœditæ ʒ. j.

Si suffumigia vel trochiſcos parare volueris, cum oleo de caſtoreō confices. Si autem cum aceto vti volueris, lanam puram aceto in quo hi pulueres diſſoluti ſint, merſam naribus eius inſeres vel applicabis exterius.

Quod ſi autem ægritudo hæc vel à retentis menſibus, vel corrupto ſemine prouenerit, curari eo modo poterit quem ſequentibus capitibus exponemus.

Quod ſi ex nimia frigiditate huius ægritudinis cauſa extiterit, conſultiſſimum erit poſt debitam expurgationem factam thermis calidioribus vti, quales in primis Heluetiæ exiſtunt, certa diæta lauandiq; ratione à perito medico præſcripta. Quia enim multo ſulphure & nonnullo ea aqua conſtat alumine, facilius reſoluit, frigiditatem diſpellit, matricem calefacit, reliquaq; malicbria membra confortat.

CAPVT IX.

De præcipitatione matricis, eiusq; cauſis & cura.

Præcipitatio matricis quid ſit. MAtricis præcipitatio eſt ipſius matricis à ſuo naturali loco in alium quempiam locum diſceſſus & digreſſio, vel per genitale membrum progreſſus

progreſſus & eminẽtia. Contingit hæc aut propter caſum, percuſſionem vel aliam læſionem vehementem aliquam, aut propter concluſam in ea ventoſitatem vel humores corruptos, aut propter humiditatem nimiam ligamenta ipſius putrefacientem, vel propter abortus & partus difficultatem obſtetricumq; negligentiam, vel violentam ſecundarum extractionem, qua fit vt ipſius ligamenta rumpantur, & ad exitum matrix præcipitetur. Variè hæc dimotio fit, in latus in quam dextrum aut ſiniſtrum, aut inferius, & in anteriorem poſterioremq; corporis partem.

Cauſæ autem huius ægritudinis licet ex præmiſſis his facilè æſtimentur, adhuc tamen in externas & internas diuidi poſſunt. Externæ ſunt, caſus, percuſſio, læſio, magni ponderis eleuatio, curſus velox, ſaltatio, equitatio intempeſtiua, exercitium omne nimium, & quæ his ſunt ſimilia. Ite n, ſuper terram gelidam vel pauimentum frigidum diuturna ſeſſio, in frigida aqua mora longior, frigidæ potus nimius & frequentior. Impetuoſa quoq; infantis proruptio, partus difficilis, obſtetricum importunitas, ſecundarum violenta extractio, tuſsis frequens, clamor ingens, ſternutatio vehemens, teneſmus conſtringens: quæ omnia præcipitandæ matrici facilè adminicula præbent. Internæ ſunt, menſtruorum longa retentio, quorum pondere matrix degrauata, ruptis ſæpe ligamentis, in præceps deſcendit: concluſi humores, ventoſitas impellens, illámque ſuo loco dimouens. Ipſa quoque matricis nimia humiditas, ligamenta putrefaciens, & ad exitum ea tabe impellens. Externæ cauſæ

Cauſis non abſimilia huius ægritudinis ſigna ſunt: Externarum cauſarum ſigna quæcunque hanc ægritudinem patitur facilè referet. Interna verò ſe pro ratione dimotionis matricis habent. Si enim ſine præfocatione ſurſum diaphragma verſus vergat, dolores & grauedines ſupra vmbilicum ſentire, maſſam rotundam globi inſtar in ventre tangere, & cita ſuſpiria ſin gultusq; quaſi inteſtina eius velocitermanu compreſſa ſint, in muliere obſeruare licebit, vertigine oculorum, capitis doloribus, cibi faſtidio & eructationibus frequentibus præcedentibus & concomitantibus: interdum & ſonitu ventris audito, maximè cùm à cõcluſa ventoſitate ea dimotio orta fuerit. Ad inferiora autem ſi ſe præcipitem dederit, tunc dolores plurimi circa renes, lumbos, & pudenda erunt, maſſaq; rotũda in collo matricis tactu obſeruabitur, qua veſica & rectum inteſtinũ ita comprimuntur, vt & vrinam Signa.

& excrementa difficile sit excernere: vrina quoq; alba & spissa erit, lurida infundo vel nigra collecta fece: pulsus ferè nullus, mollis, tenuis, crassus & inordinatus. Quod si matricis humiditate nimia, ligamenta eius putrefacta sint, ita vt ea causa ad exitum ipsa præcipitata sit, hoc nullo dolore fieri tenendum est: cùm autem ita habet, fœtida putridaq; tabes continue è matrice profluit. Difficultate partus si contigerit, per pudenda quidem in vniuersum se non exeret, sed laboribus, maioribusq; exercitijs impulsa procurret, & inter labia compressa magnos dolores mouebit. Omnes autem hæ ægritudinis huius conditiones diligenter obseruandæ sunt, vt eo commodior in cura adhibenda progressus fiat.

Cura suffocationis matricis.

Superest iam de cura quoque quantum cognoscere & ex alijs vtiliter colligere licuit, admonere diligentius. Quod si sursum matrix sine præfocatione dimota fuerit, faciliter in suum locum, embotis, fomentis, rebusq; alijs repellendi vim habentibus, reduci poterit, vt ex tractatione superioris Capitis de suffocatione matricis luculenter patuit. In latus verò dextrum si concesserit, ex opposito latere ventosa sine scarificatione apponenda sunt. Ligaturæ quoq; ex panno aliquoties complicato fiant, inserto fasciculo ex talibus rebus medici alicuius dictamine composito, quæ matricem impellendi vim habeant. Ea ligaturis inclusa, ei in quod matrix dimota est lateri alligentur, & super ea hanc infirmitatem passa mulier decumbat, eiusq; repellendæ periculum faciat. Ea autem erunt, melissa, chamæmala, artemisia, melilotus, ruta, & quæ his sunt similia.

Pulus.

De sequenti autẽ puluere vacuo adhuc ventriculo singulis diebus mane cochlear vnum plenum cum vino bene calidum sumere debet.

℞. *Florum & baccarum lauri,*
Cornu cerui vsti, ana ʒ.ij.
Myrtillorum ϑ.ij.
Aristolochiæ rotundæ ʒ.j.
Misce & fiat puluis.

Vel aliter.

℞. *Nucleorum Persicorum numero XII.*

Dissolue cum vitellis ouorum trium. Deinde

℞. *Cinamomi,*
Baccarum lauri,

Aristolo-

Aristolochiæ rotundæ, ana ʒ.j.
Dictamni ʒ.ß.
Nucis muscatæ ℈ j.
Croci ℈.ß.

Misce cum vino & saccharo q.s. offa autem hinc decoquatur, quam vacuo adhuc ventriculo bene calidam mulier commedat. Mire enim restituendæ matrici seruit, eiusq; dolores mitigat.

Quod si autem deorsum præcipitata sit, & per pudenda promineat, Balneum.
primum clystere conuenienter alui excrementa prouocanda, exonerandaq; vesica similiter, vterus autem balneo sequenti emolliendus, vt facilior matrici regressus fiat.

℞. *Artemisiæ,*
Chamæmali,
Maluæ vtriusq; cum radicibus,
Fœnogræci,
Baccarum lauri, ana M.j.
Misce & fiat balneum.

Balneo quotiescunque exierit, matrix calidis foueatur pannis, & viscositate ex granis cydoniorum aqua acaciæ mollitis confecta perungatur, vt lubrica sit in recursu. Aspersa deinde sequenti puluere, calido panno fota in vterum remittatur.

℞. *Succi acaciæ ʒ.ij.*
Myrtillorum,
Balaustiorum,
Rosarum rubearum, ana ʒ.i.ſ.
Misce & fiat puluis.

In cura autem huius ægritudinis mulier supina decumbat, natibus mediocriter surrectis, vt præcipitata matrix eo commodius in vterum repellatur. Reducta illa, exporrectis cruribus iaceat, vitrum autem amplum vel ventosæ plures iacenti ventri adstringantur, & quæcunque boni iucundiq; odoris sunt, veluti ambra & similia, naribus eius adhibeantur, vt percepti odoris suauitate matrix sursum trahatur. Iacenti etiam suf- Suffitus.
fitum facies, qui solum ad matricem eius, ad nares vero nequaquam perueniat.

℞. *Suc-*

℞. *Succi acaciæ,*
Oſſis ſepiæ,
Balauſtiorum,
Radicum biſtortæ,
Gallarum,
Nucum cupreſſi,
Myrtillorum vel foliorum eius, ana ℥.ß.
Maſtiches,
Olibani, ana ʒ.iij.
Aſſæ fœtidæ ℥.j.
Miſce, & fiat puluis.

Poſt ſuffitum hunc matrix ſpongijs calidis ſequenti decoctione merſis & ſucceſſiuè applicatis fouenda erit.

℞. *Myrtillorum, M.j.*
Roſarum rubearum,
Glandium,
Balauſtiorum,
Acaciæ, ana M.ſ.

Miſce, & fiat decoctio cum vino rubeo vſq; ad partem tertiam. Poſtea hoc peſſario vti proderit.

Peſſarium.

℞. *Aſſæ fœtidæ* ℥.j.
Maſtiches ʒ.ij.
Myrtillorum,
Thuris,
Gallarum,
Nucum cupreſſi, ana ʒ.j.ſ.

Miſce cum oleo myrtillino, & fiat peſſarium ex pura lana, longitudine & craſſitudine vnius digiti, ſerico obductum.

Experimentum etiam valde vtile hoc probatur. Allium contuſum in aqua ita diſſolue, vt nihil ſpiſſitudinis reliquum ſit, ea aqua prominens matrix lauetur, ſequentiq; conſperſa puluere in vterum remittatur.

℞. *Pinearum combuſtarum,*
Cornu cerui vſti,
Thuris,

Maſti-

Maſtiches, ana ʒ.j.
Miſce, & fiat puluis.

Quomodo retinenda matrix repulſa in vterum.

Reducta iam in vterum matrice & in locum ſuum repoſita, ventoſis vtendum, & quæcunque ipſam trahendi retentiuam vim habent. Pro certo experimento quidam hoc agnoſcunt, vrticas bene contuſas emplaſtri vice ventri imponere, neq; cito inde dimouere, ſic enim matricem & retrahi, & reductam vſq; retineri.

Balneum.

Sed vt in vterum reducta maneat, neq; ſtatim in præceps iterum ruat, ſequentibus præceptis confirmari debet. Primò, toto die poſt reſtitutionem matricis mulier ſupina recumbat. Poſtridie verò balneo his herbis cocto circiter horæ vnius ſpacio inſideat.

℞. *Roſarum rubearum,*
Myrtillorum,
Seminis ſumach,
Foliorum meſpili,
Sorbellorum,
Corticum quercus,
Glandium,
Origani,
Saluiæ,
Rutæ,
Conſolidæ maioris, ana M.j.

Miſceantur & conquaſſentur omnia, & in aqua pluuiali vel in qua ferrum candens extinctum ſit, decoctio vel balneum fiat.

Balneo egreſſa hunc puluerem vino bullitum bene calidum bibat.

Puluis.

℞. *Rutæ,*
Artemiſiæ, ana M.ſ.
Caſtorei ʒ.ij.
Miſce & fiat puluis. Tunc

℞. *Vini albi optimi q.ſ.*
Cola & colaturæ adde
Methridatis ʒ.ij.
Et fiat potus calidus.

Postea genitalia nouem continuis diebus fomentanda, iuxtaq; vtendum pessarijs.

Emplastrum. *Decimo autem die emplastrum sequens super corium album diductū infimæ ventris parti imponēdum, continueq; aliquot septimanis illic relinquendum. Cerotum autem vel emplastrum sic fiat:*

℞. *Thuris,*
Mastiches,
Opopanacis,
Terebinthinæ,
Galbani,
Serapini,
Resinæ pinus,
Styracis liquidæ,
Colophoniæ, ana ʒ.ij.
Ceræ citrinæ ʒ.iij.

Misce & fiat cerotum.

Vel aliter.

℞. *Galbani ʒ.ß.*
Galliæ muscatæ ʒ.j.
Caryophyllorum ʒ.ß.
Resinæ pini &
Colophoniæ q.s.

Misce & fiat cerotum.

Præterimus hic de industria nec sine magna causa, quiddam quod solis doctioribus & peritioribus in hac cura notū est, quod ab illis quotiescunq; opus fuerit, peti poterit.

Notabis porrò, quod quando prædicta ægritudo à frigiditate, viscositate, ventositate, vel nimia matricis humiditate orta fuerit, eo modo omninò procedi debere quem suprà de mola ventosa & aquosa, tympanitide inquam & hydrope differentes, præscripsimus.

CAPVT

CAPVT X.

De superfluitatibus menstruorum, & eorundem cura.

QVemadmodum præter naturam menses retineri possunt, ita præter naturam quoque fluere nimium: & vt ex retentis, ita ex abundantibus quoq; ægritudines mulieribus, Hippocrate monente, possunt conciliari plurimæ. Vt aũt naturalis menſium fluxus, quem menſtruam purgationem aliâs dicimus, in mulieribus bene corpore & ætate dispositis naturaliter lunatione quauis fluere debet, à tertio inquam aut quarto post nouiluniũ die ad octauum vsq; circiter (licet & hic multa sint discrimina ætatum, complexionum & habitudinis corporum:) ita non naturalem fluxum dicimus, si modo dictum tempus excesserit. Hunc autem dupliciter contingere, id est, externis & internis de causis euenire videmus. Fluxus menſium non naturalis.

Extrinsecæ causæ hæ sunt, velut si venula aliqua rumpatur in orificio aut collo matricis propter nimium aliquod exercitium vel læsionem subeũtem, puta subleuationem nimiam, percussionem, casum, impetum aut exulcerationẽ. Ex abortu quoq; partuq; difficili & matricis hulceribus tale quid potest contrahi. Contingit tamen aliquando tales fluxus in prægnantibus obseruari singulis mensibus, quibus tamen neque debiliores fiant, neque vllũ infanti alimentum subtrahant. Externæ causæ.

Intrinsecæ causæ aut ex natura ipsa, aut sanguine æstimantur. Ex natura, cùm ea robustior sanguinem expellit, debilior autem retinere nequit. Ex sanguine ipso, cùm aut nimium calidus & acutus, aut nimium frigidus & tenuis existit: rursum quando ocio nimioq; cibo & potu, nimia sanguini alimenta præbentur.

Signa autem certa occurrunt, quibus an externa vel interna de causa Signa causarum.
proueniant, certo deprehendi possit. Si externa de causa, veluti ex vena rupta, propter nimium aliquod exercitium, læsionem aut casum contigerit, sanguinis color primo rubens, mox verò niger & luridus erit. Si statim diffluat, natiuo colore apparebit: retentus autem aliquando in matrice, tetrò crassoq; colore prodibit: si diutius illic manserit, totus sanioſus erit. Si autem propter hulcera matricis sanguis fluxerit, primum clarus & tenuis, mox verò sine omni dolore sanioſus erit. Si naturæ virtus robustior expellat, tam

ſine dolore fiet, vt corpus etiam alleuetur inſuper, eo quod natum non plus excernit, niſi quod in qualitate aut quantitate abundat. Si propter defectum retentiuæ virtutis contigerit, guttatim, paulatim & inordinatè ſine intermiſſione fluet, ea vero quæ hunc fluxum patitur pallida, macilenta, membrisq; penitus diſſoluta fiet, ipſe autem ſanguis natiuum colorem retinet, diffluensq; non vrit, mordet, aut doloribus infeſtat. Huius autem cauſæ fluxus mulieribus vt plurimùm annum iam 50. ſuperantibus accidit, quãdo menſes ipſarum recedunt in vniuerſum. Iunioribus cùm accidit, ex vehemẽtibus paroxyſmis tertianæ, quartanæ, & cephalææ plerumq; contigit. Hæc enim natiuam virtutem diſſipant talemq; fluxum faciliter inducunt. Si à caliditate aut acrimonia ſanguinis prouenit, ipſe fluxus orificium matricis mordet, vrit, inflammat & corrodit. Hunc fluxum patiens, ſitim patitur maximam, labiaq; eius fiſſuris infeſtantur, ex acutiſſimis & calidiſſimis ſanguinis vaporibus ſurſum halantibus, enatis. In papillis mamillarum dolores ſentiuntur maximi propter earum cum matrice affinitatem. Sanguis croceus & niger eſt, nec copioſe fluit, licet impellatur vehementius. Si propter ſubtilitatem & tenuitatem ſanguinis oriatur, ſanguis ipſe purus & clarus eſt, fluxus vero modicus. Si mixtus calor fuerit, in matrice aliisq; notis obſeruabitur facile: ſi mixtum frigus, obſeruabitur itidem. Si propter liquiditatem fluidus extiterit, cauſa huius eſt male diſpoſita habitudo corporis, & concoctionum debilitas, ex abundantia multarum humiditatum & ventoſitatum in matrice concluſarum contracta. Quod ſi autem de humore fluxum impellente certam cupis tenere notitiam, pannum lineum leuiter ſanguini menſtruo intinctum reſpice. Huius color ſi ad rubedinem deflectat, a ſanguine: ſi ad citrinitatem, à bile: ſi ad albedinem, à phlegmate: ſi verò ad nigrum, à melancholia, fluxus cauſam eſſe ſcias.

Qui fluxus reſtringendi.

Notabis porrò, vbi fluxus tolerabilis extiterit, qui corpus non emaciet nec debilitet, ſed alleuet agiliusq; reddat, virtute naturali hunc impelli, hoc tantum quod in ſanguine nimium eſt excernente, eoq; fluxum hunc reſtringi non debere. Si verò contrarium fiat, omninò reſtringendus eſt, ne ad febres bilioſas & cholericas propellat, eò quòd euacuato ſanguine bilis dominatur & exultat, & fræno ſuo liberata, indomita moleſtat. Sãguis enim, vt vulgò dicitur, choleræ frænum exiſtit. Quia verò etiam naturalis color ſan-

lor ſanguine nutritur atque fouetur, eo diffluente, neceſſarium eſt caloris quoq; defectum ſequi, eoq; omnia membra frigeſcere, totum corpus debilitari, appetitum vniuerſum tolli, concoctiones impediri, tabem & hydropem, nec non alios quoq; miſerrimos morbos tandem conſequi.

Quia vero non ſufficit ægritudinis tantùm diuerſitates nouiſſe, niſi & de conuenienti cura repellendi conſtet, deinceps de cura quoq; horum, quæ delectißima videntur eſſe, pauca ex multis afferemus. Quemadmodum autem internæ & externæ horum fluxuum cauſæ ſunt, ita etiam interna & externa curæ erit.

Et primum quidem, ſi externa aliqua de cauſa fluxus contigerit, ante omnia diæta omniumq; rerum externarum vſus ad frigidum & ſiccum pro minuendo ſanguine inſtituendus erit. Multum itaq; proderit lacte vel aqua, in qua chalybs extinctus ſit, omnes conuenientes cibos decoquere, & caulibus cum lentibus aut fabis decoctis veſci. Vel ſi placet, talis decoctio qua reliqui deinceps cibi decoquentur, primum parari poterit. Interna cura fluxuum non naturalium.

℞. Foliorum plantaginis,
Florum verbaſci cum folijs, ana M. j.
Radicum ſymphyti, id eſt.
Conſolidæ maioris ℥. j.

Miſce, & cum aqua vel lacte ferro extincto decoque, cola & exprime. Ex hac decoctione omnes alij cibi parari poterunt, veluti amygdala, lentes, fabæ, milium, oryza, amylum, & ſimilia. Ex carnibus aſſatæ præ elixis proderunt. Embammata quoq; ex ſucco de ribes, acetoſæ & berberis parari, reliquisq; cibis miſceri poterunt. Aromatibus, omnibusq; quæ calidioris naturæ ſunt, inprimis verò croco abſtineat. Vinum rubeum craſſum bibat, aqua chalybeata lymphatum. In eo vino aurum quoq; ſæpius extingui proderit. Exercitium nullum ſit, quies vero altißima. Somno multo vtatur, Venere in vniuerſum, vti præſentißimo veneno, abſtineat. Conſtipata ex diutino fluxu aluus, modico clyſtere laxari poterit. Fluxum autem niſi debilitatem aliquam induxerit, nullo modo reſtringes, ne naturæ ſuperflua ſponte excernenti te malo molimine opponas.

Cæterùm quando neceſsitas poſtulauerit, tunc demum fluxum hunc aſtringere proderit. Primum autem hoc puluere vteris, de quo ℥. j. cum aquâ in qua aurum extinctũ ſit, vna doſi ebibendã dabis. Puluis aũt ſic parabitur: Quando & quomodo reſtringendus fluxus.

℞. *Terræ ſigillatæ,*
Carabe,
Succi acaciæ, ana ʒ. ß.
Hypociſthidos,
Cornu ceruì loti & vſti,
Coaguli hœdi vel leporis, ana ʒ. ij.
Corallij rubei præparati & triti ʒ. j.
Gummi Arabici,
Coſti,
Sanguinis draconis,
Boli Armeniæ præparatæ, ana ʒ. j. ß.
Conſolidæ maioris,
Florum cydoniorum,
Corticum granatorum, ana ʒ. j.
Margaritarum præparatarum ℈ j.
Mumiæ ʒ. ß.
Myrtillorum,
Olibani, ana ʒ. j.
Lapidis hæmatitæ,
Radicum nenufaris, ana ʒ. j. ß.
Miſce omnia, & fiat puluis.

Sequentem etiam hunc puluerem in ouo comedendum non inutiliter dabis.

℞. *Boli Armeniæ præparatæ,*
Terræ ſigillatæ,
Sandali rubei,
Antheræ, ana ℈. j. ß.
Corticum granatorum,
Capitum glandium,
Nucis muſcatæ, ana ʒ. ß.
Miſce, & fiat puluis.

Vel electuario hoc mane & veſperi vtatur:

℞. *Antidoti Athanaſiæ,*
Micletæ, ana ʒ. j.

Conſer-

Conſeruæ roſarum veteris ℥. j. ß.
Corticum granatorum,
Capitum glandium,
Nucis muſcatæ,
Coralli rubei & præparati ana ℈ j. ß.
Margaritarum præparatarum ℈ ß.
Terræ ſigillatæ, ʒ. ß.
Sanguinis draconis,
Boli Armeniæ præparatæ,
Lapidis hæmatitæ, ana ℈ j. Miſce cum ſyrupo granatorum q. ſ. & fiat electuarium. Adde ſi opus ſit philonij Perſici ʒ. j. Contra ſitim autem aqua chalybeata ſyrupo cydoniorum & granatorum, & ſucco de ribes & acetoſæ ſimplicis mixta, pro potu erit præparanda.

Compoſita medicamina.

Quia vero in reſtringendo hoc fluxu vt plurimum compoſitis veteres medici non ſine laude vti conſueuerunt, deinceps ex his quoque nonnulla afferemus.

Electuarium.

Electuarium ante omnia parabis, de quo ℥. ß. ſingulis diebus mane vacuo adhuc ventriculo mulieri hunc fluxum patienti in vino rubeo chalybeato diſſolutam præbebis.

℞. *Radicum conſolidæ maioris & plantaginis q. ſ.*

Hæc bene cocta piſtentur, & per pannum equinis ſetis confectum colentur, deinde

℞. *Paſtæ conſolidæ ℥. ij. ß.*
Radicum plantaginis ℥. j. ß.
Sacchari ℔. ſ.

Saccharum in aqua pluuiali vel ferrata diſſolue, vel in aqua plantaginis, in qua hæmatites lapis ad rubedinem vſq; diſſolutus, ſubige, mixtaq; omnia paruo lento q; igni decoque, decoctis autem & infrigidatis parumper ſubſcriptas ſpecies adijce:

℞. *Sanguinis draconis,*
Succi acaciæ,
Seminis ſumach,
Terræ ſigillatæ,
Carabe,

Cornu

Cornu cerui vsti & loti ana ʒ.j.
Margaritarum præparat. ϑ. iiij.
Corallij rubei præparati ʒ.j.ß.
Spodij,
Lapidis hæmatitæ,
Seminis apij, ana ϑ. ij. Trita misce, & in forma solidæ electuarium in buccellos diuidendum confice.

Vel aliud electuarium hoc modo præpara:

℞. *Conserue rosarum antiquæ ℥.j.*
Diacydonion cum saccharo sine speciebus ℥.iij.
Diarhodon specierum abbatis,
Coralliorum rubeorum præparatorũ & tritorum ϑ iiij.
Margaritarum præparat. ʒ.j.
Trochiscorum de charabe, de terra sigillata, ana ϑ ij.
Spodij,
Lapidis hæmatitæ,
Mumiæ ana ʒ.ß.

Misce cum syrupo granatorum, & fiat electuarium deauratum, de quo singulis diebus mane & vesperi portio nucis castaneæ quantitate sumatur, & è vino rubeo chalybeato dissoluta bibatur.

Pilulæ. *Pilulas etiam sequentes singulis diebus ieiuno adhuc ventriculo septem semper vna dosi acceptis, sumere licebit.*

℞. *Mumiæ,*
Thuris,
Mastiches,
Cornu cerui vsti & loti ana ʒ.ß.
Coaguli leporis vel hædi ϑ iiij.

Misce cum aquæ plantaginis, in qua dissolutum sit gummi Arabicum, & formentur pilulæ ad modum cicerum.

Laudat in hoc casu Mesue etiam pilulas de bdellio maiores & minores dosi ʒ.j. sumendas. Prosunt tamen & hæ sequentes pilulæ:

℞. *Terræ sigillatæ,*
Boli Armeniæ præparatæ,
Gallarum,

Sanguinis draconis,
Coaguli hœdi, ana ʒ. j.
Camphoræ ℈ ij.

Miſce, & cum ſyrupo myrtino pilulæ fiant, quarum doſis ſit ʒ. j.

Non minus iam externæ quoque curæ foris adhibendæ quàm internæ hactenus pertractatæ ratio habenda eſt. Multa enim ſunt, quæ externe adhibita mire fluxibus his curandis inſeruiant. Primum autem encathiſmus talis eſt parandus: Externa cura. Encathiſmus.

℞. *Caudæ equinæ,*
Foliorum mori,
Pirorum,
Prunellorum,
Sarborum,
Meſpilorum,
Corticum interiorum quercus,
Roſarum rubearum,
Virgæ paſtoris, ana M. *ij.*
Gallarum,
Myrtillorum, ana ℔ *j.*
Meſpilorum,
Sorborum,
Capitum glandium, ana ℔ *ij.*

Miſce, & ex omnibus aqua ferro extincta decoctis encathiſmus fiat.

Si encathiſmo hoc vti commodum non ſit, ſuffitam talem perembotum recipiendum præparabis. Fomentum.

℞. *Colophoniæ ʒ. ß.*
Spodij,
Boli Armeniæ,
Blattæ Byzantinæ,
Papaueris nigri,
Hyoſciami, ana ʒ. ij.

Miſce, & fiat puluis craſſus.

Vel hoc valde probato experimento vtendum. ℞. *Corticum piceæ tritorum à coriarijs, qui ad opus ſuum ijs iam vſi fuerint,* ℔ *j. gallarum*

partes ſeu nucleos interiores: racemos vel ſcapos vuarum aridos, hæc ſimul mixta bulliant in aqua chalybeata, illudq; fomentum per embotum mulier in matricem dirigat: eoq; facto, pro confortatione ex præſcripto electuario buccellam comedat.

Vnguentum. *Mire probatur etiam vnguentum comitiſſæ, quod quia myropolis notum, non fuit opus hic adſcribere. Id autem ſi comparari non poßit, vnguento ſequenti ſic parato vti licebit vtiliter.*

℞. *Olei myrtillorum ℥. iiij.*
Succi plantaginis maioris ana ℥. ij.
Pulueris maſtiches ʒ. ij.
Seminis ſumach,
Succi acaciæ,
Hypociſthidos,
Myrtillorum,
Terræ ſigillatæ,
Boli Armeniæ ana ℥. ij. ß.
Spodij,
Hordei vſti,
Roſarum rubearum, ana ʒ. j.

Epithema. *Miſce cum cera q. ſ. & fiat vnguentum.*
Epithema quoq; vtile tale fiat:

℞. *Succi conſolidæ maioris,*
Plantaginis vtriuſque,
Pentaphylli, ana partes æquales.
Aceti parum.

Miſce omnia, iſque madefacta linteamina ventri & lumbis imponito.
Vel aliud hac forma parabis.

℞. *Succi acaciæ,*
Hypociſthidos,
Pſidiæ,
Terræ ſigillatæ,
Trochiſcorum de carabe,
Colophoniæ, ana ℥. ß.

Miſce,

Miſce, & fiat puluis, quem cum ſucco plantaginis ſubactum cataplaſmatis modo ante & retro adhibebis.

Emplaſtrum quoq; uon inutile tale fiat: Emplaſtrum.

℞. *Pulueris cornu cerui vſti,*
Chartæ combuſtæ,
Squamæ ferri ana ℥.j.
Capitum glandium ℥.ij.

Miſce, & fiat puluis, qui cum albumine oui, pauco aceto & aqua plantaginis ſubactus, fiat emplaſtrum.

Aliud quoddam hoc modo parabitur:

℞. *Maſtiches,*
Olibani,
Mumiæ,
Sanguinis draconis, ana ℥.j.
Pſyllij vſti,
Aluminis,
Radicum ſymphyti,
Piſidiæ,
Balauſtiorum, ana partes æquales omnium pulueriZatorum ℥.ß.
Lumbricorum tritorum,
Thuris, ana ℥.ij.

Miſce, & cum albumine oui, pauco aceto & aqua plantaginis fiat emplaſtrum.

Aliud emplaſtrum epithematis modo vtendum, rurſum ſic fiat:

℞. *Succum plantaginis aceto mixtum, in ea mixtura corium vaccinum liquefacito, deinde coquito, pannumq; aliquoties complicatum ei decoctioni mergito, & vt epithema pro more imponito.*

Quod ſi omnibus his fruſtra vſus fueris, tandem his peſſarijs, miram aſtringendi vim habentibus, vti poteris. Peſſaria.

℞. *Trypheræ magnæ,*
Micletæ,
Athanaſiæ, ana ℥.j.
Hypociſtidos,

Succi acaciæ,
Boli Armeniæ,
Sanguinis draconis,
Radicum consolidæ maioris,
Arnogloßi,
Gallarum,
Pſidiæ, ana ʒ. j.

Miſceantur & incorporentur omnia cum ſucco plantaginis & rutæ, fiant ǭ peſſaria.

Vel aliter.

℞. Gallarum immaturarum combuſtarum aceto extinctarum ʒ. ij.
Gummi Arabici ʒ. ß.
Sanguinis draconis,
Pulueris radicum ſymphyti,
Sumach,
Maſtiches,
Capitum glandium,
Hypociſthidos,
Acaciæ,
Cornu cerui vſti,
Colophoniæ,
Myrrhæ,
Scoriæ ferri, ana ʒ. j.
Camphoræ ℈ j.

Miſce & incorpora omnia ſimul cum ſuccis ſanguinariæ, ſemperuiuæ, ſolani, vermicularis & plantaginis q. ſ. fiat ǭ peſſarium.

Vel aliter.

℞. Cineris teſtarum ouorum combuſtarum,
Teſtarum de cancris,
Sanguinis draconis,
Boli Armeniæ,
Stercoris bouini ſicci, ana ʒ. ij.
Marchaſitæ argenti vel auri diligentiſſime triti ʒ. j.
Pilorum hircorum,

Leporum,

Leporum,
Bombacis, omnium combuſtorum, ana ʒ.ß.
Miſce cum ſucco rutæ & plantaginis q.ſ. & fiat peſſarium.

Quod ſi autem nimia ſanguinis caliditas fluxū impulerit, magnamq; ſitim pepererit, diæta ad frigidum & ſiccum declinanda erit, vſusq; rerum externarum omnium talis inſtituendus eſt qui corpus confirmet & vegetet. Potus eſto, aqua chalybeata, ſyrupo granatorum mixta. Electuarium autem tale primum parari poterit, de quo mane & veſperi & poſt cibum ſumptum buccellam quantitate nucis caſtaneæ comedat. Si fluxus à caliditate ſanguinis ſit, quomodo curandus.

℞. *Conſeruæ roſarum antiquæ ʒ.j.*
Diaolibani ʒ.ij.
Coralli rubei & præparati ʒ.j.
Margarit. præparat. ϑ.j.
Seminis cumini in aceto per diem infuſi ʒ.j.ſ.
Menthæ ſiccæ ϑ iiij.
Olibani ϑ ij.
Maſtiches,
Nucis cupreſſi,
Radicis biſtortæ, aua ʒ.ß.
Spicæ Indicæ ϑ.j.

Terenda terantur omnia cum ſyrupo de granatis q.ſ. ſubacta fiant electuarium deauratum.

Pilulis ſequentibus etiam vtendum erit quinque ex illis mane, vel tribus ante cœnam horis drachmæ pondere ſumptis.

℞. *Thuris,*
Maſtiches,
Mumiæ,
Aluminis,
Cornu cerui vſti & loti,
Nucum cupreſſi,
Coaguli leporis vel hœdi, ana ʒ.j.
Gummi Arabici ʒ.j.

Miſce, & cum ſucco cardui Mariæ fiat maſſa pilularum.
Laudantur hic & pilulæ de bdellio cum ſucco porri præparatæ.

Emplaſtrum hoc, vel ſolida, vel liquida forma vnguenti modo paratum, multam ante & retro perungendo mulierem vim habebit.

℞. *Olei maſtiches* ℥.ij.
Myrtini,
Succi menthæ,
Roſarum rubearum, ana ℥.j.
Pulueris maſtiches ℥.ij.
Nucum cupreſſi,
Mumiæ,
Biſtortæ,
Olibani,
Myrtillorum,
Roſarum rubearum, ana ℥.ij.
Cypſi vſti,
Aluminis,
Gallarum,
Capitum glandium, ana ℥.j.
Boli Armeniæ,
Terræ ſigillatæ, ana ℥.ß.
Ceræ albæ q.ſ.
Miſce, & fiat emplaſtrum.

Hoc vnguento vncta, ſequens cerotum ante retroq; impoſitum vſque geſtare poterit.

℞. *Maſtiches* ℥.j.ſ.
Ladani,
Olibani. ana ℥.ij.
Gallarum,
Nucum cupreſſi,
Biſtortæ,
Mumiæ, ana ℥.j.
Myrrhæ,
Galbani,
Terræ ſigillatæ, ana ℈ ij.

Miſce cum oleo maſtichino & cera q.ſ. fiatq; cerotum, quod ſupra corium

rium album linitū ante retrogᵣ mulieri fluxum patiēti imponatur. Prosunt in hoc casu thermæ, non sulphureæ, sed cupro & alumine constantes.

Quod si autē ex sola frigiditate sanguinis fluxus ortus fuerit, tum eo omnino modo procedendum vt suprà in curanda sterilitate phlegmatica præscripsimus.

CAPVT XI.

De retentionis menstruorum causis & cura.

QVia verò de nimijs menstruum fluxibus eorundemq; cura priori capite docuimus, proximum est de retentione ipsorum aliquātulum quoq; verba facere. Inde enim plurimæ ægritudines contrahuntur, si contra naturam detineantur, nec singulis lunationibus in mulieribus ætate & habitudine corporis bene dispositis tanto fluxu quanto oportebat, alleuentur. Hanc autem externis & internis de causis contingere tenendum est.

Externæ causæ sunt, aer nimis calidus, frigidus & siccus, cibi nimis calidi & styptici, quibus humores aduruntur, corpus exciccatur, & concoctiones impediuntur: cibi item nimis frigidi, propter frigus nimium reliquos corporis humores congelantes, & restringendo ab exitu prohibentes. Ad has causas & hæ pertinent: vigilia nimia, ieiunium immodicum, intempestiua & subitanea quæuis corporis commotio, velut ira grandis, furor subitus, mœstitia grauis, luctus ingens, solicitudo nimia, labor magnus, morbi maiores quiuis, paroxysmi acuti, febris quartana, cephalæa, hectica, pinguedo nimia, fluxus sanguinis narium vel membri alicuius alterius, hulcera & apostemata grandia. Externæ causæ retentionis menstruorum.

Internæ causæ sunt, partim ex humoris vitio, partim verò sine humoris vitio contractæ. Sine humoris vitio causæ sunt, nimia caliditas, frigiditas & siccitas. Biliosis enim propter caliditatem nimiam humores exciccantur, eoque menstrua retinentur. Melancholicis autem propter nimiam frigiditatem & siccitatem idem contingit. Quando autem sine humoris vitio contingunt, qualitates in causam trahere oportet, licétque certis signis obseruare ex quanam qualitate, rursumq; an ex simplici vel composita profecta sint. Si ex frigiditate & siccitate, menses fluent paucissimi, color erit pallidus. Internæ causæ. Vitium qualitatum.

pallidus, desiderium Veneris nullum, vrina tenuis, alba & sine debita in fundo subsistentia. Si ex caliditate & siccitate, menstrua erunt paucula, color eorum rubicundior. Veneris appetitus maior, vrina tenuis, rubicunda, subsistentia in fundo eius fere nulla. Vt plurimum autem humoris vitio isthæc retentio contingit, puta phlegmatis, choleræ & melancholiæ, sanguinis verò nequaquam, quia illi propter dominantes humores reliquos in sanguine retinentur tantum.

Vitium humorum.

Signa autem communia quibus obseruatur humoris vitio retentionẽ hanc contractam esse, hæc sunt, dolores in quam ab vmbilico ad pudenda vsq; maximi, & circa renes, lumbos & coxas continui, capitis verò plurimi, nec non sudores frigidi: oculorum ægritudines propter ipsorum cum matrice affinitatem multæ, palpebrarum tristis grauitas, color pallidus, mœrores multi, frequens fastidium cibi, appetitus inertes, membrorum debilitas, & grauedo totius corporis. Sed pro humorum qualitate hic quoq; maxima obseruantur discrimina, vti sequenti tractatione manifestum fiet.

Si a phlegmate veniat, quæ signa & quæ curæ.

Si a phlegmate causa sit, mulieres pallescunt, oculi liuescunt, supercilia tument, frigus in fundo matricis sentitur, crassi & fœtidi humores interdum diffluunt, albi menses stillant, vrina pallida, lactea, spissa, crassa in fundo obseruatur subsistentia. Vbi autem hæc causa obseruata fuerit, primùm i. diæta ad calidum & siccum dirigenda erit: deinde frigida isthæc materia sequenti syrupo ad purgationem erit emollienda & præparanda.

Syrupus.

℞. *Chamæpithyos,*
Chamædryos,
Origani,
Rosmarini,
Pulegij,
Saluiæ,
Sisymbrij,
Calamenti,
Mentastri,
Origani,
Thymi, ana M. j.
Foliorum sennæ ℥. j.
Radicum ruscj,

Asparagi,

Aſparagi,
Apÿ,
Petroſelini,
Raphani ſylueſtris,
Rubeæ maioris,
Valerianæ, ana ℥.j.ſ.
Granorum iuniperi ℥.iij.
Agarici ʒ.ij.
Seminis vrticæ,
Dauci,
Ameos,
Aniſi,
Maratri,
Coſti, ana ℥.ß.

Miſceantur & conquaſſentur omnia, atq; decoquantur in aquæ fontanæ ℔.iij. ad medietatem colentur, & colaturæ addatur ſacchari q.ſ. aromatizetur cum cinamomi ʒ.ij. & fiat ſyrupus, cuius doſis ſint ℥.iij.

Vel aliud digeſtiuum tale fiat:

℞. *Oximelitis compoſiti ℥.iij.*
Syrupi de artemiſia ℥.ij.
Aquarum artemiſiæ, &
Meliſſæ, ana ℥.iiij.ſ.

Aromatizetur cum cinamomi ʒ.j.

Fiat potio tribus hauſtibus ſumenda.

Præparata ad purgationem hoc modo materia, tum ſequenti potione Potio.
erit expurganda.

℞. *Caſiæ bene pinguis & extractæ cum decoctione chamædryos ℥.j.ſ.*
Cuſcutæ,
Liquiritiæ,
Polypodÿ,
Paſſularum,
Capillorum Veneris, ana M.ſ.
Caſiæ extractæ,

Electuarij Indi, ana ʒ.iij.
Syrupi de radicibus ſine aceto ʒ.j.

Pilulæ. *Miſce, & cum iuſculo cicerũ rubeorum fiat potus, cuius doſis ſit ʒ.ij.*
Si pro potu pilulæ magis adlibuerint, his erit vtendum.

℞. *Maſſarum pilularum fœtidarum,*
Aggregatiuarum, ana ʒ.ß.
Diagridij grana iij.

Miſce cum ſyrupo de artemiſia, fiantq; pilulæ, quarum vna vice I X. erunt ſumendæ.

Puluis. *Vel puluis hic in iuſculo cicerum vel aqua lactis ſumendus, ſic parabitur.*

℞. *Turbit electi ʒ.j. vel ϑ iiij.*
Zingiberis ʒ.ß.
Salis gemmæ, grana vj.
Croci, grana ij.
Cinamomi, grana iij.
Sacchari ʒ.ij.

Miſce, & fiat puluis.
Vel potione ſequenti vtendum.

℞. *Benedictæ laxatiuæ,*
Electuarij Indi, ana ʒ.ij.
Diacaſſiæ ʒ.iij.

Miſce cum aqua Meliſſæ & Artemiſiæ q.ſ.
Et fiat hauſtus.

Morſelli. *Vel morſelli purgantes tales fiant.*

℞. *Roſarum rubearum,*
Zingiberis,
Cinamomi, ana ʒ.iij.
Sandali albi & rubei, ana ʒ.j.
Hermodactylorum,
Eſulæ, ana ʒ.iij.
Turbit ʒ.iiij.
Diagridij ʒ.ij.
Maſtiches ϑ.j.

Sacchari albi ℔.j.

Dissoluantur omnia hæc in aqua artemisiæ, & fiat confectio in morsellis, cuius dosis sit ʒ.iiij.

Infusio.

Vel infusione sequenti vtendum.

℞. Agarici ʒ.ß.
Zingiberis ϑ.ij.
Salis gemmæ ϑ ß.
Infundantur in aquæ artemisiæ ʒ.iij.
Adde oxymelitis squillitici ʒ.j.

Infundantur omnia hæc horis XII. deinde colentur, exprimantur & aromatizentur cum cinamomo & saccharo q.s. fiat ℥ potus.

Balneum.

Expurgata iam sufficienter superflua materia, proximum est vt tale balneum cui expurgata insideat, præparetur.

℞. Sauinæ,
Calementi,
Origani,
Melissæ,
Matricariæ,
Mentastri,
Pulegij,
Meliloti,
Chamæmali, ana M.ij.
Chelidoniæ,
Peucedani,
Prasij,
Absinthij, ana M.j.
Foliorum lauri,
Lauendulæ,
Mercurialis,
Rosmarini,
Oꝛimi,
Florum sambuci, ana M.iij.
Althææ cum radicibus M.iiij.
Artemisiæ M.vj.

Radicum valerianæ ℔.ij.

Omnia hæc excepta artemisia conquassentur, & sacco conclusa in aqua bulliant, fiatq; balneum.

Vnguentum. *Balneo egressa lecto decumbat, & sequenti vnguento infra vmbilicũ & circa lumbos vngatur.*

℞. *Olei liliorum,*
Amygdalorum dulcium,
Medullæ cruris vituli, ana ℥.j.
Muscilaginis althææ,
Fœnogræci,
Seminis lini, ana ℥.j.
Ceræ q.s.
Misce trita, & fiat vnguentum.

Puluis. *Hoc facto, de sequenti puluere cochleare vnum plenum cum iusta prioris decoctionis parte sumptum, bene calidum ebibat, & deinde lecto decumbens quiescat.*

℞. *Cinamomi electi,*
Corticum cassiæ fistulæ, ana ℥.ß.
Cassiæ lignææ ʒ.iij.
Croci ʒ.j.s.
Aristolochiæ rotundæ,
Asari,
Calami aromatici,
Corticum radicum capparis,
Costi,
Dictamni,
Radicis tormentillæ,
Eryngij,
Laccæ, ana ℈ iiij.
Chamæpityos,
Chamædryos,
Foliorum lauri,
Origani,
Pulegij,

Zingibe-

Zingiberis,
Calamenti,
Thymi,
Seminum leuiſtici,
Rutæ agreſtis,
Dauci,
Naſturtij agreſtis,
Hyſſopi,
Cubebarum,
Nigellæ,
Ameos,
Aniſi,
Marathri,
Baccarum lauri,
Serapini, ana ʒ. ß.
Sacchari ad pondus omnium.

Miſce, & fiat puluis.

Si puluerem hunc hoc modo ſumere faſtidierit, confectio in morſellis, de quibus ſemper poſt balneum comedat, hoc modo fiat. ℞. *Prædicti puluerisſine ſaccharo* ℥ *j. ſacchari vero albi* ℔ *ſ. Diſſoluatur ſaccharum in decoctione priori vel aqua artemiſiæ q. ſ. & confectio in morſellis fiat.*

Probantur in hac cauſa à phlegmate profectæ omnes calidiores thermæ multo ſulphure conſtantes, quales ſunt Badenſes noſtræ.

Quod ſi autem præſcripto balneo vti mulier non potuerit, iij. M. *ex prædictis ſpeciebus collectis ſumat, cum vino optimo decoquat, & fumum illarum per embotum recipiat.* Fomentum. Suffitus.

Si & hoc ferendo impar fuerit, tamen ſequenti ſuffitu ſuffiatur.

℞. *Amomi,*
Galbani, ana ʒ *iij.*
Aſſæ fœtidæ,
Caſtorei,
Spodij, ana ʒ. *ſ.*

Miſce, & fiat puluis, de quo vna vice ʒ. *ſ. prunæ iniecta ſuffitus in matricem tantum recipiendus fiat.*

Pilulæ. *Poſt ſuffitum factum his pilulis vtatur, vij. vna doſi ſumptis.*

℞. *Fructus ſauinæ* ʒ *ij.*
Rutæ ſiccæ ʒ *j.*
Seminis rutæ agreſtis ʒ ß.
Aſſæ fœtidæ,
Lachrymæ Ammoniacæ,
Rubeæ tinctorum, ana ϑ *j.*
Myrrhæ,
Caſtorei, ana ϑ *ij.*
Cinamomi,
Piperis nigri, ana ʒ ß.

Miſceantur omnia fiantq; puluis, & aqua artemiſiæ ſubigantur, & pilulæ ad modum cicerum fomentur.

His omnibus peractis vtræq; ſaphenæ in vtroq; pede deſcendente lunæ aperiendæ erunt.

Peſſaria. *Deinceps his peſſarijs vti licebit:*

℞. *Theriacæ,*
Mithridatij, ana ʒ. ß.
Caſtorei,
Lachrymæ Ammoniacæ ana ʒ *j.*

Miſce cum bombace in ſucco mercuriali tincto, & fac peſſarium.

Vel aliter.

℞. *Succi rutæ,*
Abſinthij, ana partes æquales.
Myrrhæ,
Euphorbij,
Caſtorei,
Seminis ſauinæ, ana ʒ. *j.* ß.
Miſce, & fiat peſſarium.

Aliud pro mulieribus natura robuſtioribus ſic parari poterit:

℞. *Ellebori albi,*
Pyretri, ana ʒ. *iij.*
Nigellæ,
Diagridij, ana ʒ. *j.*

Miſce

Miſce cum ſucco mercurialis, & fiat peſſarium.

Aliud, maioris efficaciæ tale fiat:

℞. *Nigellæ,*
Staphiſagriæ,
Centaureæ minoris, ana ʒ. ij.
Ellebori albi,
Vitri,
Salis gemmæ,
Piperis nigri,
Diagridij, ana ϑ ij.
Aloes,
Ladani,
Galbani,
Terebinthinæ claræ,
Styracis calamitæ, ana ʒ. iij.
Ambræ ϑ j.

Miſceantur omnia, & calido piſtillo propter gummi incorporentur, & incluſa panno in mercuriali ſucco madefacto, fiant peſſaria.

Vel aliter.

℞. *Gentianæ ʒ ij.*
Sauinæ,
Staphiſagriæ,
Colocynthidis,
Nigellæ, ana ʒ j. ß.

Incorporentur hæc omnia cum ſucco cucumeris aſinini, id eſt, elaterij, vel ſucco mercurialis, & fiant peſſaria.

Priora hæc ſi parum prodeſſe videntur, alia peſſaria hoc modo paranda erunt.

℞. *Succi mercurialis,*
Abſinthij,
Matricariæ,
Artemiſiæ, ana ʒ iij.
Myrrhæ,
Euphorbij.

Caſtorei

Caſtorei, ana ʒ. ij.
Seminis ſauinæ,
Nigellæ, ana ʒ. j.
Ladani,
Galbani, ana ʒ j. ß.

Terenda terantur, ſucci autem ad ſpiſſitudinem decoquantur, fiant peſſaria longitudine & craſſitudine vnius digiti.

Si à bile retentio mẽſium ſit, quomodo curanda.

Cæterum ſi à bile menſtruorum retentio proueniat, in fundo matricis calor, ſiccitas, coarctatio & duricies quædam non ſine doloribus & punctu-ris obſeruabitur. Comitantur has notas deſiderium Veneris, palpebrarum color citrinus, vrina rubea, menſes pauci coloris citrini ſemper. Ea autem cauſa cognita, vniuerſa diæta ad frigidum & ſiccum declinanda erit. Deinde ſuperflua materia ſequenti decoctione ad purgationem erit præparanda.

℞. *Foliorum ſenæ ʒ j.*
Artemiſiæ, M. ij.
Capillorum Veneris,
Acetoſæ,
Endiuiæ,
Scolopendriæ,
Betonicæ,
Eupatorij,
Miliſſæ,
Mercurialis, ana M. j.
Seminũ quatuor frigidorũ,
Agnicaſti,
Dauci ſylueſtris,
Pæoniæ,
Aſparagi,
Abrotoni,
Endiuiæ,
Baſilici,
Milij ſolis, ana ʒ. ß.
Roſarum rubearum,
Florum borraginis,
Violarum, ana p. j.
Radicum Rhabarbari electi ʒ. j.
Valerianæ,
Ruſci,
Aſparagi,
Petroſelini,
Apij, ana ʒ. j.
Cyperi,
Spicæ, ana j. ß.
Cicerum,
Faſeolorum rubeorum,
Granorum iuniperi,
Fœnograeci, ana p. j.

Miſceantur & quaſſentur hæc omnia, & cum aquæ fontanæ ℔. iij. decoquantur ad medietatem vſq; colentur, & colaturæ addatur ſacchari q. ſ. & cum cinamomi ʒ. j. ß. aromatizetur. Huius decoctionis ʒ iij. quatuor continuis

tinuis diebus mane vacuo adhuc ventriculo, vel veſperi tribus ante cœnam horis bene calidas bibendas præbebis.

Si autem decoctionem hanc horruerit, ſequenti ſyrupo vtatur: Syrupus

℞. Syrupi acetoſæ ſimplicis ℥ j.
Oxymelitis ſimplicis ℥ ß.
Miſce cum aquarum cichoreæ & endiuiæ ana ℥ j. & fiat hauſtus vnus.

Vel aliter.

℞. Syrupi de roſis perſicis ℥ j. de Endiuia ℥ ß.
Miſce cum prædictæ decoctionis vel aquæ endiuiæ ℥ ij. & fiat hauſtus vnus.

Vel talia ſolutiua parare poteris.

℞. Mannæ ℥ ß.
Elect. de ſucco roſarum,
Confectionis hamech,
Diacaſiæ, ana ℥ j.
Syrupi violarum ℥ ß.
Aquarum cichoreæ &
Endiuiæ, ana ℥ j.
Miſcendo fiat hauſtus vnus.

Vel aliter.

℞. Rhabarbari electi ℥ ij.
Spicæ nardi grana vj.
Vino optimo conſperſa, in aqua lactis horis xij. infundito, deinde cola, & colaturæ adde

Mannæ,
Caſiæ nouiter extractæ ana ℥ ß.
Syrupi violarum ℥ j.
Aromatizetur cum cinamomo q. ſ.
& fiat potus ℥ iij.

Materia ſuperflua his ſolutiuis iam ſufficienter expurgata balneum mox cui inſideat tale eſt decoquendum. Balneum.

℞. Althææ cum radicibus M. iij.
Artemiſiæ M. ij.
Florum ſambuci,
Foliorum ſalicis,

Matris violarum,
Polytrichi, ana M. *j.*
Valerianæ ℔. ß.
Fœnograci,
Seminis lini, ana ℥. *iij.*
Salis communis ʒ. *ij.*
Aluminis rochæ ℥. ß.
Sulphuris ʒ *j.*

Conquaſſentur, misceantur & ſacco concludantur omnia, fiat decoctio quando balneum, cui mulier inſideat. Proſunt in hoc caſu omnes aquæ alumine & cupro temperatæ.

Vnguentum. *Balneo egreſſa ſemper circa lumbos & infra vmbilicum hoc vnguento perungatur.*

℞. *Olei roſarum,*
Amygdalorum dulcium,
Violarum, ana ℥ *j.*
Medullæ cruris vituli ℥. ß. ʒ. *ij.*
Butyri ſine ſale,
Pinguedinis gallinæ,
Muſcilaginis fœnograci,
Muſcilaginis ſeminis lini, ana ℥ ß.
Ceræ q. ſ.
Et fiat vnguentum forma liquida.

Puluis. *Poſt vnctionem factam de ſequenti puluere cochleare vnum plenum in decoctionis adſcriptæ modico potu ſumat, & lecto decumbens quieſcat.*

℞. *Herbarum acetoſæ,*
Meliſſæ,
Mercurialis,
Artemiſiæ,
Cicerum rubeorum,
Faſeolorum rubeorum,
Fœnograci,
Radicis imperatoriæ,
Valerianæ, ana M. ß.

Miſce cum vino q.ſ. fiat ℥ decoctio, coletur, & colaturæ addantur ſequentis pulueris ʒ ij. ſimulq; bibantur bene calida.

℞. *Corticum caſiæ fiſtulæ,*
Cyperi, ana ʒ j.
Radicis tormentillæ,
Pæoniæ à ſuperiori cortice mundatæ,
Cinamomi, ana ʒ ij.
Croci,
Seminis dauci ſylueſtris,
Granorum pæoniæ, ana ʒ. j. ß.
Seminum agni caſti,
Apij,
Baſilici,
Petroſelini,
Mercurialis,
Aſparagi,
Milij ſolis, ana ʒ. ß.
Capillorum Veneris,
Polytrichi,
Chamæmali,
Betonicæ,
Eupatorij,
Spicæ nardi,
Squinanthi,
Lupulorum,
Endiuiæ ana ℈ j.
Sacchari tantundem,
Miſce, & fiat puluis.

Si puluere hoc prædicto modo vti non voluerit, confectio in tabulis fiat, quas balneo egreſſa aut ſolas comedat, aut præſcripto decocto diſſolutas ſumat. Tabulæ.
Harum autem confectio talis ſit. ℞. *Præſcripti pulueris ſine ſaccharo ʒ j. ſacchari albi ℔ ſ. ſaccharum diſſoluatur aqua roſarum, ſubigatur puluis, fiantq; tabulæ in morſellis.*

Si balneo hoc vti non placuerit, tamen fomento hoc vtatur: Fomentum.

℞. *Abrotoni,*
Aneti,
Artemiſiæ,
Chamæmeli,
Gallitrici,
Meliſſæ,
Mercurialis,
Florum ſambuci,
Roſarum rubearum, ana M. *j.*
Fœnograci,
Seminis lini, ana ℔. ß.

Suffitus. *Miſce omnia, fiatq; decoctio cum vino q. ſ. qua foueatur mulier.*

Vel ſequentem hunc ſuffitum per embotum recipiat.

℞. *Seminis agni caſti* ℥ *j.*
Aneti M. *j.*
Caruì,
Coſti, ana ℥ *j.*
Miſce, & fiat decoctio cum vino q. ſ.

Omnibus his peractis poſt diem quintum aut ſextum venæ malleoli vel ſaphenæ vtriuſq; pedis aperiendæ ſunt, vel vno die tantùm vna, altero verò etiam altera. Proderit & balneo ſudare, nec non circa coxas ventoſis cutem ſcarificare.

Peſſaria. *Deinde & peſſarijs his vti licebit:*

℞. *Boracis,*
Amomi,
Myrrhæ,
Ariſtolochiæ rotundæ,
Calami aromatici,
Caryophyllorum,
Maioranæ ana ℥. *j.* ß.
Diagridij grana X.

Miſce cum ſuccis artemiſiæ, abſynthij & mentaſtri q. ſ. fiatq; naſale quo vtendum erit continuè.

Vel aliter.

℞. *Tryphe-*

℞. Tryphera magna ſine opio ʒ.ß. Ladani,
Myrrhæ, Galbani,
Calamenti montani, ana ʒ.ij. Serapini,
Rutæ recentis ʒ.iij. Aſſæ fœtidæ, ana ʒ.j.ſ.
Sauinæ, Radicum rubeæ maioris,
Radicum abortoni, ana ʒ.iiij. Cyperi, ana ʒ.j.

Miſce, & fiat puluis, ſed cum felle tauri & oleo liliorum fiat peſſarium.

Vel ſequenti peſſario erit vtendum:

℞. Succi mercurialis, Artemiſiæ,
Abſinthij, Gallitrici,
Maioranæ, Mentaſtri, ana ʒ.ß.

His ſuccis præſcriptos pulueres miſce, & peſſarium debita quantitate confice.

Quando ex melancholia fuerit, quomodo curanda.

Quando autem ex melancholia menſtruorum retentio prouenerit, dolores & ſonitus in fundo matricis obſeruantur, propter ventoſitates ſimul mixtas & concluſas. Vrina tenuis, liuida & remiſſa erit: pannus eo fluxu tinctus, colore lurido comparebit. Hac aũt cauſa cognita, ante omnia diæta ad calidũ & humidum eſt declinanda. Deinde ſuperãs materia ſequenti decoctione vel digeſtiuo emollienda & ad purgationem erit præparanda.

℞. Foliorum ſenæ ʒ.j. Capillorum Veneris,
Herbarum calamenti, Chamædryos, ana p.j.
Origani, Radicum apij,
Artemiſiæ, Aſparagi,
Stœchados, Fœniculi,
Scolopendriæ, Corticum rad. capparũ, ana ʒ.ij.
Eupatorij, ana M.ſ. Liquiritiæ,
Florum borraginis, Paſſularum, ana ʒ.ß.
Bugloſſi, Rhabarbari electi,
Violarum, Agarici, ana ʒ.j.

Miſce cum aqua fontana, & decoquatur vſq; ad medietatẽ: cola deinde, & colaturæ adde ſacchari albi q.ſ. & aromatizetur cum cinamomi ʒ.j. Ex decocto hoc toties infirmæ præbendum, donec materia ſatis emollita videatur eſſe.

Vel aliud digeſtiuum parabis hoc modo:

℞. Oxymelitis ſimplicis ℥.j.
Syrupi de radicibus ℥.ß.
Aquarum aſparagi &
Sambuci, ana ℥.j.
Aromatizetur cum cinamomo q.ſ. & fiat hauſtus vnus.

Materia autem ſatis emollita ſequenti potione erit expurganda.

℞. Capillorum Veneris, Stœchados,
Florum borraginis, Chamædryos, ana M.ſ.
Bugloſſi, Polypodij ℥.iij.
Violarum, Liquiritiæ,
Lupulorum, Paſſularum, ana ℥.

Miſceantur & conquaſſentur omnia, fiatq; decoctio cum aquæ fontanæ q.ſ. ad medietatem vſq; cola deinde, & colaturæ adde,

Syrupi de epithymo,
Violarum,
Caſſiæ nouiter extractæ,
Mannæ, ana ℥.iij.
Electuarij hamech,
Diaphœnicons, ana ℥.j.ſ.

Miſce & fiat minoratiuum.

Vel ſi placet hoc modo fiat:

℞. Myrobalanorum Indorum ℥.ß.
Citrinorum ℥.ij.

Infundantur in aqua lactis per horas XI. deinde exprimantur, & colaturæ addantur,

Caſſiæ extractæ,
Mannæ, ana ℥.ß.
Pulueris epithymi ℈.ij.
Zingiberis, grana vj.
Sacchari q.ſ.

Miſce & fiat potus.

In hoc caſu & pilulæ Indæ probantur maxime.

Expurgata autem ſufficienter abundante materia, balnea quoq;, fomenta, ſuffitus, vnguenta, pulueres, peſſaria inſtrui poterunt eo modo vti de phlegma-

phlegmate & cholera modo diximus, ſed non ſine peritorum medicorum conſilio. Iam enim de retentione menſtruorum certa de cauſa plura dicendi finem facimus.

Hæc ſunt, Lector humaniſſime, quæ pro inſtituta breuitate, de ſeminis & humanæ genituræ origine, natura, conceptu, alteratione, incremento & perfectione: nec non de matricis habitu, diſpoſitione, natura, partibus, partuumq; naturalium & non naturalium diuerſis formis, infantibus viuis & mortuis & ſecundis quoque impellendis & extrahendis: rurſumq; de falſis conceptibus vteriq; tumoribus primarijs, veluti mola, tympanitide & hydrope, cum multa illorum curandorum doctrina, ſimulq; de genituræ defectibus, infantibus imperfectis & monſtroſis partubus, conceptusq; dignoſcendi & agnoſcendi rationibus: ſterilitatis item, conceptum generationemq; impedientis, diuerſiſſimis ex cauſis ortæ ſigna & curas, cum varijs ſterilitatis corrigendæ & fœcunditatis adiuuandæ præceptis, vnà cum potiſſimis matricis ægritudinibus, ſuffocatione, præcipitatione, nimio menſium fluxu, eorundemq; retentione, quæ & ipſæ conceptum prohibent, generandiq; rirtutem impediunt, ſimul adhibitis earum curis varijs uc diuerſis, dare voluimus: quæ ſi grata tibi fore videbimus, aliquando & de puerperarum infantiumq; recens natorum varijs ægritudinibus curandis, quæ hinc inde à multis vtiliter prodita ſunt colligemus, & volente Domino publicæ vtilitatis gratia in lucem dabimus.

FINIS.

FRANCOFVRTI AD MOENVM,
apud Petrum Fabricium, impenſis Sigiſmundi Feyrabendij.
M. D. LXXXVII.